

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
MALİYE BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE GAYRİMADDİ HAKLARIN
İRDELENMESİ VE VERGİ MEVZUATI KARŞISINDAKİ
DURUMU

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Soner YAVAŞ

BURSA 2006

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
MALİYE BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE GAYRİMADDİ HAKLARIN
İRDELENMESİ VE VERGİ MEVZUATI KARŞISINDAKİ
DURUMU

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Soner YAVAŞ

Danışman
Prof.Dr. Mehmet Emin PALAMUT

BURSA 2006

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Maliye Anabilim Dalı, Maliye Bilim Dalı'nda U2004451 numaralı Soner YAVAŞ 'ın hazırladığı "Türkiye'de Gayrimaddi Hakların İrdelenmesi ve Vergi Mevzuatı Karşısındaki Durumu" konulu Yüksek Lisans ile ilgili tez savunma sınavı 15/11/2006 günü 15:00/17:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

Sınav Komisyonu Başkanı
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi
Yrd.Doç.Dr. Adnan GERÇEK
Uludağ Üniversitesi

Üye (Tez Danışmanı)
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Emin PALAMUT
Uludağ Üniversitesi

Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi
Yrd.Doç.Dr. Fikri PALA
Uludağ Üniversitesi

Ana Bilim Dalı Başkanı
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Prof. Dr. İsmail TATLIOĞLU

21/11/2006

Enstitü Müdürü
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Prof.Dr.Mustafa AYTAÇ

ÖZET

Yazar : Soner YAVAŞ
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Ana Bilim Dalı : Maliye
Bilim Dalı : Maliye
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans
Sayfa Sayısı : xi+130
Mezuniyet Tarihi :/..../.....
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mehmet Emin PALAMUT

TÜRKİYE'DE GAYRİMADDİ HAKLARIN İRDELENMESİ VE VERGİ MEVZUATI KARŞISINDAKİ DURUMU

Fikri faaliyet ve yaratıcılığın meydana getirdiği düşünsel ve maddesel eserler olan gayrimaddi haklar, geçmişten günümüze, tarihin her evresinde, hemen hemen her toplumda önem teşkil etmiş olup günümüzde teknolojiye bağlı olarak insan düşüncesinin kolay aktarılabilmesi nedeniyle hem ekonomik hem de sosyal açıdan toplumların gelişiminde ve ekonomilerinde önemli rol oynamaktadırlar. Günümüz ekonomisinin belki en önemli taşlarından biri olmasa da Dünya'da ki üretim merkezlerinin değiştiği, fikrin en az üretim kadar değer kazandığı ve gün geçtikçe çeşitlenen ekonomik dalların içerisinde, gayrimaddi hak kavramı önümüzdeki on sene içerisinde doğal artışından çok daha fazla değer kazanacaktır. Kuşkusuz ki bu kavramın değer kazanması ile fikir üreten toplumların milli hasılları artacak ve bu gelirlerin vergilendirilmeleri gerekecektir. Marka, patent, telif hakkı vb. gayrimaddi haklardan doğabilecek gelirler gerek kaynakta vergileme gerekse diğer yöntemler ile vergilendirilecek, devlet bu gelirlerden kendisine düşen payı alacaktır. Fakat asıl önemli olan bu tip hakların gerçek bedellerinin vergi sistemlerinin çoğu beyan esasına dayandığından fikri yaratan tarafından belirlenmesidir.. Bu da devlet açısından vergi kayıpları oluşturmaktadır. Gayrimaddi hakların tanımlarının daha iyi yapılmasının, vergilendirilmelerinin de daha sağlıklı olmasını sağlayacağından şüphe duyulmamalıdır. Bu nedenle bir çok hukuk dalında tam olarak tanımlanamayan ve bazen birbirinden ayırt edilemeyen gayrimaddi hak kavramlarının daha iyi anlaşılabilmesi için hukuk literatürünün içine çeşitli çalışmalar ile daha fazla yer edindirilmesi ve tanımlarının daha ayrıntılı ve aydınlatıcı yapılması gerekmektedir.

Anahtar Sözcükler

- 1- Gayrimaddi Haklar
- 2- Kurumlar Vergisi
- 3- Katma Değer Vergisi
- 4- Uluslararası Vergi Antlaşmaları

ABSTRACT

Yazar : Soner YAVAŞ
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Ana Bilim Dalı : Maliye
Bilim Dalı : Maliye
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans
Sayfa Sayısı : xi+130
Mezuniyet Tarihi :/..../.....
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mehmet Emin PALAMUT

A STUDY OF INTANGIBLE ASSETS AGAINST LAWS FOR TAXATION IN TURKEY

Intangible assets, being the mental and material achievements created by human thought and creativity, have played a significant role in both the social and the economic development of societies throughout the history, and they are still being an effective means of transferring human thought into technology with a positive role on the progressive growth of today's economies. The concept of intangible assets, although not one of the critical milestones of today's economies, will -in the next decade-gain more of a value than expected in today's world where the center of mass productions are changing, ideas accounting as worthy as products and economies branching out into new ways. As a result of spreading appreciation of intangible assets, countries creating ideas will have surplus values in their national income which needs to be taxed. Any revenue yielding from a brand name, patent or copyright, will be taxed at the source or with other taxation methods by the government as a share of state. It is important that the actual value of these type of rights should be determined by the creator of the idea because most of taxation systems are based on declarations which can easily result with losses in tax collection of the state. There is no doubt that a well description of intangible assets will help reliable taxation of them. Concepts of intangible assets are not very clearly defined in some areas of related laws and they could sometimes be mixed up easily with each other, so it seems essential that a strong literature of law should be established with more clear definitions and explanations of intangible assets.

Key Words

- 1- Intangible Assets
- 2- Corporate Income Tax
- 3- Value Added Tax (VAT)
- 4- International Tax Resources

ÖNSÖZ

Doğadaki bütün canlılardan akıl-düşünce-bilgi-etik-hukuk gibi kavramlarla farklı ve üstün olan insanın basitten karmaşığa, ototrof yapıdan hetotrof yapıya gelişen beyin yapısı, binlerce yıldan bu yana geçirdiği evrim sürecinde bugün en karmaşık ve paradoksal noktadadır. Soyu devam ettiği sürece bu karmaşıklığın ve gelişmenin devam edeceği bilinmemektedir.

Yoğun ve büyük kitleler halinde yaşam, kıt kaynakların kullanımı, ekonomik temel alanların genişliği ve evrende kozmik merak, tanıma, arayış ve benzeri gibi nedenler insan beyninin akıl, düşünce, bilgi ekseninde yoğun bir birikimine ve gelişimine yol açmıştır. Bu üçlü eksenindeki birikimin sürekliliği çeşitli doğrulama, neden-sonuç ilişkisine dayalı deneyler, öngörüler ve modellerle fikir denilen kavramı ortaya çıkarmıştır.

Her alanda öncelikle ekonomi olmak üzere sosyal ve kültürel yaşamda, sanatta, devlette, eşyada ortaya çıkan mal, hizmet, organizasyon, heykel, müzik, edebiyat, dijital, yazılım v.b. somut kavram, obje ve varlıklar işte yukarıda fikir dediğimiz kavramın uygulama yöntemleri ile üretilmesi sonucunda çoğaltılmış, uygulanmış, insana ve topluma sunulmuştur.

Yalnızca insana ait olan fikir kavramı, gayrimaddi bir yapıya sahiptir. Düşünölmüş, denenmiş, maddi ve manevi özveriler verilerek ortaya çıkan fikir kavramının elbetteki adalet-hukuk-etik ekseninde bir yere sahip olması alışılmadık bir durum olmayacaktır. Önemli ölçüde ekonomi, endüstriyel ve teknoloji alanlarında kullanılan Fikri Sınai Mülkiyet Hakları, ölkeler ve ölkeler arası hukukta önemli bir yere oturmuş durumdadır.

Tek ekonomiye geçiş süreci de denilen globalleşme, küreselleşme, dünya toplumları ve devletlerini sürekli ve karşılıklı bütünleşme, anlaşma akitleriyle birbirlerine bağlamış, ulusal hukuk ve egemenlik bugün önemli ölçüde uluslararasılaştırılmıştır. Bu büyük mal ve hizmet oluşumuna dayalı ekonomik hareket, olağanüstü hızla gelişen dijital-teknoloji, kendisinin oluşum anası olan fikri ve sınai mülkiyet haklarını da uluslararası boyuta taşımıştır.

Ölkelerin kendi iç hukuklarında, ikili anlaşmalarda, bütünleşmiş ekonomik ve siyasal toplumlarda, uluslararası örgütlerin ve anlaşmaların hepsinde gayrimaddi haklar ve hukuku özel bir öneme sahip olmuştur. Genellikle gelişmiş ölkelerde yüksek Ar-Ge harcaması v.b. gibi nedenlerle oluşan bu haklar daha az gelişmiş ölkeler aleyhine gelişmekte ve lisans gibi şekillerle bu ölkelere sunulmakta, gelişmiş ölkeler bu yollarla yüksek kazançlar elde etmektedirler.

Ekonomik değeri olan gayrimaddi haklar üzerinde hak sahipliğinin tanınması ve bu hakların özel yasa ve anlaşmalarla koruma altına alınması ile bunların kullanma hakkının da başkalarına devredilme ihtiyacını ortaya çıkarmış ve bu gelişme söz konusu amaca hizmet eden sözleşmelerin yaratılması sonucunu doğurmuştur. Özellikle teknolojik buluşların, sanayide ve endüstride kullanılan bilgi ve deneyimlerin, markaların yaratılması model ve tasarımların, modellerinin kısaca fikrin ve fikir ürünlerinin korunması, geliştirilmesi ve gelire dönüşmesi birbirini tamamlayan bir bütün haline dönüşmesine yol açmıştır.

Bu çalışmada asıl kaynağı fikir olan gayrimaddi hakların vergilendirilmesine asıl olarak değinilecek diğer yandan da Türkiye ve Dünya ekonomileri için önemi de vurgulanacaktır.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR.....	x
TABLolar.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM TESCİLE TABİ OLMAYAN GAYRİMADDİ HAKLAR İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1. Franchising	5
1.1. Franchise hakkı tanımı ve tarafları	5
1.2.1. Ulusal ve uluslararası franchising	6
1.2.2. Ürün ve marka franchisingi	6
1.2.3. İşletme sistemi franchisingi	6
1.3. Franchising sisteminin yasal yönden tanımlanması ve taşınacak yükümlülükler..	7
1.3.1. Dünyada ve Ülkemizdeki çalışmalar	7
1.3.2. Franchising sistemi ile bayilik arasındaki farklar	8
1.3.3. Franchising sisteminin acentelikten farkları	9
1.3.4. Franchisor' un yükümlülükleri	9
1.3.5. Bireysel franchisee'nin yükümlülükleri.....	10
1.3.6. Her iki tarafın sürekli yükümlülükleri	10
1.3.7. Franchise anlaşması ve içeriği	10
2. Finansal Kiralama (Leasing).....	12
2.1. Finansal kiralama (Leasing) kavramı ve gelişimi.....	12
2.2. Finansal kiralama (Leasing) sözleşmesi	13
2.3. Finansal kiralama (Leasing) çeşitleri	15
2.3.1. Faaliyet kiralaması (Operating leasing)	16
2.3.2. Sermaye kiralaması (Financial leasing)	16
2.3.3. Satış ve geri kiralama (Sale and lease back).....	16
2.3.4. Kaldıraç kiralaması	17
2.3.5. Satış tipi kiralama	17
2.3.6. Direkt finansman kiralaması	17
3. Peştemallıklar	18
3.1. Peştemallık kavramı ve tanımı.....	18
3.2. Peştemallık kavramının modern ve klasik şirketler üzerindeki etkileri.....	19

İKİNCİ BÖLÜM TESCİLE TABİ GAYRİMADDİ HAKLAR İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.1. Marka	22
1.1. Marka hakkı kavramı ve marka türleri	22
1.1.1. Ticaret markası	23

1.1.2. Hizmet markası	23
1.1.3. Ortak marka	23
1.1.4. Garanti markası.....	24
1.2. Türkiye Cumhuriyetinde marka hukukuna konu olan Ulusal ve Uluslararası mevzuat.....	24
1.2.1. Marka hakkında uygulanacak Ulusal mevzuat	24
1.2.2. Marka hakkında uygulanacak Uluslararası mevzuat	25
1.3. Markanın Ulusal ve Uluslararası tescil süreci.....	28
1.3.1. Marka korumasından yararlanabilen kişiler	28
1.3.2. Marka olabilecek veya olamayacak işaretler	30
1.3.3. Markanın tescil süreci	31
1.3.3.1. Ulusal tescil.....	31
1.3.3.1.1. Tescil başvurusu	31
1.3.3.1.2. Tescil başvurusu yapabilecek kişiler	32
1.3.3.1.3. Marka başvurusunun hazırlanması	32
1.3.3.1.4. Rüçhan hakkı	33
1.3.3.1.5. Tescil başvurusunun incelenmesi..	34
1.3.3.1.6. Tescil başvurusunun yayınlanması	35
1.3.3.1.7. Tescile itirazlar	35
1.3.3.1.8. Markanın tescili	35
1.3.3.1.9. Tescilli markanın koruma süresi.....	36
1.3.3.2. Uluslararası tescil.....	36
1.3.3.2.1. Uluslararası tescil yolları	37
1.3.3.2.2. Uluslararası marka tescil başvurusu	38
1.3.3.2.3. Uluslararası sicile kayıt.....	38
1.3.3.2.4. Uluslararası tescilin koruma süresi:	39
2. Patent	39
2.1. Patent hakkı kavramının tanımı ve gelişim süreci	39
2.2. Patent hakkının kazanılması	41
2.2.1. Ulusal patent hakkının kazanılması	41
2.2.1.2. Patent hakkını kazanabilecek kimseler	41
2.2.1.3. Patent verilemeyecek konular ve buluşlar	42
2.2.1.4. Patent verilebilirlik şartları	43
2.2.1.5. Patent hakkı çeşitleri ve süresi	43
2.2.2. Patent İşbirliği Antlaşması'nın hükümlerine göre patent hakkının kazanılması	46
2.2.3. Avrupa Patent Antlaşmasının hükümlerine göre patent hakkının kazanılması	51
2.3. Patent hakkının tükenmesi	53
3. Telif Hakları.....	54
3.1. Telif hakkı kavramı.....	54
3.2. Telif haklarının kapsamı	57
3.2.1. İlim ve edebiyat eserleri.....	57
3.2.2. Müzik eserleri	57
3.2.3. Güzel sanat eserleri.....	58
3.2.4. Sinema eserleri.....	58

3.2.5. Video eserleri	58
3.2.6. İşlemeler.....	58
3.3. Fikir ve sanat eseri sayılabilmenin koşulları.....	58
3.4. Telif hakkı sahibinin hakları, korunma süresi ve hakkın sona ermesi.....	59
4. Know-How (Teknik Bilgi)	61
4.1. Know-how hakkı kavramı ve tanımı	61
4.2. Know-how sözleşmesi ve know-how sözleşmesinin hukuki niteliği	62
4.2.1. Genel anlamda know-how sözleşmesi	62
4.2.2. Know-how sözleşmesinin hukuki niteliği	63
4.2.2.1. Gizlilik	65
4.2.2.2. Esaslılık.....	65
5. Lisans Sözleşmeleri	66
5.1. Lisansın tanımı, lisans sözleşmeleri ve özellikleri.....	66
5.2. Lisans sözleşmelerinin çeşitleri	69
5.3. Lisans sözleşmesinin tarafları	71
5.4. Lisans sözleşmesinin sona ermesi.....	71
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
GAYRİMADDİ HAKLARIN VERGİ MEVZUATI KARŞISINDAKİ DURUMU	
1. Tescile Tabi Olmayan Gayrimaddi Hakların Vergi Mevzuatı Karşısındaki Durumu.....	72
1.1. Franchising işlemlerinin vergi mevzuatı karşısındaki durumu.....	72
1.2. Finansal kiralama işlemlerinin vergi mevzuatı karşısındaki durumu	74
2. Tescile Tabi Gayrimaddi Hakların Vergi Mevzuatı Karşısındaki Durumu.....	80
2.1. Marka (Alamet-i farika) ve patent (İhtira beratı) haklarının vergi mevzuatı karşısındaki durumu.....	80
2.2. Telif haklarının vergi mevzuatı karşısındaki durumu.....	85
2.3. Know-how hakkının vergi mevzuatı karşısındaki durumu.....	88
3. Gayrimaddi Hakların Uluslararası Vergi Anlaşmaları Yönünden İncelenmesi	92
3.1. Antlaşma, uluslararası vergi anlaşmaları ve vergilendirme.....	92
3.2. Değerlendirme	94
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	96
KAYNAKLAR	100
EKLER.....	108
ÖZGEÇMİŞ.....	130

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
a.e.	Aynı eser
a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale
a.g.md.	Adı Geçen Madde
a.g.r.	Adı Geçen Rehber
a.g.tb.	Adı Geçen Tebliğ
a.g.tz.	Adı Geçen Tez
bkz.	Bakınız
bkz. aş.	Eserin kendi içinde aşağıya atıf
bkz. yuk.	Eserin kendi içinde yukarıya atıf
cev.	Ceviren
haz.	Hazırlayan
mad.	Madde
nu.	Numara
p.	Page
sf.	Sayfa
sy.	Sayı
ts.	Basım tarihi yok
vb.	Ve benzeri
vs.	Vesaire
yy.	Basım yeri yok

TABLÖLAR

Tablo 1 Bilgi tabanlı Şirketler ile klâsik sanayi Şirketleri arasındaki PD/DD oran karŐılaŐtırması.....	20
Tablo 2 Dünya marka değerleri sıralaması.....	82

GİRİŞ

Günümüz medeniyetinin üç merkezinden biri sayılan Avrupa'ya bu kadar yakın aynı zamanda ekonomisi, yaşam tarzı, insanları daha çok batı yaşam tarzını seçmiş ülkemizin, diğer taraftan halen gelişmekte olan ülke klasmanında olması acı bir gerçektir. Kuşkusuz tam olarak gelişmemiş ülkeler klasmanında olmamızın birçok çeşitli nedeni vardır. İnsan hakları, terör, eğitim düzeyi, kişi başı gayrisafi milli hasılanın düşüklüğü, sağlık ve eğitim harcamalarının yetersizliği gibi nedenler sayılabilir.

Fakat gelişmekte olan ülkeler klasmanında yer almamızın en önemli nedenlerinden biri, ekonomik olarak gelişimimizi tamamlayamamamızdır. Bunun çeşitli nedenleri vardır. Yıllardır süregelen fakat yeni yeni düşüş eğilimi gösteren enflasyon, iç ve dış borçlar, dış sermayenin yetersizliği gibi nedenler ekonomik olarak gelişmişliğimizi tamamlayamamamızın nedenlerindedir. Bunun bir sonucu olarak ülkemizde vergi gelirleri düşük kalmakta ve halka yeterince hizmet sunulamamaktadır.

Batı dünyası bu tip sorunlarının üstesinden gelmiş, ekonomileri, kendi kendilerine yeter düzeyi aşır fazla verecek düzeye ulaşmışlardır. Fazla veren bu üretimlerini de dünya ile daha çok irtibat halinde olarak dış ticaretlerini arttırmışlar ve globalleşen dünyadaki yerlerini sağlamlaştırmışlardır. Ülkemiz de yakın zamanda ekonomisini sürekli büyütmiş, dünya ekonomilerine uyum sağlamaya çabalamış, bazı konularda yeterince büyüme sağlamasına rağmen bazı konularda da hem devlet hem toplum tarafından gereken ilgi gösterilmediğinden dolayı yeterince büyüme gösterememiştir. Son beş yıllık süreyi saymazsak, yerinde saydığımız konulardan biri de tezimizde işlemeye çalışacağımız gayrimaddi haklar hukukudur ki, ileri bölümlerde de görülebileceği gibi, Dünya Hukuk Literatüründe önemli bir yer kaplamaktadır. Ülkemizde bu konunun irdelenmesi, çözümlenmesi ve daha sağlam hukuki temeller üzerine oturtulması gerektiğini düşünmekteyiz. Çünkü önümüzdeki on ila onbeş sene içerisinde, geçmiş seksen yıldakinden çok daha fazla globalleşecek olan ülkemizde bu tip hazırlıkların yapılması, oluşabilecek çeşitli hukuki durumların daha kolay çözümlenebilmesi, uluslararası sermayenin yavaş yavaş akmaya başladığı ülkemizde, bu sermayeyi genç işgücü, girişimcilik gibi avantajlarımız ile karşılayabildiğimiz gibi,

aynı zamanda yüksek bilgi düzeyimiz ve teknolojik gelişmişliğimiz ile de karşılamak için bu konunun irdelenmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

İngilizce’de intangible assets, Fransızca’da les droits non-monnaire, İtalyanca’da immobilizzazioni immateriali olarak adlandırılan gayrimaddi haklar, 1976 basım tarihli iktisat sözlüğünde, “Fikri faaliyet ve yaratıcılığın meydana getirdiği mallar” olarak tanımlanmıştır¹. Yine benzer fakat basım tarihi 2002 yılı olan hukuk sözlüğünde gayrimaddi haklar “Taşınır taşınmaz gibi maddi varlıkları olmayan fikir ve sanat eserleri vb.” olarak tanımlanmıştır². Görülebileceği gibi, iki tanım arasında 26 yıl gibi bir süre ve sayısız teknolojik gelişme olmasına rağmen, bu iki tanımın benzerliği, ülkece bu konudaki hukuki eksikliğimizi göstermektedir. Bugün bir tanım yapmak gerekirse, gayrimaddi haklar, “Maddi olan varlıkların aksine herhangi bir maddi yapıya sahip olmayan tamamen insan beyninin fikri faaliyeti sonucu oluşan, herhangi bir yolla veya şekilde bir kişi, kurum veya topluluğa aitliği ispatlanabilen maddi olmayan varlıklardır” olarak tanımlanabilir.

Çalışmada programlama aşamasında oluşan en büyük handikap, gayrimaddi hakların sınıflandırması konusunda oluşmuş, bu problem gayrimaddi hakların tescile tabi olup olmaması şeklinde bir sınıflandırmaya gidilmek suretiyle aşılmaya çalışılmıştır. Bu tip bir sınıflandırma yapılmasının nedeni, gayrimaddi hakların bir şekilde ispat zorunluluğudur. Yani üretilen gayrimaddi hakkın topluma sunulması ile birlikte bir toplumsallık kazanması, bir nevi topluma mal olmasıdır. Fakat bunun yanında, topluma mal olmuş fikri hakkın yaratıcısının da haklarını göz ardı etmek doğru olmayacaktır. Çalışmada adı geçen tescile tabi olup yada olmamaktan kasıt, yaratılan eserin resmi kayıtlarca da onaylanmasıdır. Tescile tabi olmayan gayrimaddi haklar, genelde en az iki taraflı bir sözleşmenin ürünü olduklarından dolayı ayrıca resmi kurumlar nezdinde tescile tabi değildirlenir. Fakat ikinci bölümde işlenecek tescile tabi olan gayrimaddi hakların yaratıcısı olan kişi/kişiler veya kurumların haklarını koruyabilmeleri açısından, bu tip hakları resmi merciler önünde onaylatmaları ve özgün

¹ Öney, Ayhan, “İktisadi ve Ticari Deyimler Sözlüğü”,Kardeş Matbaası, Ankara,1976,sf.120

² Yılmaz, Ejder, “Hukuk Sözlüğü”,Yetkin Yayınları ,Ankara,2002,sf.398

bir ürüne sahip olup olmadıklarını bu resmi merciler önünde ispatlamaları gerekmektedir.

Bu tip bir sınıflandırmadan sonra çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, tescile tabi olan haklara nazaran daha az yer teşkil eden, tescile tabi olmayan gayrimaddi haklar ele alınacak, bu bölümde ilk olarak da Franchising işlemleri açıklanacaktır. Franchise türleri ile yükümlülükleri ülkemiz ve Dünya açısından değerlendirilecek, daha sonra Finansal Kiralama (leasing) konusu çeşitleri dikkate alınarak irdelenecektir. Birinci bölümün en sonunda ise, tüm gayrimaddi haklar içerisinde hukuk literatürümüzde belki de en az yeri teşkil eden, peştemallıklar ele alınacaktır.

Birinci bölüme nazaran hem hukuk literatüründe hem de çalışmada daha geniş yer teşkil eden tescile tabi olan gayrimaddi haklar, ikinci bölümde işlenecektir. İkinci bölümün ilk iki konusu marka ve patent haklarıdır. Dünya gayrimaddi hak hukukunda en geniş yeri teşkil eden bu iki hak geniş bir biçimde ele alınacak, elde edilmesi, türleri ve uluslararası durumu incelenecektir. Marka ve Patent konuları işlendikten sonra tarihte genelde sanat eserlerini kapsayan günümüzde ise daha çok internetteki yayınlar ile gündemde olan telif hakları konusu açıklanacaktır. Telif hakları açıklandıktan sonra, teknik bilgi-know how konusu işlenecek ve en son bölümde ise lisans sözleşmeleri, çeşitleri ve tarafları irdelenecektir.

Bu iki bölümden sonra üçüncü ve son bölümde gayrimaddi hakların vergilendirilmesi ele alınacaktır. Öncelikle çalışmanın akışı doğrultusunda tescile tabi olmayan gayrimaddi haklar vergi mevzuatı karşısındaki durumu değerlendirilecek, daha sonra ise tescile tabi olan gayrimaddi haklar vergi mevzuatı karşısında ele alınacaklardır. Bu değerlendirmeler yapılırken, bazı haklar da özellikle Finansal Kiralama bölümünde eski kanunla kıyaslanacaktır. Çeşitli örnekler ile vergilendirme konusunun daha iyi anlaşılması sağlanmaya çalışılacaktır. Bu bölümün sonunda ise, özellikle ileriki yıllarda çok fazla konu edilmesi beklenen gayrimaddi hakların uluslararası vergi antlaşmaları karşısındaki durumları , çifte vergilendirmeyi önleme antlaşmaları göz önünde bulundurularak değerlendirilecektir.

Sonuç ve Değerlendirme bölümünde tüm çalışmadan kaynaklanan, gayrimaddi hakların ve bunların vergilendirilmelerinin ülkede ki durumu ele alınacak ve özellikle

vergilendirilmeleri konusunda çeşitli eleştiriler ve çözüm önerileri ile çalışma son bulacaktır. Çalışmanın eklerinde gayrimaddi hakların başvuru aşamalarında gerekli olabilecek evraklar, gayrimaddi haklarla ilgili çeşitli istatistikleri içeren tablolar ayrıca gayrimaddi hakların vergilendirilmesi konusu ile doğrudan ilişkili vergi beyannameleri ile bu konuda başvurulabilecek diğer bir takım ilâve kaynaklar sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

TESCİLE TABİ OLMAYAN GAYRİMADDİ HAKLAR İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1. Franchising

1.1. Franchise hakkı tanımı ve tarafları:

Franchise, bir ürün veya hizmetin imtiyaz hakkına sahip tarafın, belirli bir süre, şart ve sınırlamalar dahilinde işin yönetim ve organizasyonuna ilişkin bilgi ve destek (Know-How) sağlamak suretiyle, imtiyaz hakkını, ticari işler yürütmek üzere ikinci tarafa verdiği imtiyazdan doğan, uzun dönemli ve sürekli iş ilişkilerinin bütünüdür.

Franchising, birbirinden bağımsız iki taraf arasında meydana getirilen sözleşmesel bir ilişki olup ilk olarak ABD ' de yaratılmış ve uygulanmıştır. Sözlük anlamı 'imtiyaz' olan “Franchise” İngilizce bir kelimedir. Fransızca 'Afançhir' olan franchise sözcüğünden “Franchising” yani “imtiyaz verme” kelimesi türetilmiştir.

Franchise sözleşmesinde Franchise' ı veren taraf olan Franchisor; ürüne, hizmete veya bilgi birikimine ve bunlara ait denenmiş, kalitesi kanıtlanmış ve başarılı bir markaya, isme sahip ve bunların satış, dağıtım veya işletme hakkını belirli bir bedel karşılığı verendir. Franchisor, kendisi ve bireysel Franchisee'lerinden oluşan franchising sisteminin kurucusu ve uzun vadeli koruyucusudur.

Franchise sözleşmesinde Franchise' ı alan taraf olan Franchisee; doğrudan veya dolaylı olarak bir malı belli bir bedel karşılığında, Franchisor' un ticari adını ve/veya hizmet markasını, know how 'ını, iş görme teknik ve yöntemlerini, sistemini ve diğer sınai ve/veya fikri mülkiyet haklarını kullanma hak ve zorunluluğunu, taraflar arasında bu amaçla yapılan yazılı Franchise anlaşması süresi ve kapsamı içinde devamlı olarak alacağı ticari ve teknik destek ile üstlenendir.

Franchisee'nin Franchisor' a ödediği bedel; isim, marka veya sistemi kullanma hakkı karşılığında ödenen bir başlangıç ücreti, yani 'Franchise Fee' den ve yıllık ciro ve kardan, anlaşmada belirlenen oranlarda, yüzde olarak ödenen ücretlerden (Royalty)

oluşur.¹

1.2. Franchising türleri:

Franchising sistemini uygulamaları açısından iki grupta incelemek mümkündür. Sistemin uygulandığı ülkeye göre; Ulusal ve Uluslararası Franchising' den, sunulan fırsatlar yönünden ise; Ürün ve Marka Franchising' i ve İşletme Sistemi Franchising' i şeklinde sınıflandırma yapmak mümkündür.

1.2.1. Ulusal ve uluslararası franchising:

Franchising Sözleşmesi bir ülke sınırları içerisinde, şehirler ya da bölgeler arasında yapılıyorsa Ulusal Franchising, iki ülke arasında yapılıyorsa Uluslararası Franchising' dir.

1.2.2. Ürün ve marka franchisingi:

Bu tür Franchising ilk olarak ABD' de üretici ve satıcı arasında bağımsız bir satış ilişkisi şeklinde başlamıştır. Bu ilişki çerçevesinde satıcı firma, kendini üretici firma ile özdeşleştirmeye çalışmaktadır.

Belirli ürünlerin benzer görünümdeki bağımsız işletmelerde pazarlanması sonucu, üretici ile imaj birleşmesi sağlanmaktadır. Bu tür franchising' de esas olan belirli bir marka yada ticari ünvanının kullanılmasıdır. Ayrıca imtiyazı veren firma, karşı taraf üzerinde sevk ve idare dahil, geniş ve sürekli bir denetim hakkına sahiptir. Bazı basit konularda, franchise alan kuruluş üretim safhasına da girebilir. Otomobil ve kamyon satıcıları , benzin istasyonları, alkolsüz içki üreticileri bu tür franchising' in en tipik örneklerini oluşturmaktadır.²

1.2.3. İşletme sistemi franchisingi:

Bu tip franchising' de, Franchisee ve Franchisor arasında sadece ürün, servis ve

¹ Uluslararası Franchise Derneği, “*Ufrad 2005 franchise rehberi*”,Golden City Media,İstanbul,2005 sf.126

² Uluslararası Franchise Derneği a.g.r. sf.127

marka alanındaki faaliyetler yer almaz, bir bütün olarak işletme sistemi içerisindeki pazarlama ve üretimle ilgili tüm faaliyetler yer alır.

Oteller, restoranlar, perakende satış mağazaları, kiralama ve danışmanlık hizmetleri bu sınıflandırma içerisinde yer alır. Son yıllarda İşletme Sistemi Franchising'inin büyüme hızı diğerlerinden daha fazla olarak ölçülmektedir.

İşletme Sistemi Franchising' i diyebileceğimiz 'Business Format Franchising' sözleşmesinde yer alan 4 temel unsur şunlardır;

- Franchisor, sahip olduğu belirli bir ismin veya markanın kullanılması için Franchisee' ye izin verir.
- Franchisor' un sözleşme süresince devam eden bir denetimi mevcuttur.
- Yine sözleşme boyunca Franchisor, Franchisee' ye belirli yardım ve hizmetlerde bulunur.
- Bu imtiyaza karşılık yapılan ödeme şekli olan 'Royalty' nin miktarı genellikle periyodik ödemeler şeklinde tespit edilmektedir.

Ayrıca tam anlamıyla birer franchising türü olmamalarıyla birlikte bu başlık altında Master Lisans ve Sub Franchising terimlerinden de söz etmek yerinde olacaktır. Master Lisans, bir Franchisor firmanın bir ülke yada belli bir bölge için, bir başka kişi yada firmaya kendisi adına franchise verme yetkisi tanınmasıdır. Sub Franchising ise uydu şirkete, yani franchisee' ye yerel veya bölgesel uygulama hakkı verilmesiyle, uydu şirketlerin franchising sistemiyle dikey büyüme şeklinde çoğalmalarına denmektedir.³

1.3. Franchising sisteminin yasal yönden tanımlanması ve taşınacak yükümlülükler:

1.3.1. Dünyada ve Ülkemizdeki çalışmalar:

Franchise' ın yasal düzenlemeleri ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Bu açıdan uygulamaları ABD ve Kıta Avrupa'sı olarak iki ana grupta toplamak mümkündür.

ABD başta olmak üzere, bazı ülkelerde franchising ayrıntılı biçimde yasal düzenlemelere konu olmuştur. Bu konu için ABD' de ayrı bir Franchise Yasası

³ Uluslararası Franchise Derneği a.g.r. sf.127

(Franchise Investment Law) ve Ticari Düzenleme Kuralları (Trade Regulation Rules) mevcuttur. Böylece franchise bu ülkede federal devletin ve eyaletin koyduğu sıkı kurallara göre yürütülür.

Kıta Avrupa'sında ise franchising yeni bir konu olduğu için yasal düzenleme yoluna gidilmemiştir ve franchising uygulamaları genel hukuk düzeni içinde yürütülmeye çalışılmıştır. Avrupa franchise faaliyetlerinin ABD' deki seviyeye ulaşması için uzun bir yol kat edilmesi gerektiği şüphesizdir.

Her ülkede Ulusal Franchise Derneği kurulmuş ve bunlar daha sonra Uluslararası Franchise Derneği (IFA) çatısı altında birleşmişlerdir. Ayrıca Avrupa Franchise Federasyonu (EFF) tüm ulusal birliklerce yerel şartlara adapte edilerek uygulanmak üzere gerekli ahlak kurallarını (Codes of Ethics) kabul etmiştir.⁴

Ülkemizde ise franchising sisteminin gelişmesi, sağlıklı bir şekilde yerleşmesi ve yürütülmesi, sisteme güven duyulmasının sağlanması amaçları ile 1991 yılında UFRAD (Ulusal Franchising Derneği) kurulmuştur. UFRAD, ülkemizde franchising' in doğru bir biçimde öğrenilmesi, sağlıklı bir biçimde gelişmesi, temel kuralların belirlenmesi ve uygulanmasının sağlanması, bu kuralların Türk Hukuk Sistemi içinde yerini bulması ve sisteme güven duyulması konularında çeşitli çalışmalar yapmaktadır.

1.3.2. Franchising sistemi ile bayilik arasındaki farklar:

Bayilik ile Franchising birbirinde farklı kavramlardır. Bu fark basit bir dille şu şekilde anlatılabilir; bayiler işletmelerinin kapılarına kendi isimlerini asmakta ve kendilerinden ekonomik bir bedel alınmamaktadır. Tam tersi uygulamayla bayilere kar bırakılmaktadır. Bayi kendi adına toptancıdan aldığı malı müşteriye satan, tamamen bağımsız üçüncü şahıstır. Diğer bir deyişle üretici ve tüketici arasındaki aracıdır. Franchise ise isim hakkını satın aldığı markanın çatısı altında belirli bir ürün veya hizmeti, belli standartlar çerçevesinde üreten veya pazarlayan yatırımcıdır. Franchise bayilikten farklı olarak markayı kullanmak için başlangıçta ve/veya franchising sözleşmesi boyunca bir bedel öder.

Franchise alan firma ulusal reklam ve tanıtım kampanyalarına mali olarak katılır.

⁴ Uluslararası Franchise Derneği a.g.r. sf.128

Franchise işletmeleri gerek işyerinin görüntü ve dekorasyonu olarak, gerekse işletmecilik prensipleri açısından birbirinin aynıdır. Franchising sözleşmelerinde bayiliklerin aksine markayı kullanma süresi ve yetki alanı yer alır. Franchise ilişkisi ana şirket – bayi ilişkisi ile karşılaştırıldığında çok daha hassastır. Bağımlılık kriteri açısından incelendiğinde, her ne kadar franchisee'nin kendini bağımsız hissetmesi istense de, franchising, bayi ile karşılaştırıldığında, bayi çok daha bağımsızdır. Bayi seçiminde bayinin sahip olduğu işyeri konumu, bayinin mali gücü gibi kriterler önem kazanırken, franchisee seçiminde işyeri ve mali güç dışında şahsın kişisel özellikleri ve iş tecrübesi ön plana çıkmaktadır.

1.3.3. Franchising sisteminin acentelikten farkları:

Acenteliğin, franchising sisteminden farkı ise; TTK' nın 116 – 134 maddelerine göre “Acente ana firma hesabına kendi adına ticaret yapar. Ana firmanın Türkiye’ de subesi yoksa ana firma adına da yapılabilir. Ana firma adına hak koruma amacı ile hareket eder, dava açar, kendisine dava açılır, para tahsil edemez (özel izin gerekir), mukavele yapamaz (özel izne tabi), piyasa hakkında ana firmaya bilgi verir, alım satım dışında yaptığı hizmetlerin karşılığını ana firmadan isteyebilir” şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca acentelikte marka ve isim birliği bulunmamakta, destek sadece mal ve bölge ile sınırlı kalmaktadır. Satış ve cirodan bedel ödenmesi de söz konusu değildir. Bedel ağırlıklı olarak ticari aracılık ve ilgili muamelelerin takibinden oluşmaktadır, yani acentelik sistemi franchise sisteminin hiçbir şartını taşımamaktadır.

1.3.4. Franchisor’ un yükümlülükleri:

Franchising Sistemi içinde Franchisor aşağıdaki şartları yerine getirmelidir:

-Bir iş sistemini franchise zinciri haline getirmeden önce, makul bir süre boyunca ve en azından bir işletmede başarılı bir ön çalışma yapmalıdır.

-Zincirin isim, marka ve diğer ayırt edici özelliklerinin sahibi olunmalı ve yasal olarak kullanım hakkı alınmalıdır.

-Anlaşma süresince bireysel franchisee’ ye, başlangıçtaki eğitimi, sürekli ticari veya teknik desteği verebilmelidir.

1.3.5. Bireysel franchisee'nin yükümlülükleri:

Bireysel franchisee, sistem içinde şu yükümlülükleri yerine getirmelidir;

-Franchise işletmesinin gelişmesi ve franchise sisteminin ortak kimliği ve saygınlığının korunması için azami gayret gösterilmelidir.

-Franchisor' un verimli yönetimi için, franchisee performansının ve mali durumunun belirlenmesini kolaylaştıracak işletme bilgilerini vermelidir. Franchisor'un talebi üzerine franchisorun ve/veya temsilcisinin bireysel franchisee'nin işletme kayıtlarında makul zamanlarda çalışmasına izin verilmelidir.

1.3.6. Her iki tarafın sürekli yükümlülükleri:

Sistemin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için her iki tarafın da sağ duyulu hareket etmesi ve bazı kurallara uyması gerekmektedir. Taraflar birbirleriyle ilişkilerinde dürüst davranmalıdır. Franchisor anlaşmanın her ihlalinde, bireysel franchisee' yi yazılı olarak ikaz etmeli ve kusurun giderilmesi için makul bir süre tanımalıdır. Taraflar şikayet, tasa ve anlaşmazlıklarını samimi ve iyi niyetle, dürüst ve makul yollarla, temas ve müzakereler yoluyla çözmelidirler.⁵

1.3.7. Franchise anlaşması ve içeriği:

Ülkemizde franchise sisteminin gelişimi için kurulan UFRAD tarafından EFF (European Franchise Federation) Dürüstlük İlkeleri aynen kabul edilmiştir. Bu ilkeler dahilinde franchise anlaşmaları şu şekilde yapılmalıdır (EFF Dürüstlük İlkelerinden alıntıdır);

- Franchise anlaşması, ülke hukukuna, Avrupa Birliği hukukuna ve işbu Dürüst Franchise İlkeleri' ne ve onun her türlü ülkesel ekine uygun olmalıdır.

-Anlaşma, Franchisor' un sınai ve fikri mülkiyet haklarını koruma ve ortak kimliği ve saygınlığı sürdürme konusunda franchise zinciri mensuplarının çıkarlarını yansıtmalıdır. Franchise ilişkisiyle bağlantılı tüm anlaşmalar ve anlaşmaya bağlı düzenlemeler yazılı olmalı, Franchisee'nin bulunduğu ülkenin resmi dilinde yapılmalı

⁵ Sefer,Ferah, "Franchising İşlemleri ve Vergilendirilmesi", Vergi Sorunları, Ağustos 1997, S.107

veya yeminli tercüman kanalıyla resmi diline çevrilmelidir.

-Franchise anlaşması belirsizliğe yer vermeden, tarafların karşılıklı yükümlülük ve sorumluluklarını ve ilişkiyi ilgilendiren diğer tüm hususları düzenlemelidir.

-Anlaşmada mutlaka yer alması gereken önemli konular şunlardır;

- Franchisor' a tanınan haklar
- Franchisee' ye tanınan haklar
- Bireysel Franchisee' ye sunulacak olan mal ve hizmetler
- Franchisor' un yükümlülükleri
- Bireysel Franchisee' nin yükümlülükleri
- Bireysel Franchisee' nin yapacağı ödemelerin şartları

- Bireysel Franchisee' nin ilk yatırımını çıkartmasına yetecek uzunlukta olması gereken anlaşma süresi
- Anlaşmanın yenilenme şartları
- Bireysel Franchisee' nin franchise işini devir ve satışına hak tanıyan şartlar ve Franchisor' un olası ilk alım hakkı
- Bireysel Franchisee' nin Franchisor' un ayırt edici işaret, ticari ad, ticari marka, hizmet markası, işyeri tabelaları, logo ve diğer ayırt edici belirtilerini kullanma şartları
- Franchisor' un franchise sistemini yeni ve değişen yöntemlere uydurabilme hakkı
- Anlaşmanın sona ermesinin şartları
- Anlaşmanın sona ermesi ile Franchisor' a veya başka kişilere ait maddi ve gayri maddi hakların teslim şartları

Bu Dürüst Franchise İlkeleri, Franchisor ile Bireysel Franchisee'leri arasındaki ilişkide ve aynı şekilde Master Franchisee ile Bireysel Franchisee'leri arasındaki ilişkide uygulanmalıdır.

Ülkemizde franchising sistemi yaygınlaştıkça beraberinde bazı sorunları da getirmektedir. Türk Ticaret Hukukunda franchising sistemine yönelik herhangi bir düzenlemenin olmaması bazı sorunlar doğurmaktadır. Yaşanan bu sorunlar, detaylı

yapılan sözleşmeler ile ortadan kaldırılmaya çalışılsa da, yasal tabanı olmaması nedeniyle yatırımcıyı şüphe içerisinde bırakacak tutarsızlıkları içinde barındırmaktadır.⁶

2. Finansal Kiralama (Leasing)

2.1. Finansal kiralama (Leasing) kavramı ve gelişimi:

Değişik finansal kiralama tanımları arasında en açık olanı “European Leasing Association” tarafından yapılmıştır. Buna göre; “Finansal kiralama, belirli bir süre için kiralayan ve kiracı arasında düzenlenen, üreticiden kiracı tarafından seçilip, kiralayan tarafından satın alınan bir malın mülkiyetini kiralayanda, kullanımını ise kiracıda bırakan bir anlaşmadır.”

Diğer bir tanımda “Bir yatırım malının mülkiyeti finansal kiralama şirketinde kalarak, belirlenen kiralar karşılığında kullanım hakkının kiracıya verilmesi ve sözleşmede belirlenen değer üzerinden kiracıya geçmesini sağlayan bir finansman yöntemidir.”⁷

Varlıkların kiralanması çok eski tarihlere dayanmakta ise de finansal kiralama işlemlerinin ilk basit örneklerine eski Fenikeliler’ de rastlanmaktadır. Fenikeliler döneminde gemiler sahipleri tarafından faydalı ömürlerinin büyük bir kısmı için denizcilere kiralanmakta, gemi sahiplerinin avantaj ve sorumlulukları gemiyi kiralayanlara geçmekteydi. Gemi sahipleri ve kiracıları binlerce yıl boyunca kira anlaşmalarından doğan ihtilafları tartışmışlardır.⁸

Modern anlamda ise, yatırımların kiralama yöntemi ile finansmanına ilk kez 1930’lu yıllarda ABD’de, ekonomik kriz sonrası yaşanan finansman güçlüklerini karşılamak amacıyla başvurulmuştur. Ancak bu finansman yönteminin yaygınlaşmasına II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan teknolojik gelişmeler ve buna paralel olarak işletmelerde baş gösteren yenilenme ve modernleşme hareketleri neden olmuştur.

⁶ Gönen, Seçkin, “*Türk Vergi Sistemi Açısından Franchising İşlemlerinin Vergilendirilmesi*” Vergi Sorunları, Ekim 2004,S.193

⁷ <http://www.fider.org.tr/index.asp?Mtype=1&Op=1>

⁸ Öcal, M. Erdoğan, “*Finansal Kiralama İşlemlerinin Esasları, Buna İlişkin Mevzuat ve Uygulama*”, Yaklaşım Dergisi-S.3-Mart 1993 sf. 80-83

Finansal kiralama uygulamasının Avrupa ülkelerine yayılması 1960'lı yıllarda, gelişmekte olan ülkelerde uygulanması ise 1970'li yıllara rastlamaktadır.⁹

Türkiye'de ise 28.06.1985 tarihinde 18795 sayılı Resmi Gazetede 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu yayınlanmış, faydalarının yatırımcı ve tüketiciler tarafından gittikçe daha iyi anlaşılması sonucu gerek işlem hacminde gerekse de tüketici sayısında sürekli bir artış gözlemlenmiştir. 1981 yılında ülkemizin faize karşı olan Arap ülkeleri ile ekonomik ilişkilerini yoğunlaştırma çabalarının artması sonucu, ülkemizde “kâr ve zarara katılma hesabı akdi” karşılığında gerçek ve tüzel kişilerin yatıracakları fonlar ile “özel finans kurumları” kurulması 1983 yılında bir kararname ile kararlaştırılmıştır. Kararname ile bu kurumların topladıkları fonları “yatırım ekipmanları temin edilmesinde, bu ekipmanların firmalara taksitle satılmasında veya kiraya verilmesinde” kullanabilecekleri belirtilmiş, dolayısıyla açık olmamakla beraber leasing konusu mevzuatımıza girmiştir. Başka bir kararname ile 1984 yılında bu kurumların tesisine yönelik leasing, “mal ve hizmet üretimine yönelik teçhizatın, mülkiyeti kurumda kalmak koşulu ile sözleşme serbestisi dahilinde işletmelere kiraya verilmesidir” şeklinde tanımlanmıştır. Dünya uygulamasında her türlü taşınır ve taşınmaz malların yanında düşüncesele mallar ve sınai haklar da finansal kiralamanın konusu olurken bu durum Türkiye'de yalnızca taşınır ve taşınmaz mallar olarak sınırlandırılmıştır.

2.2. Finansal kiralama (Leasing) sözleşmesi :

Finansal Kiralama Sözleşmesinin tanımını yapmak gerekirse de “belli bir süre için, kiralayan(lessor) ve kiracı(lessee) arasında imzalanan, kiracı tarafından seçilip, kiraya veren tarafından satın alınan ve malın mülkiyetini kiralayanda, kullanımını ise belli bir kira ödemesi karşılığında kiracıda bırakan sözleşmedir” denilebilir. (Avrupa Finansal Kiralama Birliği – European Leasing Association).¹⁰

Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC), bir kira sözleşmesinin finansal kiralama olarak kabul edilebilmesi için aşağıdaki kriterlerden en az birisinin mevcut olması gerektiğini belirtmektedir;

⁹ Cansızlar, Doğan, “*Teşvik, Vergi ve Devlet İhale Mevzuatları Yönünden Finansal Kiralama*”, Yaklaşım Dergisi-S.5, Mayıs 1993, sf.30-33

¹⁰ Şahin, Hatice, “*Leasing ile ilgili muhasebe ve finansal raporlama sorunları*”,Yayınlanmamış uzmanlık tezi-1993

- Kira anlaşmasında, kira süresi sonunda malın mülkiyetinin kiracıya devrinin öngörülmesi,
- Kira anlaşmasının kiracıya, kira süresi sonunda malı o tarihteki beklenen piyasa fiyatının altında bir değerden satın alma hakkının verilmesi
- Kira süresinin kiralanan malın ekonomik ömrünün en az %75'ine eşit olması,
- Kira ödemeleri toplamının kira süresinin başlangıcındaki değerinin, malın piyasa değerinin en az %90'ına eşit olması,

Bu koşullardan birisi mevcut ise, kira sözleşmesi finansal kiralama olarak nitelendirilmektedir. Bu çerçevede tipik bir finansal kiralama işlemi şu şekilde gerçekleşmektedir; kiracı ihtiyacı olan makine ve teçhizatın cins, model, kalite ve imalatçısını seçmekte, seçtiği malın; satın alma, ödeme, garanti, bakım, montaj, servis şartları ve fiyatını satıcı ile pazarlık etmekte ve bu konularda anlaşma sağlandıktan sonra da, kiracı finansal kiralama firması ile temasa geçerek finansal kiralama şartlarını oluşturmaktadır. Burada kiralamanın süresi, kira bedeli ve ödeme planı, varsa satın alma hakkı ve bedeli konularında anlaşmaya varılması gerekmektedir. Finansal kiralama sözleşmesinin kiracı ile satıcı arasında imzalanmasından sonra kiralayan finansal kiralama firması, kiracı ve satıcı arasında ön anlaşma prensiplerini esas alarak satıcı ile satış anlaşmasını imzalamakta ve kiralamaya konu malın kiracının kullanımına bırakılması ile finansal kiralama anlaşması hükümleri yürürlüğe girmiş olmaktadır.

Finansal kiralamada sözleşme süresi prensip olarak kiralanan malın ekonomik ömrüne eşit olmakta ve bu süre "feshedilemeyen dönem" olarak nitelendirilmektedir. Fakat Finansal Kiralama Kanununda en az dört yıllık bir sözleşme süresinin olması zorunludur. Bu süre boyunca kiralayan; mal bedeli, faiz ve kârın tamamını veya en az %75'ini kira bedeli olarak geri almaya çalışmaktadır. Bu özelliği nedeni ile finansal kiralamaya "full payout lease" de denilmektedir.

Finansal kiralama şirketleri hiçbir zaman ellerinde muhtemel müşterilere kiralamak veya satmak amacı ile yatırım malı veya taşınmaz mal bulundurmazlar. Kiracının isteği üzerine satın alınan malın mülkiyeti sadece teminat amacı ile muhafaza edilmektedir. Kiralayanlar finanse ettikleri malın işletme ve idaresine karışmadıkları gibi söz konusu mala ilişkin her türlü bakım, sigorta gibi giderleri de kiracıya yüklemektedirler.

Finansal Kiralama Kanunu'nun 28. Maddesinde; teşvik belgesine bağlanmış bulunan yatırımların tamamının veya bir bölümünün finansal kiralama yolu ile gerçekleştirilmesi halinde, kiralayanın, kiracının teşvik belgesinde belirtilen ve satın alma halinde onun tarafından kullanılmasına hak kazanılan teşviklerden, teşvik mevzuatında belirlenen esaslar çerçevesinde yararlandırılması öngörülmüştür.

2.3. Finansal kiralama (Leasing) çeşitleri:

Finansal kiralamanın en yaygın olan türleri sermaye kiralama, faaliyet kiralaması, satış ve geri kiralama ile kaldıraç kiralamasıdır. Bu ayrımlarda faaliyet kiralaması ile sermaye kiralaması arasındaki fark önem arz eder. Bu ayrımın yapılabilmesi için Finansal Muhasebe Standartları Komitesi 13 numaralı bildirisinde belirlenen kriterler II numaralı bölümde belirtilmiştir.

Finansal kiralama sayılabılmenin şartlarından sadece bir tanesinin dahi kira anlaşmasında yer alması bu anlaşmanın kiracı tarafından bir satın alma, kiraya veren bakımından ise aşağıda ele alınacak ilave kriterlerle birlikte satış anlaşması olarak ele alınmasında yeterli olacaktır. Bu dört kriterden herhangi birinin yer almadığı bir kira anlaşması ise normal bir faaliyet kiralaması olarak kabul edilecektir.

Sadece kiralayan (kiraya veren) için uygulanan kriterler;

- Asgari kira ödemelerinin tahsil edilebilir olup olmadığı makul bir şekilde tahmin edilebilir olmalıdır. (Tahsil edilebilirlik teminat altına alınmış olmalıdır.)
- Kira anlaşması uyarınca kiraya veren tarafından yapılacak ve başkasına yüklenemeyecek olan maliyet giderlerinin tutarında önemli belirsizlikler ortaya çıkmamalıdır.

Söz konusu sabit varlık kiralamasının kiralayanın muhasebesinde bir satış işlemi olarak yer alabilmesi için yukarıda sözü edilen dört kriterden en az bir tanesi ile birlikte bu iki kriterin de anlaşmada yer alması gerekir.¹¹

¹¹ Pekiner,Kamuran, “İşletme Denetimi”, sf.529

2.3.1. Faaliyet kiralaması (Operating leasing)

Kiraya veren ve kiracı açısından da yukarıda belirtilen Finansal Muhasebe Standartları Komitesinin 13 numaralı bildirisinde yer alan ortak kriterlerden herhangi birisi ve kiralayan için belirlenen iki kriterin hepsi sözleşmede yer almadığı takdirde söz konusu kiralama bir faaliyet kiralamasıdır. Dünya ve Türkiye uygulamasında bu tip kiralama finansal kiralama olarak addedilmemektedir.

2.3.2. Sermaye kiralaması (Financial leasing)

Birinci grup içinde yer alan dört kriterden en az bir tanesini içeren kira anlaşmaları kiracı bakımından bir sermaye kiralaması olarak kabul edilebilmesi için, ikinci grup kriterlerinin her ikisinin de anlaşma içeriğinde bulunması gerekmektedir. Faaliyet kiralamalarının aksine sermaye kiralamalarında, gelecekteki kira ödemelerinin bugünkü değeri kiraya verenin hem varlıklarının hem de yükümlülüklerinin tutarını arttırır. Aktifleştirilen tutar, sanki sabit varlık kalemi kiracı tarafından satın alınmış gibi, amortisman tabi tutulurken, kiracının yükümlülükleri içerisinde yer alan tutar, sanki sabit varlıkla ilgili bir ipotek kredisi söz konusuymuş gibi, yıllık taksitler halinde itfa edilir. Bu işlemlerle ilgili muhasebe kayıtları, bir sermaye kiralaması yönteminin gerektirdiği muhasebe kayıtları olacaktır. Sermaye kiralama sözleşmesi malın kullanımının kural olarak ekonomik ömrüne uygun bir süre ile devredilmesi, bu süre içerisinde, sözleşmenin taraflarca bozulmaması, kiracının ödeyeceği kira bedelleri toplamının sözleşme konusu varlığın sağlanma değerine veya en azından bunun önemli kısmına eşit olması, varlığın bizzat kendisi ile kullanımına ilişkin tüm risklerin kiracıya ait bulunması bu türün özelliklerini göstermektedir.¹²

2.3.3. Satış ve geri kiralama (Sale and lease back)

Bu tür kira anlaşması iki nedenle gelişmiştir. Bunlardan birincisi finansman gereksiniminin fazla olduğu veya yeni kredilerin sağlanamadığı dönemlerde finansman gereksinimini gidermek içindir. İkincisi ise teknolojik gelişmeyi yakalamak için ve

¹² Kurtalp,Erdem, “*Finansal Kiralama Kanununa göre Finansal Kiralamanın Tanımı ve Hükümler*”, Türkiye Bankalar Birliği yayını, 1988 sf.12

eldeki taşınır veya taşınmaz malların değeri düşmeden satış imkanını bulmak gereksinimidir. Buna göre söz konusu firma, sahibi bulunduğu sabit varlığı finansal bir kuruma satmakta ve aynı anda belirli koşullar altında ve belirli süre için söz konusu malın geriye kiralanması hususunda bir kiralama anlaşması yapmaktadır.¹³

2.3.4. Kaldıraç kiralaması

Kaldıraçlı kiralamar, kredili yada dolaylı kiralamar olarak da adlandırılmaktadırlar. Çok büyük miktarda finansman kaynakları gerektiren finansal kiralama konularında, finansal kiralama kurumunun, kiralama konusu malı satın almak amacı ile gerekli olan fonları başka bir kredi kurumundan sağladığı finansal kiralama şeklidir. Kaldıraçlı kiralamarın kullanılmasının amacı, en az miktarda özkaynak kullanarak, büyük maliyetli projelerin finansmanını sağlamaktır. Bu tür finansal kiralama sözleşmesi ile finansal kiralama şirketi özkaynağı ile yatırım maliyetinin bir kısmını karşılayabilmekte, geri kalan finansman ihtiyacını ise diğer mali kurumlardan karşılayarak, varlığın kendisini, borcun karşısında teminat olarak göstermektedir. Kredi sağlayan kuruluşlar kira taksitlerini almakta, kiraya veren kurum ise varlığın vergi, teşvik ve amortisman avantajlarından yararlanarak maliyetini en aza indirmektedir.¹⁴

2.3.5. Satış tipi kiralama

Bu tür kiralama anlaşmalarında kiraya veren finansal bir kuruluş değil daha çok imalatçı veya dağıtımıcıdır. Kiralamasındaki amaç ise ürettiği veya sattığı ürünlerinin pazarlamasını yapmak ve dolayısıyla satışını arttırmaktır. Satış tipi kiralama anlaşmasında ortaya dağıtımıcı veya imalatçı kârı/zararı denen bir kâr/zarar ortaya çıkar.

2.3.6. Direkt finansman kiralaması

Bu tür sabit varlık kiralamasında kira anlaşması kiracı ve kiraya veren arasında yapılmaktadır. Söz konusu sabit varlık kiracı tarafından seçilip kiraya veren tarafından satın alınmaktadır. Daha sonra kiralayan olan finansal kiralama şirketi bu varlığı seçip

¹³ Şahin, Hatice, a.g.tz.

¹⁴ Şahin, Hatice, a.g.tz.

talep eden firmaya bir anlaşmayla kiralar. Satış tipi kiralamadan farkı bir imalatçı ve dağıtımçı kar/zararının söz konusu olmayışıdır.

3. Peştemallıklar

3.1. Peştemallık kavramı ve tanımı:

Osmanlı dönemindeki Ahi teşkilatında ustalığı istenilen kalfaya sembolik olarak sanatla ilgili bir-iki tane aletin verilmesinden sonra usta adayı, ustanın ve diğer yaşlıların ellerini öper ve şükranlarını dualara eşlik ederek arz ederdi. Diğer usta ve kalfalar tarafından, bu terfiyi ve yeni kalfanın aralarına katılımını sembolize eden "peştamal kuşanma" ve Kur'an-ı Kerim'den "ayet" okunmasından sonra "ustalığa kabul ediliş töreni" tamamlanmış olurdu. Ustalığa kabul edilen ve peştamal (iş önlüğü) kuşanan usta bu hakkından yararlanmak için "peştemaliye" veya "peştemallık" denilen ustalığa giriş parası ödemek zorundaydı.

Günümüz değişen ekonomi şartlarında ise peştemallık kavramı biraz yön ve anlamını değiştirmiştir. Fakat bu yoldan gidersek peştemallık kavramının tanımını iki yönden yapabiliriz. Hukuki yönden peştemallıklar; bir ticari müessesenin satılması halinde ticarethanenin mevki, piyasada haiz olduğu şöhret ve itibar, müşterilerinin miktarı gibi özellikler, maddi kıymetlerin bedellerinden ayrı olarak alınan para, ticarethanenin manevi sermayesinin bedelidir. İktisadi olarak ise; bir işletme devralınırken katlanılan maliyet (elde etme maliyeti) ile söz konusu işletmenin rayiç bedelle hesaplanan net varlıklarının değeri arasındaki olumlu fark olarak tanımlanabilir. Görüldüğü gibi peştemallıklar işletmenin maddi değerinin üstünde, onun taşıdığı itibar, şöhret piyasa kredisi, unvanının ve varlığının eskiliği karşılığı meydana çıkan maddi olmayan değerdir. Peştemaliye kavramı, entellektüel sermaye kavramına çok yakındır hatta klasik işletmelerde maddi duran varlıkların dışındaki tüm değerleri kapsamaktadır.

Yukarıda da bahsedildiği gibi geleneksel muhasebe anlayışında entellektüel sermayenin karşılığı olan peştemallıklar, piyasa işletmesini bir bütün olarak değerler , işletmenin alış fiyatı ile tüm varlıkların arasındaki farkı ortaya koyar. Kuramsal olarak ise; alıcının, edinilen işletmenin tüm varlıklarının gerçeğe uygun değerlerinin üzerinde vermiş olduğu primdir. Uygulamada geleneksel muhasebe, maddi olmayan varlıkları nadiren değerler. Genellikle maddi varlıkların gerçeğe uygun değerleri belirlenir ve

onun dışındaki her şey peştemallık olarak nitelendirilir ve sadece alıcının kayıtlarında görünür.¹⁵

Geleneksel muhasebenin peştemallık kavramı, entelektüel sermayenin ağırlığını taşımaktan ve onu ifade etmekten oldukça uzaktır. Piyasada tekel oluşturmak için bir işletmeye ödenen piyasa fiyatının üzerindeki miktar bile alıcının kayıtlarında peştemallık olarak yer almaktadır. Ayrıca geleneksel muhasebe sisteminde maddi olmayan varlıklar ve peştemaliye amortismanına tabidir ve belirli bir zaman periyodu içerisinde değerlerini kaybederler. Oysa günümüzde trend değişmiştir ve maddi olmayan varlıklar, özellikle ticari unvanlar ve markalar değer kazanmaktadır.

Varolan muhasebe sistemi ile işletmelerin sahip oldukları maddi olmayan varlıkların bir kısmı ölçülüp aktifleştirilmekte, bir kısmı direkt gider olarak kaydedilmekte bir kısmı ise ölçülememekte ve finansal tablolara yansıtılmamaktadır.

3.2. Peştemallık kavramının modern ve klasik şirketler üzerindeki etkileri:

Bir işletmenin piyasa değerinde yer alan maddi olmayan varlıkların ağırlığının en basit göstergesi, piyasa değeri ile defter değeri arasındaki farktır. Aşağıdaki tabloda Fortune 500 listesindeki en büyük üç sanayi şirketi ile en büyük üç bilgi tabanlı işletme arasındaki PD/DD oranı görülmektedir.¹⁶

¹⁵ Ertuğrul, Murat, “Entellektüel Sermaye’nin Firma Piyasa Değeri Üzerindeki Etkisi”, 1. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, www.ceterisparibus.net/kongre/kocaeli

¹⁶ Ertuğrul, Murat, a.g.e.

TABLO I

		BİLGİ TABANLI ŞİRKETLER			KLASİK SANAYİ ŞİRKETLERİ		
		MİCROSOFT	İNTEL	DELL	GM	FORD	EXXON
1999	Piyasa Değeri	492.462	391.816	143.488	63.838	49.471	268.598
	Defter Değeri	28.438	32.535	5.308	20.059	27.537	63.466
	PD/DD	17.32	12.04	27.03	3.18	1.8	4.23
2000	Piyasa Değeri	286.443	191.805	64.015	48.076	54.232	288.349
	Defter Değeri	41.368	37.322	5.622	30.175	18.610	70.757
	PD/DD	6.92	5.14	11.37	1.59	2.91	4.08
2001	Piyasa Değeri	331.519	207.591	67.573	47.463	30.621	295.761
	Defter Değeri	47.289	35.830	4.694	19.707	7.786	73.161
	PD/DD	7.01	5.79	14.4	2.4	3.93	4.04

Kaynak : www.ceterisparibus.net/kongre/kocaeli

Tablodan da dikkat edilebileceği gibi yaklaşık 100 yıllık bir geçmişi olan ve dünyanın en büyük şirketi sayılan General Motors'un 2001 yılında piyasa değeri defter değerinin yaklaşık 2.4 katıdır. Diğer taraftan dünyanın en büyük bilişim şirketi olarak kabul edilen Microsoft'un 2001 yılında piyasa değeri defter değerinin yaklaşık 7.01 katı olmaktadır. Buradaki farkın asıl nedeni Microsoft'un büyümesinin altındaki etkenin maddi bir neden olmadığı, maddi olmayan varlıkların şirketin büyümesinde etkisinin daha fazla olduğu görülmektedir. Bu demek değildir ki General Motors'un maddi olmayan değerleri Microsoft'tan daha düşüktür. Burada önemli olan nokta maddi olmayan varlıkların şirket büyümelerine katkısını ortaya çıkarmaktır.

Peştemallik kavramı tüm hukuk veri tabanımız içerisinde tam olarak açıklanamamıştır. Fakat kavramın tanımı ve açıklamalarından çeşitli yorumlar getirmek

mümkündür. En önemlisi modern şirketlerde yukarıda da belirtildiği gibi amortisman ayrılarak gider gösterilebilen peştemallık kavramının bu şekilde gider gösterilmesi doğru karşılanmamaktadır. Hatta sürekli değer kazanabilen firma değeri gibi manevi bir sermayenin gider gösterilmesi hususu doğru bulunmamaktadır. Çünkü bir yandan firma itibarı ile piyasada iş yapabilen bir işletme bir yandan da bu itibarına amortisman ayrılarak gider gösterebiliyorsa bir matrah farkına neden olabilecektir.

Tescile tabi olmayan gayrimaddi hakların işlendiği ilk bölüm, tescile tabi olan gayrimaddi hakların işlendiği ikinci bölüme nazaran daha kısa olduğundan dolayı, gayrimaddi haklar ile ilgili genel bilgiler ile aynı bölümde işlenmiş olup ilk bölüme nazaran daha geniş ve nispeten hem ticari hem vergisel yönden daha önemli olan ve ülkelerin gelişmişliklerini tamamladıkça çok daha hızlı önemi artacak olan tescile tabi olan gayrimaddi haklar ikinci bölümde işlenecektir. Bu bölümde ilk olarak marka, daha sonra ise sırasıyla patent, telif hakları, know how ve sonuç olarak da tüm gayrimaddi hakların kullanım hakkının devredilmesini sağlayan ve yine tescile tabi olan lisans sözleşmeleri konusu işlenecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

TESCİLE TABİ GAYRİMADDİ HAKLAR İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.1. Marka

1.1. Marka hakkı kavramı ve marka türleri :

Marka tanımının yapılabilmesi için 27.06.1995 tarih ve 22326 numaralı Resmi Gazetede yayınlanıp yürürlüğe giren 556 sayılı Markaların Korunması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname'nin içeriğini kullanmak doğru olacaktır. Bu Kanun Hükmündeki Kararname markayı şöyle tanımlamaktadır, 'Marka; bir işletmenin mal veya hizmetlerini ayırt etmeyi sağlaması koşuluyla kişi hakları dahil, özellikle sözcükler, şekiller, harfler, sayılar, malların biçimi veya ambalajları gibi çizimle görüntülenebilen veya benzer biçimde ifade edilebilen, baskı yoluyla yayınlanabilen ve çoğaltılabilen her türlü işaretlerdir.'

Kısaca OMPI olarak tanınan Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü' nün yaptığı tarife göre ise marka, bir ticari yada sınai bir kuruluşun ürünlerini başkalarınınkinden ayırt etmek için kullanılan bir işarettir.¹

Marka, mal veya ambalajı ile birlikte tescil ettirilebilir. Bu durumda mal veya ambalajın tescili marka sahibine mal ve ambalaj için inhisari bir hak sağlamaz. Tescilli bir markanın ayırt edici karakterini değiştirmeden, farklı unsurlarla kullanılması, markayı kullanma kabul edilir. Marka hakkı; markanın 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine göre tescil edilmesi ile elde edilir.

Esas olarak ticaret markası ve hizmet markası olmak üzere iki tip ana marka vardır. Bir ticaret veya hizmet markası, ortak marka yada garanti markası şeklinde olabilir. Yürürlükteki mevzuat ise ticaret markası, hizmet markası, ortak marka ve garanti markası olmak üzere dört ana marka türü kabul etmiştir. Bu marka türleri şu şekilde tanımlanabilir;

¹ Yosmaoğlu, Nevzat, "Patentler- Know how' lar-Markalar", Ankara, 1978, sf. 109

1.1.1. Ticaret markası:

Ticaret markası, 5/11/1995 tarih ve 22454 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yayımı tarihinde yürürlüğe giren Marka Yönetmeliği'nin 8. maddesinde; 'bir işletmenin imalatını, ticaretini yaptığı malları başka işletmelerin mallarından ayırmaya yarayan işaret' şeklinde tarif edilmiştir. Ticaret markasının konusu; işletmenin üretimini ve/veya ticaretini yaptığı mallardır. Ticaret markası, üretilen veya satışa çıkarılan her türlü malın diğer kişilerin ürettiği veya pazarladığı ürünlerle karıştırılmaması için kullanılır.²

1.1.2. Hizmet markası:

Hizmet markası; bir işletmenin hizmetlerini diğer işletmelerin hizmetlerinden ayırt etmeye yarayan işarettir. Üçüncü kişiler yararına yapılan hizmetlere ilişkin her türlü faaliyet ile ilgili başvurular hizmet markası olarak değerlendirilir.³ Ticaret markasından farklı olarak burada sunulan, hizmetlerin ayırt edilebilmesi için marka kullanılmasıdır.

1.1.3. Ortak marka:

Marka Yönetmeliği' ne göre ortak marka şu şekilde tanımlanmıştır; bir grup tarafından kullanılan ve grubun ürettiği mal veya hizmetin diğer işletmelerin mal veya hizmetlerinden ayrılmasını sağlayan işarettir. Bu grubun faaliyet sahası üretim, ticaret veya hizmet olabilir. Ortak markaya örnek olarak; belirli bölgede yetişen ürünlerin özel kalitesini göstermek üzere kullanılan coğrafik isimleri, belirli bir bölgede üretilen malları gösteren isimleri veya ticari bir kuruluş veya grubu gösteren isim veya sembolleri verebiliriz. Kullandığı ürünlerin özellikleri ve kalitesi hakkında tüketiciyi bilgilendirmek esas işlevini gören ortak markaya sahip olan bir işletmenin aynı zamanda kendi markasını da kullanması mümkün olabilmektedir.

² Erdem,Bahadır, “*Patent Hakkının Korunmasına ve Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk*”, İstanbul,2000,s.28

³ Marka Yönetmeliği m.9; 2002/3 sayılı tebliğ m.2

1.1.4. Garanti markası:

Marka Yönetmeliğinde mevcut olan tanımıyla garanti markası; marka sahibinin kontrolü altında birçok işletme tarafından, o işletmelerin ortak özelliklerini, üretim usullerini, coğrafi menşelerini ve kalitesini garanti etmeye yarayan işarettir. Garanti markası esas olarak ortak markanın bir türü olarak yorumlanabilir.

Sahibi dışındaki kişi veya kişilerce kullanılan garanti markası; mal veya hizmetlerin üretildiği bölgeyi, aynı üretimde kullanılan malzemeyi, üretim usulünü veya kalitesini göstermek için yararlanılan marka türüdür. Bu marka türüne örnek olarak 'TSE' markasını verebiliriz. Garanti markası, sahibi tarafından kullanılmayan bir marka türüdür.

1.2. Türkiye Cumhuriyetinde marka hukukuna konu olan Ulusal ve Uluslararası mevzuat:

1.2.1. Marka hakkında uygulanacak Ulusal mevzuat:

Bu başlık altında ilk olarak Türk Patent Enstitüsünden bahsetmemiz yerinde olacaktır. Türk Patent Enstitüsü, Türkiye Cumhuriyeti'nin de taraf olduğu Paris Sözleşmesi'nde verilen taahhütler doğrultusunda, görev yapacak özel bir sınai mülkiyet dairesi olması için kurulmuştur. Esas olarak enstitünün kuruluş amaçları 544 sayılı KHK'dan yararlanılarak şu şekilde sayılabilir;

- Türkiye'nin teknolojik ilerlemesine katkıda bulunmak.
- Ülke içinde serbest rekabet ortamı oluşturmak.
- Ar-Ge faaliyetlerinin gelişmesini sağlamak.
- Çeşitli kanunlarda düzenlenmiş patent ve marka haklarının tesisleriyle, bunlara yönelik korumayı sağlamak.
- Sınai mülkiyet haklarına ilişkin yurt içi ve yurt dışındaki bilgi ve belgeleri kamunun istifadesine sunmak.

Yasal anlamda marka hukukuna yönelik çeşitli düzenlemelerin başında 4113 sayılı Kanuna dayanan 556 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gelmektedir. 4113 sayılı Kanun, Bakanlar Kurulu'na marka hukuku konusunda geçici olarak düzenleme yapma yetkisini vermiştir. Bu yetki dahilinde çıkartılan 556 sayılı KHK; hükümlerine uygun

olarak tescil edilen markaların korunması, konuyla ilgili suç kabul edilen fiillere uygulanacak cezaları ve bu konularla ilgili kural ve şartları kapsamaktadır. Uygulanma şeklini gösteren yönetmelikle birlikte 556 sayılı KHK, günümüze kadar çeşitli değişikliklerle güncellenmiş ve ülkemizdeki marka hukuku konusunu aydınlatıp ilerlemesini sağlamıştır.

Yukarıda bahsi geçen bu düzenlemelere 12.03.1999 tarihinde ‘Madrid Anlaşması Yönetmeliği’ olarak bilinen ve yine aynı anlaşmanın uygulamalarına açıklık getiren bir yönetmelik daha katılmıştır. Yönetmeliğin amacı Madrid Protokolü’ nde belirtilen tescil başvurusunun zamanı, yeri ve ilgili evrakların gerekliliği gibi konulara açıklık getirip, marka tesciline uygunluk ve tescilli markaların korunması mevzularının detay olarak açıklanmasıdır.

1.2.2. Marka hakkında uygulanacak Uluslararası mevzuat:

Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 01.12.2000-2000/7590-9528 gün ve sayılı kararından yola çıkılarak Türkiye’ nin de taraf olduğu milletlerarası anlaşmalar bir iç hukuk kuralı gibi uygulanmalıdır. Bir milletlerarası anlaşmanın hükümleri 556 sayılı KHK hükümlerinden daha elverişli ise, ilgili kişi elverişli hükümlerin uygulanmasını isteyebilir. 556 sayılı KHK’ nın 4. maddesi, bu hakkın kullanılabilmesi için biri anlaşmada, biri de kişide olmak üzere iki şart aramaktadır:

- Anlaşma, Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre Türkiye’ de yürürlüğe konulmuş olmalıdır.
- Anlaşma hükümlerinin uygulanmasını isteyen kişi, KHK’ nın 3. maddesinde gösterilen kişiler olmalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti ’nin Taraf Olduğu Uluslararası Anlaşmalar şunlardır ;

1) Sınai Mülkiyetin Himayesi İçin Paris İttihadı Mukavelenamesi(Paris Sözleşmesi)

Paris Sözleşmesi 20.03.1883 tarihinde akit edilmiş çeşitli tarih ve şehirlerde anlaşma üzerinde değişiklikler yapılmıştır. Sözleşmede ilk değişiklik 14 Aralık 1900 tarihinde Brüksel’ de yapılmış olup daha sonra sırasıyla, 2 Haziran 1911 tarihinde Washington’ da, 6 Kasım 1925 tarihinde La Haye’ de, 2 Haziran 1934 tarihinde Londra’

da, 31 Ekim 1958 tarihinde Lizbon’ da ve son olarak 14 Temmuz 1967 tarihinde Stockholm’ de değişiklikler yapılmıştır.⁴

Bu sözleşmeye Türkiye’nin katılması ve değişikliklere katılmak üzere Hükümetin yetkili kılınması 29.05.1930 tarihinde yayımlanan 01.02.1930 tarih ve 1619 sayılı Onay Kanununun 1/A maddesiyle uygun bulunmuştur.⁵

2) Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatını (OMPI) Kuran Sözleşme:

Sözleşme 14.07.1967 tarihinde Stockholm’ de imzalanmıştır. Türkiye ise bu anlaşmaya 14.08.1975 gün ve 7/10540 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile katılmıştır. Sözleşme 21 maddeden oluşmaktadır.

Sözleşmenin girişinde, tarafların yaratıcı faaliyeti teşvik etmek ve fikri mülkiyetin himayesini bütün dünyada geliştirmek arzusunda birleştikleri belirtilmiştir. Sözleşmenin 1. ve 10. maddelerinde ifade edildiği üzere, Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı merkezi Cenevre olmak üzere bu sözleşme ile kurulmuştur. Sözleşme, Teşkilat’ın amacı ve görevleri, genel kurul, sözleşmeye taraf olmak, Uluslararası Büro gibi konularda hükümler içermektedir. Teşkilatın görevleri sözleşmenin 4. maddesinde tespit edilmiş olup, bazıları şunlardır:

- Fikri mülkiyetin bütün dünyada korunması için gereken tedbirlerin alınmasını ve bu sahadaki milli mevzuatların birleştirilmesini sağlamak.
- Fikri mülkiyet sahasında teknik ve hukuki yardım isteyen devletlere yardımda bulunmak.
- Fikri mülkiyetin uluslararası alanda korunması için gerekli hizmetleri sağlamak, bu konuda tesciller yapmak ve tescillerle ilgili bilgileri yayınlamak.⁶

3) Dünya Ticaret Örgütü (WTO) ve eki Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması(TRIPS):

Bu anlaşmanın Türkiye Cumhuriyeti tarafından onaylanması 4067 sayılı Kanunun 1. maddesiyle uygun görülmüştür.⁷

⁴ Yosmaoğlu Nevzat,a.g.e., sf.191

⁵ “*Beynelmülel Sınai Mülkiyet Mukavelelerinin 6 Teşrinisani 1925 La Haye Tadilatına İltihak Edilmesi Hakkında Kanun*” 29.05.1930 gün ve 1506 sayılı Resmi Gazete

⁶ Noyan, Erdal, “*Marka Hukuku*”,Ankara,2003,s.22-23

Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması 16 maddeden ibarettir. Ayrıca bu anlaşmaya ek anlaşmalarda bulunmaktadır.

4) Fabrika ve Ticaret Markalarının Beynelminel Tescil Hakkında Madrid İtilafnamesi (Madrid Anlaşması) ve Markaların Uluslararası Tescili Konusundaki Madrid Sözleşmesi ile İlgili Protokol(Madrid Protokolü):

Markaların uluslararası tescili iki anlaşma tarafından düzenlenir: 1891 tarihli Markaların Uluslararası Tesciline İlişkin Madrid Anlaşması ve 1989’ da kabul edilip, 01.12.1995’ te yürürlüğe giren ve 01.04.1996 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanan Madrid Anlaşmasına ilişkin Protokol. Bu Protokol ülkemizde 01.01.1999 tarihi itibariyle uygulanmaya başlanmıştır.Türkiye sadece Protokol’ e taraftır. Paris Sözleşmesi’ ne taraf olan her devlet; Anlaşma veya Protokole veya her ikisine birden taraf olabilir. Protokol’ e taraf devletler ve Protokol’ e taraf örgütler bütün olarak akit taraflar olarak kabul edilirler. Akit taraflar toplu olarak, Paris Sözleşmesinin 19. maddesi(Birlik ülkeleri sınai mülkiyetin himayesi için, kendi aralarında ayrı ayrı, özel anlaşmalar yapma hakkını saklı tuttuklarında mutabıktırlar) çerçevesinde özel bir birlik olan Madrid Birliği’ ni oluştururlar. Madrid Birliği’ ne üye olan her ülke, birlikçe oluşturulan kurulun da üyesidir. Kurulun görevleri arasında; programın kabulü, Birlik bütçesinin ve Madrid Sisteminin işlemesiyle ilgili ücretlerin belirlenmesini içeren yönetmeliklerin kabulü ve değiştirilmesi vardır. Madrid Sisteminin amaçları ise şu şekilde sayılabilir:⁸

- Markaların tek bir başvuru yapılarak ve tek bir dil kullanarak birden fazla ülkede(Protokole taraf ülkelerde) uluslararası tescilini sağlamak,
- Marka tescil edildikten sonra yapılacak olan(unvan veya adres değişikliği, devir, mal ve hizmet listelerindeki sınırlamalar gibi) değişikliklerin tek ve basit bir işlem aracılığıyla uluslararası sicile kaydedilmesini sağlamaktır.

5) Markaların Tescili Amacıyla Mal ve Hizmetlerin Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin Nice Anlaşması:

⁷ “Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun” 29.01.1995 gün ve 22186 sayılı Resmi Gazete/ 31.12.1994 tarihinden geçerli olmak üzere

⁸ “Türk Patent Enstitüsü, Markaların Uluslararası Tescili ile İlgili Madrid Protokolü’ nün Amaçları, Temel Özellikleri ve Avantajları”,Ankara,2002,s.7

15 Haziran 1957 tarihinde Nice şehrinde akit edilmiştir. 2 Ekim 1979 tarihinde ise bazı değişikliklere maruz kalmıştır. Türkiye bu anlaşmaya, 95/ 7094 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile katılmıştır.

Anlaşma 14 maddeden ibaret olup, 1. maddesinde, bu anlaşmayı uygulayan ülkelerin özel bir birlik oluşturdukları ve markaların tescil amaçlarına yönelik olarak ortak bir sınıflandırma sistemi kurdukları ifade edilmektedir. Anlaşmada; sınıflandırma, Uzmanlar Komitesi, Özel Birlik Genel Kurulu ve Uluslararası Büro ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır.

6) Markaların Şekilli Elemanlarının Uluslararası Sınıflandırılmasını Tesis eden Viyana Anlaşması:

12 Haziran 1973 tarihinde Viyana’ da hazırlanan anlaşma 1 Ekim 1985 tarihinde değişikliğe uğramıştır. Bakanlar Kurulu bu anlaşmaya 95/7094 sayılı kararı ile katılmayı kabul etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti’nin katılımı 244 sayılı Kanun’ un 3. ve 5. maddelerine göre 12.07.1995 tarihi itibariyle kararlaştırılmıştır.

İşbu anlaşma 17 maddeden ibaret olup; 1. maddesinde, Anlaşmaya tabi ülkelerin özel bir birlik oluşturdukları ve markaların şekilli elemanları bakımından ortak bir sınıflandırma kabul ettikleri ifade edilmiştir. Anlaşmada; şekilli elemanların sınıflandırılmasının yanı sıra yine Nice Anlaşmasında olduğu gibi Uzmanlar Komitesi, Özel Birlik Kurulu, Uluslararası Büro ile ilgili hükümler yer almaktadır.

1.3. Markanın Ulusal ve Uluslararası tescil süreci :

1.3.1. Marka korumasından yararlanabilen kişiler:

Türkiye’ de marka korumasından yararlanabilecek kişiler 556 sayılı KHK’ nın 3. maddesinde tespit edilmiştir. Buna göre bu korumadan yararlanabilecek kişiler şu özellikleri taşımalıdır;

a)Türkiye Cumhuriyeti Sınırları İçinde İkametgahı Olan Gerçek ve Tüzel Kişiler:

Yürürlükten kaldırılan Medeni Kanunda gerçek kişinin ikametgahı, bir kimsenin yerleşmek niyetiyle oturduğu yer olarak tarif edilmiştir. Yürürlükteki Medeni Kanunda ise, ikametgah yerine yerleşim yeri tabiri tercih edilmiş ve bir kimsenin sürekli kalma

niyetiyle oturduğu yer olarak tanımlanmıştır. Bu kuralın, ticari ve sınai kuruluşlar hakkında uygulanamayacağı da hüküm altına alınmıştır.⁹

Tüzel kişinin ikametgahı önceki Medeni Kanunda, nizamnamesinde hilafına hükümler bulunmadıkça muamelelerin tedvir olunduğu mahal; yeni Medeni Kanunda ise yerleşim yeri olarak, kuruluş belgesinde başka bir hüküm bulunmadıkça işlerin yönetildiği yer şeklinde tarif edilmiştir.¹⁰

b)Türkiye Cumhuriyeti Sınırları İçinde Ticari veya Sınai Faaliyette Bulunan Gerçek veya Tüzel Kişiler:

Marka Yönetmeliğinin 10. maddesinin birinci fıkrasında bu kişilerin de marka korunmasından yararlanabilecekleri belirtilmiştir. Türkiye’ de bir ticarethane veya fabrika işletmekle 556 sayılı KHK ’nın 3. maddesi kapsamına girilebilir.

c)Paris Sözleşmesi Hükümlerine Göre Başvuru Hakkına Sahip Kişiler:

Paris Sözleşmesinin 1. maddesinde; bu anlaşmanın uygulandığı memleketlerin sınai mülkiyetin korunması ve kanun dışı rekabetin önlenmesi için birlik haline geldikleri hükmü bulunmaktadır. Fabrika veya ticaret markaları, hizmet markaları, ticaret unvanı ve köken işaretleri ve menşe adlandırmaları da sınai mülkiyetin konusudur.

Sözleşmenin 2. maddesi uyarınca; ‘Birlik ülkelerinden her birinin vatandaşları, diğer bütün birlik memleketlerinin sınai mülkiyetle ilgili olarak kendi vatandaşlarına tanıdıkları haklardan yararlanırlar’. Birlik içinde yer alan bir ülkenin vatandaşı, birlik içinde bulunan diğer ülkenin vatandaşları hakkında geçerli şekil ve şartlara uymak suretiyle onların sahip oldukları himayelere sahip olurlar. Bu hakların kullanılmasında, himayenin istendiği ülkede ikametgaha veya işyerine sahip olmak şartı aranmaz.

Konuya ilişkin bir Yüksek Mahkeme kararında şu şekilde bir ifade vardır;

Paris Anlaşması ile üye devletler, sınai mülkiyetin korunması konusunda bir birlik oluşturduklarından; bu birliğe dahil devletlerden birinin vatandaşının diğer bir devlette ikametgahı ya da müessesesi bulunmasa bile, sınai mülkiyet konusunda o devletin kendi vatandaşlarına tanıdığı haklardan yararlanır.¹¹

Paris Sözleşmesinin 3. maddesine göre ise; birliğe dahil olmayan ülkelerin vatandaşları birliğe dahil ülkelere birinin topraklarında oturdukları veya bu ülkelere

⁹ 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 19. maddeleri

¹⁰ 743 sayılı Kanunun 49., 4721 sayılı Kanunun 51. maddesi

¹¹ 11. Hukuk Dairesinin 13.03.1998-1997/8665-1705 gün ve sayılı kararı

birinde gerçek ve ciddi anlamda bir sınai ya da ticari kuruluşa sahip buldukları takdirde, birlik ülkeleri vatandaşları gibi muamele görecektir.

d)Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması Hükümleri Dahilinde Başvuru Hakkına Sahip Kişiler:

Bu anlaşmanın ekinde yer alan Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşmasının 1/3. maddesinde, üyelerin bu anlaşmada öngörülen muameleyi diğer üyelerin vatandaşlarına da uygulamaları öngörülmüştür. İlgili fikri mülkiyet hakkı bakımından, Paris Sözleşmesinde sağlanan korumaya tabi olma yeterliliği için gerekli kısıtlara uygun olan gerçek ve tüzel kişiler ile Dünya Ticaret Örgütü üyeleri bu anlaşmanın üyeleriymişler gibi anlaşılmalıdır.¹²

e)Karşılıklılık İlkesi Uyarınca Türkiye’ de Marka Korumasından Yararlanacak Yabancı Kişiler:

Türkiye Cumhuriyeti uyruğundaki kişilere kanunen veya fiilen marka koruması tanımış yabancı devletlerin gerçek veya tüzel kişileri de karşılıklılık ilkesi uyarınca Türkiye’ deki marka korumasından yararlanırlar.¹³

1.3.2. Marka olabilecek veya olamayacak işaretler:

Bir işaretin marka olabilmesi için bazı özelliklere sahip olabilmesi gerekmektedir. Aşağıda yazılı işaretler marka olarak tescil edilemezler;¹⁴

- 3. maddede belirtilen marka tanımına girmeyen işaretler,
- Aynı veya aynı türdeki mal veya hizmetle ilgili olarak tescil edilmiş veya daha önce tescil için başvurusu yapılmış bir marka ile aynı veya ayırt edilemeyecek kadar aynı olan markalar,
- Ticaret alanında cins, çeşit, vasıf, kalite, miktar, amaç, değer, coğrafi kaynak belirtilen veya malların üretildiği, hizmetlerin yapıldığı zamanı gösteren veya malların ve hizmetlerin diğer karakteristik özelliklerini belirten işaret ve adlandırmaları münhasıran veya esas unsur olarak içeren markalar,

¹² Noyan, Erdal,a.g.e.,sf.62

¹³ Konya Ticaret Odası Eğitim Yayınları No:5, ”Sınai Mülkiyet Hakları”,2000,Konya,s.3

¹⁴ 556 sayılı KHK

- Ticaret alanında herkes tarafından kullanılan veya belirli bir meslek, sanat veya ticaret grubuna mensup olanları ayırt etmeye yarayan işaret ve adları münhasıran veya esas unsur olarak içeren markalar,
- Malın özgün yapısından ortaya çıkan şeklini veya bir teknik sonucu elde etmek için zorunlu olan, kendini malın şeklini veya mala asli değerini veren şekli içeren işaretler,
- Mal veya hizmetin niteliği, kalitesi veya üretim yeri, coğrafi kaynağı gibi konularda halkı yanıltabilecek konular,
- Yetkili mercilerden kullanmak için izin alınmamış ve dolayısıyla Paris Sözleşmesinin 2. mükerrer 6. maddesine göre reddedilecek markalar,
- Paris Sözleşmesinin 2. mükerrer 6. maddesi kapsamı dışında kalan, kamuyu ilgilendiren, tarihi, kültürel değerler bakımından halka malolmuş ve ilgili mercilerin tescil izni vermediği diğer armalar, amblemler veya nişanları içeren markalar,
- Sahibi tarafından izin verilmeyen Paris Sözleşmesinin 1. mükerrer 6. maddesine göre tanınmış markalar,
- Dini değerleri ve sembolleri içeren markalar,
- Kamu düzenine ve genel ahlaka aykırı markalar.

1.3.3. Markanın tescil süreci:

1.3.3.1. Ulusal tescil:

1.3.3.1.1. Tescil başvurusu:

556 sayılı KHK 'nın 23, Marka Yönetmeliği'nin ise 5. maddeleri marka tescili için yapılacak olan başvuruya ilişkin bilgiler içermektedir.

Marka tescili için Türk Patent Enstitüsü' ne veya Enstitü' nün yetki vermiş olduğu merciyeye başvurulur. Her marka için ayrı başvurularda bulunulması gerekmektedir. Bir başvuru içinde hem hizmet hem de ticaret markası yer alamaz, her biri için ayrı başvuru yapılması gereklidir.

1.3.3.1.2. Tescil başvurusu yapabilecek kişiler:

556 sayılı KHK 'nın 3. maddesinde marka korumasından yaralanabilecekler arasında gösterilen kişiler, marka tescili için kendileri veya marka vekilleri aracılığıyla başvurabilirler. 556 sayılı KHK 'nın 2. maddesine dayanılarak, marka vekili; bu KHK' da belirtilen haklarla ilgili konularda ilgili kişileri Enstitü' de sürdürülen işlerde temsil eden, onlara danışmanlık yapan ve bu kişilerin haklarının korunması için Enstitü nezdinde gerekli girişimlerde bulunan ve yürüten kişi olarak ifade edilebilir, tayin edilen vekil, Türk Patent Enstitüsü Marka Vekili Siciline kayıtlı vekillerden birisi olmalıdır. Tüzel kişiler tescil işlemleri sırasında, yetkili organları tarafından tespit edilen kişi ya da kişiler tarafından temsil edilirler.

Marka tescili için başvuracak kişi, başvurusunu yapmadan önce, tescilini talep edeceği işaretlerin başkası adına tescili olup olmadığının araştırılmasını Türk Patent Enstitüsü Enformasyon ve Dokümantasyon Daire Başkanlığından gerekli araştırma ücretini ödeyerek isteyebilir.¹⁵

1.3.3.1.3. Marka başvurusunun hazırlanması:

Bir marka başvurusunun geçerli sayılabilmesi için aşağıda sayılacak olan belgelerin Türk Patent Enstitüsü' ne verilmesi gerekir.¹⁶

1. Dilekçe: Başvuru dilekçesi, örneğe uygun kağıda daktilo veya bilgisayar yazıcısı ile yazılmalı ve ilgili yönetmelik Ek 1' deki sorular eksiksiz cevaplanmalıdır. Marka Yönetmeliğinin 11. maddesi gereğince, başvuru dilekçesinde şunlar bulunmalıdır; Başvuru sahibinin adı, soyadı veya unvanı, telefon numarası, faks numarası, vekil tayin edilmiş ise vekilin yukarıda belirtilen bilgileri ve vekil sicil no' su, markanın çeşidi, anlam ve telaffuzu, mal ve/veya hizmet listesi ile sınıf numarası ve alt kodu, rüçhan bilgileri, dilekçeyi veren kişinin adı, soyadı ve imzası.
2. Yirmi Adet Marka Örneği: Marka olarak kullanılmak üzere saptanan işaret en az 5*5 cm en fazla 7*7 cm ebadında hazırlanmalıdır. Marka örneği siyah beyaz veya

¹⁵ *Marka Başvurularının Hazırlanması ve Marka İşlemleri ile İlgili Bilgiler ve Gerekli Belgeler*, Ankara, Mart 2000, s.9

¹⁶ *Marka ve Coğrafi İşaret Başvurularının Hazırlanması Marka ve Coğrafi İşaret İşlemleri ile İlgili Bilgiler ve Gerekli Belgeler*, TPE, Şubat 2003, s.8

renkli olabilir, marka örneği içinde Latin harfleri dışında harf ve rakam bulunması halinde bunların Latin harfleri ve rakamlarının belirtilmesi zorunludur.

3. Marka Başvuru Harcı ve Ödendi Belgesi Aslı: Bahsi geçen ücretler marka sahibi veya kanuni vekili adına yatırılacak, unvan ve adres farklı olmayacaktır.
4. Başvuru, 'Garanti Markası' ya da 'Ortak Marka' tescili için yapılıyorsa markanın kullanılma usul ve şeklini gösterir, noter onaylı bir teknik yönetmelik hazırlanarak, müracaat evrakı ile birlikte verilmelidir.

Bu belgelerin birisinin bile eksik olması durumunda başvuru Kararnamenin 30., Yönetmeliğin 13. maddeleri gereği işleme alınmaz. Başvurunun tesciline karar verildikten sonra ise aşağıdaki belgeler gerekmektedir:¹⁷

5. Marka Tescil Harcı ve Ücreti
6. Uğraşı Belgesi: Başvuru sahibinin yaptığı işi gösteren ve üyesi olduğu sanayi odası, ticaret odası, esnaf ve sanatkarlar odası, ticaret sicil memurluğu veya vergi dairesinden alınacak olan belge,
7. İmza Sirküleri: Marka tescil başvuru sahibi tüzel kişi ise, noter onaylı imza sirküleri,
8. Vekaletname: Marka Vekili tayin edilmesi durumlarında gereklidir. Türkiye' de yerleşik olmayanlar, markalarını tescil ettirmek ve tescille doğan haklarını kullanabilmek için Türkiye' de yerleşik olan bir vekil tayin etmek zorundadırlar.

Tescil başvurusunda noksan olduğu belirlenen başvuru sahibine bildirilerek tamamlanması istenen belgeler yönetmeliğin 15. maddesinde belirtilen sürelerde Enstitü'ye verilmelidir.

1.3.3.1.4. Rüçhan hakkı:

Marka tescil başvurusu, Paris Sözleşmesine üye ülkelerden birinde yapılmış bir başvuruya veya resmi sergilerdeki bir gösterime dayanıyorsa, ilk başvurudan veya gösterimden doğan bir hak olmaktadır. Bu hak ilk başvurunun yapıldığı tarihten itibaren 6 ay içinde kullanılmalıdır. Rüçhan hakkından yararlanabilecek gerçek veya tüzel kişiler, başka ülkelerde marka tescil başvurusu yaptıklarını veya mal veya hizmetlerini resmi

¹⁷ TPE,Şubat2003,s.9,a.g.r.

sergilerde gösterime sunduklarını süresi içinde belgelemeleri koşuluyla Türkiye' de rüçhan haklarından yararlanırlar.

1.3.3.1.5. Tescil başvurusunun incelenmesi:

Marka tescil başvuruları; TPE Markalar Dairesi, hak sahipleri, üçüncü kişiler ile sivil toplum örgütleri ve TPE Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kurulu olmak üzere dört kanaldan incelenmektedir.¹⁸

Marka tescili için başvuruda bulunan kişi bu başvuruyla birlikte bazı haklar edindiğinden başvuru tarihinin tespiti önemlidir. Başvurunun yapılış zamanına ilişkin düzenleme 556 sayılı KHK 'nın 29. maddesinin birinci fıkrasında ve Marka Yönetmeliği'nin 5. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarıdır: Marka tescil başvurusunun tarihi ve zamanı, Enstitü veya yetkili kıldığı makam tarafından verilecek gün, saat ve dakikadır. Adi posta ile başvurularda ise başvuru tarihi, gönderilen başvuru evrakının müracaatı kabul etmekle yetkili ve görevli makam tarafından teslim alındığı tarih, iadeli postalarda ise evrakın gönderildiği tarihtir. Eksik olan bazı belgelerin sonradan tamamlanması da söz konusu olabildiğinden, müsaade edilen zaman dahilinde tamamlanan evrakların veriliş tarihi yukarıda bahsedilen zaman verme işlemi için başlangıç olacaktır.

Tescil başvurusunda rüçhan hakkı talebi de mevcut olabilir. Bu durumda TPE 556 sayılı KHK 'nın 25, 26 ve 27. madde hükümlerine göre ek bir inceleme yapar. Rüçhan hakkı belgesi başvuru tarihinden itibaren üç ay içinde verilebilir.

TPE yapılan başvuruları ayrıca başvuru yapma hakkı yönüyle ve red için kesin nedenler yönüyle incelemektedir. Başvuru yapanın bu hakkı olup olmadığı veya 556 sayılı KHK 'nın 7. maddesinde sayılan kesin red hallerinin başvuruda oluşup oluşmadığına bakılır.

¹⁸ Karaahmet, Erdoğan, "Türkiye' deki marka korumasının Dünü Bugünü ve Yarını", Marka Koruması Uluslararası Sempozyumu 24-25 Haziran 1998 İstanbul, TPE, s.102

1.3.3.1.6. Tescil başvurusunun yayımlanması

556 sayılı KHK 'nın 33. maddesinin birinci fıkrası ve Marka Yönetmeliğinin 16. maddesi gereğince; öngörülen şartlara uygun olup, KHK 'nın 29, 30, 31 ve 32. maddelerine göre reddedilmeyen başvurular aylık olarak yayımlanan 'Resmi Marka Bülteninde yayımlanır. Yine aynı KHK 'nın 9. maddesinde marka sahibine markasının izinsiz kullanılmasını önlemek için bazı haklar tanınmıştır. Başvuru sahibi başvurusunun yayımlanmasından itibaren, marka başvurusundaki işarete tecavüz meydana geldiğinde tazminat talep edebilme hakkı oluşmaktadır.

1.3.3.1.7. Tescile itirazlar:

556 sayılı KHK 'nın 35. maddesinin birinci fıkrasına göre, itirazlar başvurunun yayınından itibaren üç ay içinde ve aynı maddenin üçüncü fıkrası gereğince yazılı ve gerekçeli olarak Markalar Dairesi' ne yapılmalıdır. İtirazlar Yönetmelikte belirtilen şekil şartlarına uygun olarak yapılmalıdır.

Markalar Dairesi Başkanlığı, tarafları uzlaşmaya çağırabilmektedir. Ayrıca Markalar Dairesi Başkanlığının kararlarına da itirazda bulunulabilir. Bu dairenin kararlarına yapılan itirazlar 'Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kurulu' tarafından yargı yolu açık olmak üzere kesin olarak neticelendirilir.¹⁹

1.3.3.1.8. Markanın tescili:

Eksiksiz yapılmış veya eksiklikleri süresinde giderilmiş ve hakkında itiraz yapılmamış ya da yapılan itirazlar kesin olarak reddedilmiş bir tescil başvurusu, 556 sayılı KHK hükümlerine uygun görülerek 39. maddenin birinci fıkrasına göre tescil edilip 'Marka Sicili' ne kaydedilir ve marka sahibine ' Marka Tescil Belgesi' verilir.

Sicil kaydındaki bilgiler KHK 'nın 39. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince ilan edilir. Bu ilanın iki ayda bir yayımlanan Resmi Marka Gazetesinde yapılacağı Marka Yönetmeliği' nin 17. maddesinde belirtilmektedir.

¹⁹ Noyan,Erdal,a.g.e.,sf.86

1.3.3.1.9. Tescilli markanın koruma süresi:

556 sayılı KHK 'nın 6. maddesi uyarınca tescilli bir markanın tescilli olduğu süre içinde marka mevzuatının koruması altında bulunduğu açıktır.²⁰

Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması'nın 18. maddesinde, en az yedi yıllık bir koruma süresi öngörülmüştür. 556 sayılı KHK 'nın 40. maddesinde ise, tescilli markanın koruma süresi on yıl olarak uygun görülmüş ve sürenin başvuru tarihi ile başlayacağı belirtilmiştir.

Markanın devri söz konusu olduğunda, koruma süresi yeniden işlemeye başlamaz.Devralan, on yıllık koruma süresinin kalan kısmından yararlanır.²¹

Koruma süresi istendiği takdirde yenilenebilir. 556 sayılı KHK 'nın 40. maddesine göre, tescilli markanın koruma süresi onar yıllık dönemler halinde yenilenmektedir. Aynı KHK 'nın 41. maddesinin dördüncü fıkrasına göre ise, yenileme süresi mevcut tescilin sona erdiği gün başlar. Yenileme de Marka Sicili' ne kayıt edilerek Resmi Marka Gazetesinde yayımlanır.

556 sayılı KHK 'nın 41. maddesinin üçüncü fıkrasında ve Marka Yönetmeliğinin 18. maddesinin ikinci fıkrasında, yenileme talebinin yapılmasının ve yenileme ücretinin ödenmesinin, koruma süresinin sona erdiği ayın son gününden önceki altı aylık süre içinde gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Bu süre geçilirse, koruma süresinin sona erdiği ayın son gününden başlamak üzere altı aylık süre içinde de yenileme talebi yapılabilir. Bu durumda ek bir ücret ödenmesi gerekmektedir.

1.3.3.2. Uluslararası tescil:

Paris Sözleşmesi' ne göre, bir ülkenin vatandaşı, anlaşmaya taraf diğer ülkelere de başvurarak markasını koruma altına alabilmektedir. Türkiye' de marka başvurusu veya tescilli markası bulunanlar markalarını anılan Sözleşmeye bağlı ülkelerden birinde tescil ettirmek istediklerinde talepleri üzerine gerekli harç ve ücreti ödemeleri şartıyla TPE tarafından 'Menşe Memleket Belgesi' verilir. Ancak bu pahalı ve zaman alıcı bir sistem

²⁰ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 05.02.2002-2001/9120-2002/896,26.11.2001-2001/6361-9286 gün ve sayılı kararları

²¹ Arkan,Sabih, "*Marka Hukuku*", Cilt II, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1998

olduğundan bazı ülkeler Madrid Anlaşması ile uluslararası tescil sistemi oluşturmuşlardır.²²

Madrid Protokolü' nün 2. maddesinde, protokole taraf bir devletin vatandaşı olanlar, bu devletlerden birinde ikamet edenler veya bu devletlerden birinde gerçek ve etkin sınai veya ticari bir müesseseye sahip olan kişiler kendi ülkelerindeki marka başvurularının veya tescilli markalarının 'Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatının Uluslararası Bürosu (Uluslararası Büro)' siciline de tescilini sağlayıp, bu kayda dayanarak Akit Tarafların (sadece Madrid Protokolü'ne taraf) ülkelerinde de korunması için başvuruda bulunabilecekleri kabul edilmiştir.

1.3.3.2.1. Uluslararası tescil yolları:

Uluslararası tescil için üç çeşit başvuru şekli mevcuttur.²³

1)Yalnızca Anlaşma çerçevesinde düzenlenen uluslararası başvuru, bu tüm belirlemelerin Madrid Anlaşması çerçevesinde yapıldığı anlamına gelir.

2)Yalnızca Protokol çerçevesinde düzenlenen uluslararası başvuru, bu tüm belirlemelerin Madrid Protokolü çerçevesinde yapıldığı anlamına gelir.

3) Hem Anlaşma, hem Protokol çerçevesinde düzenlenen uluslararası başvuru, bazı belirlemelerin Madrid Anlaşması bazılarının ise Madrid Protokolü çerçevesinde yapıldığı anlamına gelir. Türkiye sadece Protokole taraf olduğundan, Türkiye' den yapılacak başvurularda yalnızca Protokol çerçevesinde düzenlenen uluslararası başvurulara ilişkin hükümler uygulanacaktır.

Bir markanın uluslararası tescilinin sağlanabilmesi için öncelikle ilgili 'Milli Ofis' te, markanın tescil edilmiş olması veya marka tescili için başvuruda bulunmuş olması gerekir. Marka sahibi, kendi ülkesindeki Marka Ofisi' ne uluslararası tescil yaptıracağını bildirerek başvurur.²⁴ Uluslararası başvuruda bulunması gereken bilgiler Madrid Anlaşması Yönetmeliğinin 25. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Uluslararası başvuruda tescili talep edilen marka ile, daha önce 'Milli Ofis' te tescilli bulunan veya 'Milli Ofis'e yapılan başvuruda yer alan marka aynı olmalıdır.

²² Karaahmet Erdoğan, a.g.e., sf.107

²³ "Markaların Uluslararası Tescili ile İlgili Madrid Protokolü' nün Amaçları, Temel Özellikleri, Avantajları", TPE, Kasım 2002, s.9

²⁴ Noyan, Erdal, a.g.e., sf.93

Madrid Anlaşması Yönetmeliğinin 22. maddesine göre, uluslararası marka başvurusu, ‘Uluslararası Büro’ ya ‘Milli Ofis’ tarafından sunulur. Doğrudan başvurular geçersiz sayılmaktadır. Aynı yönetmeliğin 14. maddesinde, Uluslararası Büro’ ya yapılacak başvurularda kullanılacak dil İngilizce veya Fransızca olacaktır. (TPE Kendisi için İngilizce başvuru yolunu seçmiştir.)

1.3.3.2.2. Uluslararası marka tescil başvurusu:

Başvuru yapılırken TPE’ ye verilmesi gereken belgeler şunlardır,²⁵

1. Başvuru Formu: Bilgisayar veya daktiloyle eksiksiz olarak ve doğru şekilde doldurulmuş olmalıdır.
2. Uluslararası Marka Tescil Başvurusu İşlem Ücreti: TPE hesabına yatırılacak olup banka dekontunun aslı ibraz edilecektir.
3. Başvuruda Bulunan Gerçek veya Tüzel Kişinin Ticaretle, İmalatla veya Hizmetle Uğraştığını Gösterir Belge,
4. Başvuru vekil tarafından yapılıyor ise vekaletname.

1.3.3.2.3. Uluslararası sicile kayıt:

Madrid Protokolü’ nün 3. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince, uluslararası tescil başvurusunda eksiklik bulunmadığı veya eksikliğin süresi içinde giderilmesi hallerinde başvuru Uluslararası Büro tarafından ‘Uluslararası Sicil’ e kaydedilir ve büro tarafından yayımlanan bir gazetede ilan edilir. Uluslararası Büro, sicile kaydedilen ve yayımlanan başvuruyu marka koruması istenen ‘Akit Taraflar’ a bildirir. Milli Ofis bilgilendirilir ve marka sahibine tescil ile ilgili bir belge yollanır.

Madrid Protokolü’ nün 4/2. maddesine göre, her uluslararası tescil, Paris Sözleşmesi’ nin 4. maddesinde hükme bağlanan rüçhan hakkından yararlanabilir.

Uluslararası tescil tarihinden itibaren beş yıllık süre bittikten sonra uluslararası tescil, menşe ülkedeki esas başvurudan veya tescilden bağımsız hale gelir.²⁶ Bu beş yıllık süre içinde menşe ülkedeki tescil iptal edilirse uluslararası tescil de otomatik olarak iptal

²⁵ TPE,Kasım2002,s.13,a.g.r.

²⁶ Noyan,Erdal,a.g.e.,sf.96

edilir. Uluslararası Büro' ya bir red cevabı tebliğ edilmediği takdirde, söz konusu marka, Madrid Protokolü' nün 4/1. maddesi gereğince, o akit tarafta akit taraf ofisince tescil edilmiş kabul edilecektir.

1.3.3.2.4. Uluslararası tescilin koruma süresi:

Uluslararası marka tescili on yıl süreyle korunur. Uluslararası tescil, marka sahibi veya vekilinin talebi üzerine yenileme ücretinin ödenmesi koşuluyla on yıllık süre için yenilenebilir. Uluslararası Büro marka sahibine veya vekiline uluslararası koruma süresi bitmeden altı ay içerisinde bir hatırlatma yapar.²⁷ Koruma süresinin yenilenmesi konusunu Madrid Protokolü' nün 7. maddesi düzenlemektedir.

2. Patent

2.1. Patent hakkı kavramının tanımı ve gelişim süreci:

Patent kavramı “açık olmak” anlamındaki Latince kökenli “patere” fiilinden gelmektedir.²⁸ Patent kavramı en başta buluşu belgeleyen lafzi bir kavram olarak kalmış fakat zamanla buluş üzerindeki inhisari kullanma yetkisini de içerisine almıştır. Bu yoldan çıkarak tanımı şu şekilde yapabiliriz ; “Patent buluş sahibinin yaratıcı düşüncesinin belirli bir zaman dilimi içinde yasal hükümler çerçevesinde koruma altına alındığını gösteren bir belgedir”²⁹

Patent hakkı, sahibine maddi ve manevi menfaatler sağlayan özel hukuka ilişkin bir hak olduğu gibi, sahibine sınırsız ve mutlak hakimiyet sağlayan bir hak olmakla beraber aynı zamanda süreye bağlı, devir ve ferağ konusu olabilen bir haktır.

Patent hakkı tarih içinde uzun yıllar boyunca ilgi ve anlayıştan yoksun kalmıştır. Patent hakkındaki ilk bilgiler Almanya'da 15. yüzyıldan gelmektedir. 15. yüzyılda buluşunu, bulana tek başına kullanma hakkı tanıyan “İmparatorluk Serbest Belgeleri” verildi. O zamanlar Almanya'da yasal düzenleme olmadığı için bunların verilmesi

²⁷ TPE, Kasım 2002, s. 12, a.g.r.

²⁸ Kaya, Aslan, “Türk Hukukunda Patentten Doğan Haklar”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.LV, S.4, 1997, 174 vd sf.173-176

²⁹ Kaya, Aslan, a.g.e. sf.173

tamamen imparatorluk takdirine göre oluyordu.³⁰ Daha sonraki dönemlerde İngiliz Kraliyeti tarafından verilen “imtiyazlar” daha farklı bir yönden patent olgusuna yaklaşmışlardır. İngiltere’de “letters patent” diye adlandırılan Kralın yazdığı açık mektuplarla yabancı zanaatkarlara İngiltere’de yerleşmek ve zanaatlarını serbestçe yapıp, tecrübe ve bilgilerini çıraklara öğretmelerini sağlamak amacıyla bu imtiyazların tanındığını görmekteyiz. Kraliyet tarafından verilen bu imtiyazların ilk olanlarından bir tanesi, 1331 yılında III. Edouard tarafından Flandreli bir dokumacıya verilen imtiyazdır. Bu imtiyazların direkt olarak spesifik bir amaç için verildiği görülmektedir.³¹

Toplumumuzu tarif eden Hans BARTH "Bütün Türkler bir fikir üzerinde teemmüle dalmış filozoflara benzerler. Göz ve ağızlarında kesif bir iç hayatının ifadesi okunur. Hepsinin hareketlerinde aynı ciddiyet, konuşma, bakış ve mimiklerinde ayrı itidal mevcuttur. İnsan paşadan, küçük bir bakkala kadar bütün Türklerin aynı okulda yetişmiş, aynı asalet mertebesine sahip büyük senyörler olduklarını zanneder. O kadar ki, İstanbul’da bir halk tabakası bulunduğunun farkına bile varmaz." Bu tanımın nedeni ise Osmanlı ticaret sistemindeki ahi teşkilatının varlığıdır. Satışa sunulan bazı mallar, bütün esnaf tarafından imal edilebilmekte, bazılarının ise üretimi, birkaç ustaya inhisar etmekte, hatta bunların fiyatları da diğerlerinden farklı olmaktaydı. Herhangi bir usta tarafından icat edilen çeşidin patenti ise, sadece o ustaya aitti. Diğerleri, bu ürünü taklit etmeyecekleri hakkında taahhütte bulunmaktaydılar. Örneğin, seccade kilimini dokuyan esnaf içinde ağır kesme dokumanın patenti Nişo adlı bir gayrimüslime aitti. Diğer ustalar da buna müdahalede bulunmamayı taahhüt etmişlerdi.³²

İmtiyaz sisteminin bir kanuna dayanmayıp, hükümdarın bir lütfuna dayanması nedeniyle bu sistem, zamanla kötüye kullanılmış ve patent hakkının kanunlarla korunması dönemi başlamıştır. İlk patent kanunu, 1474 yılında Venedik’te hazırlanmıştır. O tarihlerdeki Venedik devleti, 1440 ile 1550 tarihleri arasındaki devrede dünyanın patent alanındaki lideri konumundaydı. Bu Kanun’a dayanarak Galileo’nun 1594’te su çıkarmak ve toprakları sulamak için keşfettiği bir buluşuna patent aldığı bilinmektedir. İngiltere’de ise imtiyaz sisteminin kötüye kullanılması

³⁰ Yüksel, Ali Sait, "Patent ve Lisans Sözleşmesi Hukuku", Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayın No:384, I. Baskı, İstanbul, 1989, sf.5-8

³¹ Eisenschütz 24; Young/Watson/Thorley/Miller 2, Walton/Laddie/Baldwin/Kitchin XI/1

³² <http://www.tesob.org.tr/ahi.htm>

sonucunda 1624'te Statute of Monopolies kabul edilmiştir. Tekel kanunu ile paralellik sağlayan bu patent kanununa göre patentin sahibi gerçek kişi olmalı ve ilk mucite patent 14 yıl için verilmekteydi.³³ ABD'de kabul edilen ilk patent kanunu ise 1641'de Massachusetts'te, ilk federal kanun ise 10.Nisan.1790'da kabul edilmiştir. Daha sonra kabul edilen kanunlar ise; 1791 Fransa, 1877 Almanya, 1879 Osmanlı İmparatorluğunda İhtira Beratı Kanunu, 1885 Japonya ve 1896 Rusya'da kabul edilmiştir. Dikkat edildiği gibi her ne kadar ilk kanunun kabul edilmesi ve diğer ülkelerin bunları takip etmesi biraz geç gibi görünse de teknolojik olarak gelişmelerinin henüz başında hatta hiç başlamamış olan ülkelerin kanunlarını çıkarmada hassasiyet gösterdikleri de gözden kaçmamaktadır. Diğer bir yandan da baktığımızda bu konuda ilk kabul edilen kanunlardan olan Osmanlı İhtira Beratı Kanunu 1879 tarihinden itibaren 1995 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nde kabul edilen 551 sayılı Patent Kanunu'na kadar hiçbir değişiklik göstermemiş ve paralelinde ne geliştirilmiş ne de bu arada imzalanan uluslararası antlaşmaların içerisinde yer almıştır. Bu devrede Türkiye Cumhuriyeti 1883 tarihli Paris Sözleşmesinin 1925 tarihli La Haye metnini 1930 tarihinde kabul etmiş ve Osmanlı İhtira Beratı ile birlikte uygulamaya koymuştur.

2.2. Patent hakkının kazanılması:

Patent hakkının kazanılması ulusal ve uluslararası olmak üzere iki yönden incelenecektir;

2.2.1. Ulusal patent hakkının kazanılması:

2.2.1.2. Patent hakkını kazanabilecek kimseler:

Ulusal patent hakkının kazanılması için öncelikle kavranması gereken konu patent hakkını kimlerin kazanabileceğidir. 551 sayılı KHK 'nin 2. maddesine göre TC sınırları içerisinde ikametgahı olan veya sınai veya ticari bir faaliyette bulunan gerçek ve tüzel kişiler Paris Antlaşması dahilinde başvuru hakkına sahip kişiler olarak tanımlanmaktadır. Bu maddenin birinci fıkrası hükmü kapsamı dışında olmasına rağmen karşılıklılık ilkesi uyarınca TC uyuğundaki kişilere kanunen patent koruması sağlayan ülkelerin vatandaşları da Türkiye' de patent korunmasından yararlanırlar.

³³ Eisenchitz 24-25; Armitage, English Patent Law, 4, a.g.e.

Dikkat edilebileceği gibi 2. maddeye göre ulusal sınırlar içerisinde patent korunma hakkına sahip üç farklı grup oluşmaktadır. Bunlar; TC ikametgahlı olanlar, Paris Antlaşmasından yararlananlar ve karşılıklılık ilkesinden yararlananlardır. Fakat KHK' dan da görülebileceği gibi TC vatandaşları bu sayılanlar arasında bulunmamaktadır. Bu bir ihmâl gibi görünse de sadece yurtdışı ikameti bulunan TC vatandaşlarını kapsamı dışında tutmaktadır. Bir çok kaynakta bunun önemsenmemesi gerektiği KHK' da yazmasa dahi aynı anda kabul edilen Endüstriyel Tasarımların Korunması ve Coğrafi İşaretlerin Korunmasına dair diğer iki KHK' da bahsedildiği söylenmektedir. Fakat tarafımda bu görüş yanlıştır. Aynı durum markalarla ilgili KHK 'da da geçerlidir. Buradaki asıl amaç patentin yaratıldığı coğrafya ile yaratan arasında paralellik kurmaktır.

2.2.1.3. Patent verilemeyecek konular ve buluşlar:

Ulusal patent hakkının kazanılması için bir diğer önemli konu ise patent verilecek ve verilemeyecek konuların iyi bir şekilde ayırt edilmesinin sağlanmasıdır. 551 sayılı KHK 'ya göre buluş niteliğinde olmadıklarından dolayı patent verilemeyecek konular şunlardır ;

- Keşifler, bilimsel teoriler, matematik metotları
- Zihni, ticari ve oyun faaliyetlerine ilişkin plan, usul ve kurallar
- Edebiyat ve sanat eserleri, bilim eserleri, estetik niteliği olan yaratmalar, bilgisayar yazılımları
- Bilginin derlenmesi, düzenlenmesi, sunulması ve iletilmesi ile teknik yönü bulunmayan usuller
- İnsan ve hayvan vücuduna uygulanacak cerrahi ve tedavi usulleri ile insan, hayvan vücudu ile ilgili teşhis usulleri
- Tüm bu sayılanlar dışında kalıp KHK 'ya göre kamu ve toplum düzen, ahlakına aykırı olan buluşlar ile önemli ölçüde biyolojik esaslara dayanan bitki ve hayvan yetiştiriciliği usullerine patent koruması verilememektedir.

2.2.1.4. Patent verilebilirlik şartları:

551 sayılı KHK 'nın 5. maddesinde bir buluşun patent ile korunabilmesi için taşınması gereken nitelikler şu şekilde belirtilmiştir;

- Yenilik: Hiçbir sistemde kabul edilebilir olmadığı gibi Türk Patent Sistemi' nde de bir konuya patent verilebilmesi için aranan ilk özellik önceden bilinmeyen bir sistem olmasıdır.
- Tekniğin Bilinen Durumunun Aşılması: Bilinden çok küçük bir farkla ayrılan buluşlara patent talebinin artması ile yapılan düzenleme bir buluş seviyesi getirmek olmuştur. En başta göreceli bir kavram gibi görünen buluş seviyesinin uygulanma şekli bilinen tüm kanunlarda aynı şekilde uygulanmakta ve bu şekilde içinden çıkılabilmektedir. Tüm Dünya gibi ülkemizde de uygulanan sistem; buluşun ilgili olduğu teknik adamlarca aşına olmaması durumunda buluş olarak patent hakkının verileceği açıklanmıştır.
- Sanayiye Uygulanabilir Olma: Bir buluşun sanayiye uygun olması ile kast edilen buluşun niteliği itibari ile sanayide elde edilebilmesi veya sanayide bir çalışma vasıtası olarak kullanılabilmesidir.

Patent hakkının sadece sanayide uygulanabilecek olan buluşlara verilmesi bu hakkı telif hakkı gibi diğer fikri haklardan ayıran bir özelliktir.

2.2.1.5. Patent hakkı çeşitleri ve süresi :

551 sayılı KHK' da iki türlü patentten bahsedilmektedir. Bunlardan birincisi incelemesiz patent, diğeri incelemeli patenttir.

Türk Patent Enstitüsü' ne yapılan patent başvurusu 42. maddede belirtilen unsurları taşıdığı takdirde, başvuru sahibine başvurusunun alındığı ve sicile kaydedildiği bildirilir. Daha sonra patent şekli şartlar bakımından incelenir. Bu şartlara haiz olmayan başvurulara, eksiklerini giderebilmeleri için gerekli bildirim yapılır. Yapılan inceleme sonrasında şekli şartlara uygunluk açısından bir eksik görülmemesi durumunda, patent başvurusu araştırmaya hazır hale gelir. Bu arada başvuru sahibinden, başvuru tarihinden veya başvuruda rüçhan hakkı talep edilmişse, rüçhan tarihinden itibaren 15 ay içerisinde Enstitüye, tekniğin bilinen durumu ile ilgili araştırma talebinde bulunması

ve ilgili ücreti ödemesi beklenir. Söz konusu süre içerisinde talepte bulunulmaması halinde, patent başvurusunda bulunana, tekniğin bilinen durumu ile ilgili araştırma yapılması için, Enstitünün bildirim tarihinden itibaren bir ay içerisinde talepte bulunması gerektiği bildirilir. Araştırmaların talep edilmemesi veya araştırma ücretinin ödenmemesi halinde ise başvuru geri alınmış sayılır.³⁴

Başvuru sahibinin, tekniğin bilinen durumu ile ilgili araştırma yapılması talebinden sonra, araştırma yapılır. Tekniğin bilinen durumu ile ilgili araştırma raporu, başvuru konusunu teşkil eden buluşun yenilik ve tekniğin bilinen durumunun aşılması niteliklerine dayanarak teşkil edecek, tekniğin bilinen unsurlarını teşkil eder. Bu araştırma Patent Enstitüsü veya Enstitü tarafından belirlenecek milletler arası niteliği tanınmış araştırma kuruluşları tarafından düzenlenir. Enstitü bu araştırmayı Avusturya Patent Ofisi' ne yaptırmaktadır.³⁵ Rapor düzenlendikten sonra, başvuru sahibine tebliğ edilir. Bu tebliğ tarihinden itibaren artık üç aylık bir süre içerisinde başvuru sahibinin incelemeli yada incelemesiz patent verilmesi sistemlerinden hangisini tercih ettiğini bildirmesi gerekir. Başvuru sahibinin hangi sistemi tercih ettiği ve araştırma raporu Enstitü tarafından yayınlanır. Enstitü, başvuru sahibi incelemeli patent verilmesini talep etmediği müddetçe kendiliğinden incelemeli patent veremez. Başvuru sahibinin, üç ayın içerisinde tercihini bildirmemesi halinde, incelemesiz sistemi tercih ettiği kabul edilir.

İncelemesiz patent verilmesinde üçüncü kişiler, yönetmelikte belirtilen şekilde ve araştırma raporunun yayınlandığı tarihten itibaren altı ay içerisinde, araştırma raporunun içeriği hakkında, ilgili belgeleri eklemek suretiyle görüşlerini Enstitüye bildirebilirler. Sürenin dolmasından sonra Enstitü, eğer varsa üçüncü kişilerin araştırma raporu ile ilgili görüşlerini kanıtlayan belgeleri başvuru sahibine bildirir. Başvuru sahibi de, bu bildirimden itibaren üç ay içerisinde kendi görüşlerini bildirir ve gerekli görürse istem veya istemlerinde değişiklikler yapabilir. Enstitü, tekniğin bilinen durumu ile ilgili araştırma raporunu ve varsa üçüncü kişilerin araştırma raporuna ilişkin görüşlerini dikkate almaksızın, başvuru sahibinin raporla ilgili karşı görüşlerini bildirmesi için belirlenen süre dolduktan sonra incelemesiz patent verilmesine karar verir ve gerekli ücretlerde ödendikten sonra incelemesiz patentin verildiği ilgili bültende ilan edilir.

³⁴ Patent/Faydalı Model Belgesi Başvuru Kılavuzu sf.18-19

³⁵ Patent/Faydalı Model Belgesi Başvuru Kılavuzu sf.19

İncelemeli patent sistemi ise, patent başvurusu hakkında “yenilik” ve “teknik bilinen durumunun aşılması” incelemesi göz önüne alınarak yapılan patent verilme sistemidir. İncelemeli patent, başvuru sahibini teknik bilinen durumu ile ilgili araştırma raporunun kendisine tebliğinden itibaren üç ay içerisinde talep etmesi halinde verilir. Üçüncü kişiler, araştırma raporunun ve incelemeli patent talebinin yayınlanmasından itibaren altı ay içerisinde, yeniliğin bulunmadığı veya teknik bilinen durumunun aşılmadığı veya tarifnamenin yeterli olmadığı da dahil olmak üzere patent verilebilirlik şartlarının mevcut olmadığını, iddialarını kanıtlayan belgelerle birlikte ileri sürerek itiraz edebilirler. Başvuru sahibinin, araştırma raporunun yayın tarihinden itibaren altı aylık süre içerisinde patent konusu olan buluşun yeterince tanımlandığı, buluşun yeni olduğu ve teknik bilinen durumunun aşıldığı konusundaki inceleme talebi, gerekli ücretin de ödenmesi ile birlikte, Enstitü tarafından ancak, üçüncü kişilere de tanınan itiraz süresi geçtikten sonra yapılabilir. Üçüncü kişilerin itirazları varsa bu itirazlar, başvuru sahibine tebliğ edilir ve üç ay içerisinde başvuru sahibi, üçüncü kişilerin itirazlarına karşı kendi gerekçeli görüşlerini Enstitüye bildirir. Gerekli görürse tarifname, istem veya istemlerini de değiştirebilirler.

Başvuru sahibine, üçüncü kişilerin itirazları ile ilgili görüş bildirmesi için verilen sürenin bitmesi ile Enstitü, incelemeli patent verilebilmesi için gerekli şartların olup olmadığına ilişkin incelemeyi başlatır. Enstitü, kararını ve kararın dayanaklarını da içeren inceleme raporunu, başvuru sahibine bildirir ve eksikliklerin giderilmesi, istem veya istemlerde değişiklik yapılması ve itiraz için altı aylık bir süre tanır. Başvuru sahibinin rapora karşı savunmasını ve varsa değişiklikleri içeren talebini, Enstitü tekrar inceler ve inceleme raporundaki farklı görüşlerin giderilmediğine karar verirse gerekçeleri ile birlikte başvuru sahibine bildirir ve üç aylık yeni bir itiraz süresi tanır. Başvuru sahibi de, üç ay içerisinde kendi karşı görüşlerini ve eğer yaptıysa değişiklikleri yeniden Enstitü’ye bildirir. Enstitü, bu son itirazları da inceledikten sonra kesin kararını verir ve istem veya istemlerin tamamı veya bir kısmı için patent verebilir. Şüphesiz ki Enstitü, hiçbir itirazın yapılmaması ve patent verilmesine ilişkin şartların tümünün varlığı halinde de patent verilmesine karar verecektir. Karar başvuru sahibine tebliğ edilir ve gerekli ücretler ödendikten sonra Enstitü incelemeli patenti verir.

İncelemesiz patent, yedi yıl süre ile geçerli olmak üzere verilir. İncelemeli patentin süresi ise yirmi yıldır. Sürenin dolması ile patent hakkı sona erer. Bu sürenin uzatılması mümkün değildir. İncelemesiz patentte ise, patent hakkı sahibi dilerse yedi yıllık süre içerisinde patentinin incelemeli patente çevrilmesini talep edebilir. Patentin geçerli olduğu yedi yıllık süre geçtikten sonra ise patent hakkı sona erer ve böyle bir talep yapılamaz. İncelemeli patente çevirme talebinde bulunulması halinde ise incelemeli patent verilme sistemi uygulanır.

2.2.2. Patent İşbirliği Antlaşması'nın hükümlerine göre patent hakkının kazanılması:

“Patent İşbirliği Antlaşması” 1966 yılından beri bu konuda birlikte çaba göstermiş olan ABD ve Sınai Mülkiyetin Korunmasına İlişkin Uluslararası Büro’ nun (BIRPI) çalışmalarının bir ürünüdür.³⁶ Sözleşme, 19.06.1970 tarihinde yirmi devlet tarafından Washington’da imzalanmış, 24.01.1978 tarihinde yürürlüğe girmiştir.³⁷ Türkiye’de ise, AB ile imzaladığı gümrük birliğine ilişkin kararın 8 sayılı ekinin 3. maddesindeki yükümünü yerine getirerek sözleşme’ye 1995 yılında katılmıştır.

Bilindiği gibi buluşlarını birden fazla ülkede patent koruması altına almak isteyen mucitler veya müracaatçılar, bu ülkelerin her birinde veya Avrupa Patenti ve Afrika Ülkeleri Patenti gibi bölgesel patentlerde ilgili bürolara ayrı ayrı müracaatta bulunmak zorundadırlar. Başvuruların her ülkede o ülkenin dilinde yapılması ve o ülkenin mevzuatına göre dosyalanması gerekmektedir. Ücretlerin her ülkenin parasına göre ödenmesi gerekmektedir. Bu farklı sistemlerden kaynaklanan yoğun çaba ve masrafların sonucunda ise müracaatçı buluşunun teknik veya ticari olarak başarı kazanıp kazanamayacağını ve hatta buluşunun patent ile korunabilecek kriterlere sahip olup olmadığını, patent korunmasını kazanıp kazanamayacağını dahi bilemez.³⁸

³⁶ Ortan, Ali Necip, “Avrupa Patent Sistemi” Cilt II, Lüksemburg Antlaşması/Patent İşbirliği antlaşması/Strasburg Anlaşması Antlaşması, Ankara, 1992, sf.193

³⁷ Pfafner, Klaus, “The Patent Cooperation Treaty, An Introduction”, European Intellectual Property Review, April 1979, 98 vd., sf.98

³⁸ Gurry, Francis, “Dünya Fikri Haklar Organizasyonu ve Patent İşbirliği Antlaşması (PCT)”, Patent Sistemleri ve Patent Ofis Organizasyonları Uluslararası Sempozyumu, Ankara, 12-13.X.1992, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1992, sf.17

Patent İşbirliği Antlaşması' nın amacı işte burada ortaya çıkan sorunları düzenlemek ve buluşların korunması için yapılan patent başvurularının ve bu başvuruların incelenmesinin ortaya çıkardığı zorlukları gidermektir.³⁹ Sözleşme ile bütün bu sorunlara çözüm olarak dünya çapında bir işbirliği oluşturulmuş ve bu sisteme göre, sisteme üye olan topluluklarda yapılan tek bir uluslararası patent başvurusunun tüm PİA ülkelerinde patent korunması altında olması sağlanmıştır.⁴⁰

Başvuru Kurumu, uluslararası başvuruyu; başvuru sahibini, ikametgah veya uyruğu itibariyle bu kuruma bir uluslararası başvuruda bulunma hakkına açıkça sahip olduğunun anlaşılması, uluslararası başvurunun belirlenen dilde düzenlenmesi ve uluslararası başvuruda en azından başvurunun bir uluslararası başvuru olarak işlem görmesi konusunda bir isteğin bulunması, en az bir antlaşma devletinin belli edilmesi, başvuru sahibini öngörüldüğü gibi belirtilmesi, tarifname olarak değerlendirilebilecek olan bir kısmın bulunması ve de istem veya istemler olarak görülebilecek bir kısım bulunması halinde kabul ederek, bu başvurunun kabul tarihini uluslararası başvuru tarihi olarak tespit eder. Uluslararası başvuru tarihine hak kazanmış olan her uluslararası başvuru, Paris Antlaşmasına göre usulüne uygun olarak yapılmış bir milli patent başvurusunun hükümlerini doğurur. Yani bu müracaat, başvuru sahibince belirlenerek, korumanın talep edildiği PİA' ya üye olan ülkelerin tamamında milli bir müracaatın etkisine sahip olur.⁴¹

Başvurunun dosyalanması, yetkili başvuru kurumu tarafından yapıldıktan sonra, başvurunun bir nüshası Başvuru Kurumunda kalır. Diğer bir nüshası WIPO'nun Cenevre'de ki Uluslararası bürosuna, diğer bir nüshası da yetkili uluslararası araştırma komisyonlarına gönderilir. Uluslararası Araştırma Kurumları ;ABD Patent ve Marka Ofisi, Japon Patent Ofisi, Avrupa Patent Ofisi ile Avusturya, Avustralya, İsveç ve Rusya Patent ofisleridir.⁴² Sayılan araştırma kurumlarınca yapılan ve amacı tekniğin bilinen durumunu belirlemek olan araştırmalar aynı kriterlere dayalı olarak yapılır. Araştırma sonucu bir rapor halinde düzenlendikten sonra sahibine ve onun patent

³⁹ Ortan, Ali Necip,a.g.e.Cilt I,,sf.41

⁴⁰ Pfafner, Klaus,a.g.e.,sf.99

⁴¹ Gurry, Francis, a.g.e.,sf.18

⁴² Gurry,Francis, a.g.e. ,sf.29

korunması talep ettiği sözleşmeye taraf olan ülke yada ülkelerin patent kurumlarına bildirilir. Aynı zamanda raporda ilan edilir.

PİA prosedürü, korunma talep edilen devlet yada devletlere gönderilmesinden sonra, milli patent kurumları önünde, milli düzeyde devam eder. Başvuru sahibi, korunma talep ettiği devletin patent kurumuna, gerekirse o devletin resmi diline uygun, uluslararası başvuru belgesinin tercümesini verir ve öngörülen harçları öder. Böylelikle milli patent kurumları, ulusal işlemi başlatabilirler. Eğer ulusal hukuki düzenleme “tescil sistemine” dayanıyorsa, başvuru sahibi büyük bir güçlüklerle karşılaşmaksızın patent alabilir. Eğer ulusal düzenleme “inceleme sistemine” dayalı ise, milli patent kurumu, Uluslararası araştırma raporunu baz alır ve gerektiği ölçüde milli hukukun şekli ve maddi hükümleri doğrultusunda ek bir araştırma işlemi ile araştırma raporunu tamamlamış olur. Uluslararası başvurunun gündeme alınması ve incelenmesi için rüçhan tarihinden itibaren en az yirmi aylık bir sürenin geçmiş olması gerekir. Başka bir deyişle, başvuru sahibine tanınmış olan, on iki aylık rüçhan hakkını kullanma süresine ek bir süre daha verilmiş olmaktadır. Böylece başvuru sahibi, Uluslararası Araştırma Raporunu daha geniş bir zaman dilimi içerisinde değerlendirme fırsatını bularak, koruma talep etmeyi düşündüğü devletlerde uluslararası patent başvurusuna dayalı olarak işlemi sürdürüp sürdürmeyeceğini karar verme ve dolayısıyla olası mali harcamalardan kaçınma olanağına kavuşmaktadır ki bu da, PİA ’nın sağladığı yararların bir diğeridir.⁴³

Patent İşbirliği Antlaşmasının ikinci aşaması ise, Sözleşme’nin ikinci kısmındaki, “Uluslararası Geçici İnceleme”dir. Ancak bu aşama, birinci kısım üye devletlerin tümü için değil, sadece bu hükümleri benimseyen devletler için bağlayıcıdır.⁴⁴ Sözleşmeye göre, “Yönetmelik anlamında ikinci kısmın bağlayıcı olduğu bir antlaşma devletinde ikametgahı bulunan yahut böyle bir antlaşma devletinin uyruğunda olan ve uluslararası başvurusu bu devletin veya bu devlet adına hareket eden Başvuru Kurumu’na verilmiş olan her başvurunun sahibi, geçici uluslararası inceleme yapılması için başvuruda bulunabilir. Geçici inceleme, başvuru sahibinin talebi üzerine, Uluslararası Geçici İnceleme Yapmakla Görevli Uluslararası kuruluşlarca yapılır.

⁴³ Ortan, Ali Necip, a.g.e. Cilt I, sf.43

⁴⁴ Bartels, Busso, “A new era for the PCT system”, The Patent Cooperation Treaty A New Era, Institute of Advanced Legal Studies, Londen, 1985 (A New Era), sf.6

Uluslararası geçici inceleme talebi, Uluslararası başvurudan ayrı olarak yapılır ve başvuru sahibi bu talebi yaparken incelemenin sonuçlarını kullanmak istediği ikinci kısmın bağlayıcılığını kabul eden Antlaşma devletlerinin isimlerini yani seçilen devletleri bildirmelidir. Bu inceleme, uluslararası başvurunun konusu olan buluşun patente bağlanabilirlik koşulları olan; yenilik, tekniğin bilinen durumunu aşma ve sanayiye uygulanabilirlik açısından incelenmesidir. Geçici inceleme raporunda hiçbir şekilde söz konusu buluşun ulusal bir hukuka göre patent bağlanabilir olduğu veya olmadığı şeklinde bir saptamaya yer verilemez. Uluslararası Geçici İncelemeyle Görevli Kuruluş, raporunu hazırladığında, suretlerini hem başvuru sahibine, hem de Uluslararası Büro'ya gönderir. Uluslararası Büro'da raporu ve belirtilen dillerdeki tercümelerini, her bir seçilmiş kuruma gönderir.

Uluslararası Geçici İnceleme Raporunun, rüçhan tarihinden itibaren hesaplanan on dokuz aylık sürenin dolmasından evvel talep edilmiş olması şartıyla, yine rüçhan tarihinden itibaren yirmi sekiz aylık bir sürenin içinde hazırlanması gerekir. Raporun geçici incelemeye başlamasından itibaren azami dokuz aylık süre içinde düzenlenmiş olması gerekir. Normal olarak başvuru sahibi, söz konusu raporu, seçilmiş kurumlar nezdinde başlatılacak olan ulusal aşamadan önceki iki ay içinde almakta ve böylece de başvuru sahibine, elindeki raporun sonucuna göre ulusal aşamayı başlatıp başlatmamak konusunda düşünme fırsatı verilmiş olmaktadır.⁴⁵ Uluslararası Geçici İnceleme Raporu, milli patent kısımları için bağlayıcı değildir. Ancak, özellikle gelişmekte olan ülkelerin patent kurumları hem kapsamlı uluslararası araştırma raporu hem de yenilik, tekniğin bilinen durumunu aşma ve sanayiye uygulanabilmeye ilişkin olan uluslararası geçici inceleme raporuna dayalı olarak daha sağlıklı bir değerlendirme yaparak, milli patent işlemlerini yürütebilecektir.⁴⁶

Patent işbirliği antlaşmasına göre yapılan uluslararası patent başvurularında, uluslararası araştırma ve uluslararası geçici inceleme safhalarından sonra ulusal safha diye tanımlanan, belirlenen ülke yada ülkelerden talep edilen milli yada bölgesel patentin incelenmesi safhası gelmektedir. Belirlenen patent bürolarında değerlendirme ve incelemelerin ulusal safhada başlamasından evvel patent başvurusu sahibinin bazı

⁴⁵ Ortan, Ali Necip, a.g.e. Cilt II, sf.240

⁴⁶ Ortan, Ali Necip, a.g.e., Cilt I, sf.44

gerekleri yerine getirmesi gerekir. Eğer patent başvurusunda bulunan kişi ulusal safhada gerekli işlemleri yapmazsa, uluslararası müracaat belirtilmiş olan ülkelerde geçersiz olur. Ulusal safhadaki işlemlere başlayabilmek için, her bir belirlenen ülke için adı geçen ülkelerin bürolarına ücretler yatırılmalıdır ve uluslararası müracaat büronun dilinde veya resmi dillerinin birinde dosyalanmamış veya yayınlanmamış ise, resmi dilde bir çeviri dosyalanmalıdır. Bu işlem rüçhan tarihinden itibaren on dokuz ay içerisinde uluslararası geçici inceleme için tercihin yapıldığında rüçhan tarihinden itibaren otuz ayın sona ermesinden önce yapılmalıdır ve diğer her koşulda bu işler rüçhan tarihinden itibaren yirmi ay içerisinde yapılmalıdır. Ulusal safhaya girebilmek için olan süreler, bazı kurumlarda yirmi veya otuz aydan daha fazladır.⁴⁷

Kural olarak ödenmesi gereken ulusal ücretler, ulusal bir müracaatın dosyalanması için ödenmesi gereken ücretlerin aynısı olmak gereklidir. Bununla beraber, çeşitli bürolar, uluslararası araştırma raporu veya uluslararası geçici inceleme raporu düzenlenmiş ise, daha düşük ulusal dosyalama, araştırma veya inceleme ücreti alırlar.⁴⁸ Demek ki başvuru sahibi, seçilen ülkede, ulusal hukukun ücret ödemek, şekli şartlara uymak ve inceleme yaptırmak gibi gerekliliklerine uyarak patent belgesini alacaktır.⁴⁹

Özetle Patent İşbirliği Antlaşmasının buluş sahibine veya ondan bu hakkı almış olan kişiye yada halefine sağladığı kolaylıklar ve yararlar, işlemin, kabul eden ofise ödenen küçük bir ücretle başlaması ve esas ücretlerin ulusal başvuru aşamasında ödenmesi yani masraf erteleme imkânının elde edilmesi, uluslararası geçici inceleme raporunun olumlu olması halinde, böyle bir koruma sağlanabileceği ümidinin somutlaşması ve ulusal veya bölgesel patent talep etme isteme cesaretinin doğmasıdır. Uluslararası geçici inceleme raporu olumsuz ise diğer aşamaya geçilmeyip masraflardan tasarruf edilebilmesi de önemli bir avantajdır. Patent İşbirliği Antlaşması, buluşa en az masraf ve en az zaman sarfı ile birden çok ülkede koruma sağlayabilmektedir.⁵⁰

⁴⁷ Gurry, Francis, a.g.e. sf.20-21

⁴⁸ Gurry, Francis, a.g.e.,sf.21

⁴⁹ Tekinalp, Ünal, "Gümrük Birliğinin Türk Hukuku Üzerinde Etkileri", İHFM, C.LV (Gümrük Birliği), sf.66

⁵⁰ Tekinalp, Ünal, a.g.e. ,sf.66-67

2.2.3. Avrupa Patent Antlaşmasının hükümlerine göre patent hakkının kazanılması:

Avrupa Patent Antlaşması yada bir diğer adı ile Münih Antlaşması, 07.07.1977 tarihinde Lüksemburg 'un katılma belgesini vermesi ile Antlaşmanın 169/1. maddesi hükmü uyarınca bu son katılma belgesinin verildiği tarihten sonraki üç aylık sürenin dolduğu 07.10.1977 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Antlaşma, giriş bölümünde de belirtildiği gibi Avrupa Devletleri arasında işbirliğini güçlendirmek ve bu amaçla üye ülkelerde patentlerin tescilinin tek bir prosedürle sağlanması ve verilen patentler için standart kuralların oluşması amacıyla akdedilmiştir.⁵¹

Avrupa Patent Antlaşması ile Patent İşbirliği Antlaşması bir bakıma birbirleriyle yarışan sistemlerdir. Zira başvuru sahibinin seçimine göre her iki antlaşma uyarınca Avrupa'da patent korunmasının sağlanması mümkündür. Ancak her iki sistem de birbirini soyutlamamaktadır. Aksine her iki sistem de bir diğerini tamamlamak suretiyle sıkı bir bağ içindedir. Bu sıkı bağ dolayısıyla da Avrupa Patent Antlaşması, girişinde de belirtildiği üzere Patent İşbirliği Antlaşmasının 45/1. hükmü uyarınca PIA 'ya göre bir "bölgesel antlaşmadır".⁵²

Münih Antlaşmasının çekirdeği, Avrupa patenti verilmesi işlemidir. Bu işlem, Avrupa patenti başvurusu ile başlar ve sırasıyla şekli incelemenin yapılması, araştırma raporunun düzenlenmesi, raporun ilanı, maddi inceleme sonrası Avrupa Patent Kurumu'nun Avrupa patenti vermesi ile sonuçlanır. Avrupa Patenti, ortak bir Avrupa koruma hakkı değildir. Başka bir deyişle bir buluşa Münih Antlaşması hükümleri uyarınca verilen Avrupa Patenti, o buluşa Antlaşmaya üye bütün devletlerde otomatik ve aynı hükümlere bağlı olacak şekilde koruma sağlamaz. Avrupa patenti ile sağlanan koruma hakkı sadece, buluş sahibinin başvurusunda belirttiği üye devlet veya birden fazla devlet söz konusu ise Avrupa patentinin verilmesine ilişkin dilekçede belirtilen devletlerde geçerlidir. Görüldüğü üzere Avrupa patenti bir veya daha fazla üye devlet için talep edilebilir.⁵³

⁵¹ Erdem, Bahadır,a.g.e., sf.65

⁵² Erdem, Bahadır,a.g.e.,sf.66

⁵³ Erdem, Bahadır,ag.e.,sf.66

Antlaşmanın 2/2. maddesinde de belirtildiği gibi Avrupa patenti, onun verildiği üye devletlerin her birinde, antlaşma içinde aksi ifade edilmedikçe o devlet tarafından verilen bir patent gibi aynı etkiye sahiptir, aynı şartlara haiz olacaktır ve aynı haklardan yararlandırılacaktır. Yani Avrupa patenti geçerliliği, korunma çevresi ve korunma süresi gibi konularda Avrupa Patent hukukunun bütünlük gösteren hükümlerine bağlı kalmakla beraber bunun dışındaki hususlarda her devletin farklılık gösteren milli düzenlemelerine tabidir. Avrupa Patent Antlaşmasına sadece AB üyesi devletler değil bu Antlaşmanın hazırlanmasına katılmış olan ve Antlaşmaya katılmaya İdare Konseyi tarafından davet edilen bütün Avrupa Devletleri katılabilir.⁵⁴

Avrupa Patent başvurusu Münih'teki Avrupa Patent Ofisi' ne veya La Haye deki şubesine veya söz konusu Antlaşmaya üye ülkelerin her hangi birindeki Merkezi Sınai Mülkiyet Ofisi' ne yapılabilir. Bu başvuru yerlerinden herhangi birine yapılan başvuru eş zamanlı olarak kabul edilmektedir.

Avrupa Patent Antlaşmasına tabi her hangi bir devletin Merkezi Sınai Mülkiyet Ofislerinde yapılan başvuruları o devletler kendi ulusal hükümlerine uyan en kısa süre içerisinde Avrupa Patent Ofisi' ne göndermekle yükümlüdürler. Gizli tutulup tutulmaması konusunda bir inceleme yaptıktan sonra dört ay içinde veya rüçhan hakkı talep edildiği hallerde rüçhan tarihinden itibaren on dört ay içerisinde Avrupa Patent Ofisi' ne ulaştıracaklardır. Kendi ulusal mevzuatları bu süreleri aşamayacak, bu süre içerisinde ulaşmayan patent başvuruları yapılmamış addedilecektir. Konusu gizli olan bir patent başvurusu Avrupa Patent Ofisi' ne gönderilmeyecektir.

Antlaşmaya göre Avrupa Patentinin süresi 20 yıldır. Ancak üye devletler o üye devleti etkileyen acil şartlar altında veya milli güvenlik gibi konulardan dolayı bu süreyi uzatabilirler.

Avrupa Patent başvurusu yapılan buluş öncelikle Evrak Giriş Bölümü tarafından giriş incelemesine tabi tutulur. Giriş incelemesinde yapılan inceleme başvuru tarihine hak kazanmak için gereken şartları taşıyıp taşımadığı, başvuru ücretinin yatırılıp yatırılmadığı, işlem durumuna uygun çevirinin verilip verilmediğidir. Eğer bu konuların herhangi bir veya daha fazlasında eksik varsa evrak giriş bölümü bu eksiklerin tamamlanması için başvuru sahibine bir aylık ek süre tanır. Başvuru giriş

⁵⁴ Ortan, Ali Necip,a.g.e., Cilt I, sf.28-29

incelemesindeki şartların yerine getirildiğinin tespitinden sonra başvuru şekli incelemeye tabi tutulur. Bu incelemede fiziki şartların yerine getirilip getirilmediği ve verilen dilekçenin belirtilen hükümleri taşıyıp taşımadığı incelenmektedir. Şekli incelemenin amacı rüçhan tarihinden itibaren 18 aylık sürenin sonunda patent başvurusunu maddi bir incelemeye tabi tutmaksızın ilan edebilmektir. Şartlar gerçekleşmemişse başvuru sahibine başvuru tarihinden veya varsa rüçhan tarihinden itibaren 16 aylık bir süre tanınır. Giriş incelemesi ile şekli incelemenin bitirilmesinden sonra sıra “araştırma raporu”nun düzenlenmesi safhasındadır. Bu incelemenin amacı patent başvurusunun yeni olup olmadığı, buluş faaliyetine dayanıp dayanmadığı, yani Avrupa Patenti verilmesi için gerekli asıl şartlara haiz olup olmadığının belirlenmesidir. Araştırma raporu düzenlendikten sonra başvuru sahibine gönderilir. Başvuru sahibinin rapor ile ilgili herhangi bir itirazı olmadığı takdirde on sekiz aylık bir süre içerisinde başvuru ve rapor yayınlanır. Avrupa Patent başvurusunun maddi bakımdan incelenmesi, “yenilik” “, “buluş faaliyeti” ve “sanayiye uygunluk” bakımından incelenmesidir. Bu incelemenin yapılması yapılacak işlemlerin uzunluğu ve mali harcamaları gerektirdiğinden dolayı başvuru sahibinin talebine bağlıdır. Bu başvuru Avrupa Patent Araştırma Raporunun yayın tarihinden itibaren altı aylık bir süre içerisinde yapılabilir. Maddi şartların sağlandığı da Ofis tarafından kabul edilir ve vadesi gelmiş ücretlerin ödendiği tespitine varılırsa başvuru sahibine Avrupa Patenti verilmesine karar verilir ve Avrupa Patent Fasikülünde yayınlanır.

2.3. Patent hakkının tükenmesi :

Bilindiği gibi, patent hakkı ile buluş sahibi, patent konusu ürün veya patent konusu usul ile doğrudan doğruya elde edilen ürünü satışa arz, satmak veya kiralamak veya lisans sözleşmesi gibi bir işlemle üçüncü şahıslara sunmak konusunda bir yetki ve hak kazanır. Fakat patentin satılması ve devredilmesi durumunda ne tür hakların satılması veya patentin mucidinin hakları “patent hakkının tükenme ilkesi” ile çözümlenmektedir.⁵⁵

⁵⁵ Tekinalp, Ünal,a.g.e.,sf.685

Patent hakkının da dahil olduğu bütün fikri haklar ilgili olduğu malın imali ve ilk satışı konusunda sahibine inhisari bir hak verir ve bu hakkı satmak yada bu haktan imalat yapma hakkı patent sahibindedir. Fakat patent hakkı bir kez hukuki yoldan hak ve rıza ile satışı gerçekleşirse hak sahibi malın ticaretini alım ve satımını engelleyemez. Bunun nedeni “ilk satım hakkı”nın tükenmesidir ve artık malın dolaşımına müdahale edilemez.⁵⁶

Patentten doğan hakkın tükenmesinde dikkat edilmesi gereken nokta, bu hakkın tükenmesinin, buluş iadesinin tümü ile tükenmesi anlamına gelmeyeceğidir. Kast edilen konu patent hakkı ile elde edilen malın alım satım yoluyla el değiştirmesini kısıtlayıcı hakların tükenmesidir. Yani patent hakkı ile bir malın satım yapma hakkını alan kişi sadece o malı satma hakkını elde edecektir. Örneğin patent hakkı ile üretim yapılan mal üzerinde herhangi bir değişiklik yapma hakkı yoktur.⁵⁷

Patent hakkının tükenmesinde bir diğer üzerinde durulması gereken konu ise “ülkesellik” ilkesi gereğince tükenmenin sadece korunma hakkının geçerli olduğu ülkelerde uygulanabileceğidir. Korunma hakkı tanınmayan ülkelerde tükenme hakkından söz etmenini imkanı doğal olarak yoktur. “Bölgesel tükenme” ve “ülkesellik” kavramları bir çok kaynakta aksi geçmesine rağmen tarafımda globalleşen dünyada aynı kavramı ifade etmekte olduğu düşünülmektedir.

3. Telif Hakları

3.1. Telif hakkı kavramı:

Sanatın nasıl keşfedildiği tarih araştırmacıları içerisinde tartışmalıdır . En önemli tez insanlığın başladığı yer olarak kabul edilen Orta doğudan başlayıp Kıta Avrupa’ında biten bir araştırmadır. Bu araştırmada bilim adamları sanat kavramının mağara duvarlarına yapılan resimler ile yani ilk sanat eserleri ile başladığını savunmuşlardır. Bu araştırmanın sonucunda ise ilk ilkel sanat eserlerinin ve paralellinde ilk sanatın Kıta Avrupa’ında başladığını öne sürmektedirler.

⁵⁶ Tekinalp, Ünal, a.g.e.,sf.686

⁵⁷ Tekinalp, Ünal, a.g.e.,sf.686

İlk ve orta çağlarda eser sahibinin eseri üzerindeki hakkının korunması ile ilgili bir kaynağa rastlamak mümkün olmamıştır. Bunun nedeninin o zamanda, teknik olanakların ve ekonomik düzeninin olmayışındır. Çünkü matbaanın olmadığı ve eserlerin elden ele değişerek dolandığı bir ortamda sanat eserleri için bir fikir hakkından söz etmek imkânsız gibi görünmektedir. Eski Roma dönemlerine kadar görülmeyen fikir hakkı kavramı ilk kez Eski Roma’da görülmüştür. O zamanki dilde Plagiat bugünkü dilde ise intihal olarak adlandırılabilir olan fikir hakkı hırsızlığı eski Roma’da hırsızlıkla bir tutularak adlandırılmıştır. O zamanlarda yaşamış olan şair Martialis eserlerini kendi eserleri gibi kullanan kişileri Fur ve Plagiarius yani hırsız ve şaki (eşkiya) olarak nitelemiştir. Fakat hemen hemen her alanda çeşitli yazılı fikirleri günümüze ulaşan Romalı hukukçuların bu konuda günümüze ulaşan yazılı belgelerinin olmaması o zamanki durumda eser sahiplerine kanuni bir savunma sağlanmadığını göz önüne sermektedir. Bunun sonucunda intihal ortaçağda sadece hoş görülmeyen bir eylem olarak açıkta kalmıştır.⁵⁸

Hukuki korunma kavramı, kullanılan tekniğin gelişmesi ve matbaanın icadı ile başlamıştır. İlk baskılar yapıldığında çoğaltmanın serbest olduğu görüşü hakim iken daha sonra baskı sanayisine büyük sermayelerin girmesi ile birlikte eser sahipleri baskı evi sahiplerinden çeşitli imtiyazlar talep etmeye başlamışlardır. 1469 yılında Venedik’te matbaa imtiyazları verilmeye başlanmıştır. Fakat bunun asıl amacı eser sahibini korumaktan öte baskı sanayisinin gelişmesine yardımcı olmaktır. İlk milli matbaa imtiyazı Almanya’da 1501 yılında Conrad Celtes isimli şahsa verilmiştir.⁵⁹

Gerçek anlamda ilk yazar imtiyazı ise Venedik’te 1486’da Sabellicus’ a Venedik Tarihi isimli eserinden dolayı verilmiştir. İlgi çekici bir başka imtiyaz ise Papa X. Leo’ nun 1516 senesinde Ariosta’ ya Orlando Furioso isimli eseri dolayısı ile verdiği imtiyazdır. Bu olayın özelliği aynı esere 1533 yılında bir imtiyaz daha verilerek şairin mirasçılara da aynı hakkın tanınmış olmasıdır. Bu imtiyaz tarihte mirasçılara verilen ilk imtiyaz olma özelliğini taşımaktadır. Bununla birlikte Rönesans devrinde artan kişilik bilinci paralelinde eser sahiplerine ücret ödenmesi adet haline gelmiştir.

⁵⁸ “L’Histoire Internationale du droit d’auteur.” RİDA no special Paris 1974. Hubmann, sh.8 vedev

⁵⁹ Ayıter,Nuşin, ” Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri”, 2. baskı,Ankara: Sevinç Matbaası,1981,sf.17

Osmanlı döneminde ise matbaanın geç gelmesi dolayısı ile bu tür hakların geliştirilmesinin zaman alacağı düşünülebilir. Fakat aksine durum böyle olmamıştır. Osmanlıda ilk eser basım yılı olan 1729 yılından yaklaşık 130 yıl sonra ilk telif nizamnamesi yayınlanmıştır. Bu süre en başta uzun bir süre gibi gözükmekle beraber bu süre içerisinde sadece 500 adet kitap basıldığı düşünülürse bu süre içerisinde çokta yol kat edilmediği anlaşılabilmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'ndan daha yeni bir ülke olan ABD' de ise ilk telif hakları kanunu 1790 yılında kabul edilmiş olmasına rağmen ABD'li yayıncıların 19 ve 20. yüzyıl başlarında özellikle İngiltere'den ithâl edilen kitaplara hiçbir telif ödemediği söylenmektedir.⁶⁰

Eski dönemlerden itibaren insanlık hayatına girmiş bulunan telif hakkı kavramı eski zamanlara kadar sadece maddi mallar hukukunun konusu iken son yıllarda fikir ürünlerinin de çoğaltılabilmesi, çeşitli yollarla bir şekilde halka yada ilgililerine ulaşmasından dolayı bu tip fikri mülkiyet haklarını da içerisine almıştır.

Bir toplumun kültürü o toplumu oluşturan bireylerin yaratıcı çabalarının toplamı olduğu için yaratıcı emek kendisinden vazgeçilemeyecek bir sosyal değerdir.⁶¹ Çeşitli sanat eserlerinin hak ettikleri değerleri kazanması ile birlikte bu sanat eserlerini yaratan sanatçıları yani hak sahiplerini de koruma gereği toplumun içinde kendiliğinden gelişmiştir.

Zamanla gelişen telif hakları kavramı kültürel açıdan gelişmiş ülkelerin ön ayak olması ile uluslararası iki anlaşmaya ana konu olmuştur. Bunlardan birincisi Avrupa ülkeleri arasında imzalanan "Bern Birliği Antlaşması", diğeri ise Amerika Birleşik Devletleri arasında imzalanan "Montevideo" sözleşmeleridir. Bu iki antlaşma içerikleri yönünden farklı olduklarından dolayı bu antlaşmalar arasında birliği sağlamak amacı ile "Telif Hakları Evrensel Sözleşmesi" imzalanmıştır.

Geçmiş dönemlerde sadece basılı eserleri ve çeşitli sanat eserlerini koruma altına alan telif hakkı kavramının, son dönemlerde televizyonun bilgisayarın ve özellikle bilgisayara bağlı olarak gelişen web adreslerinin çok hızlı bir şekilde çoğalması

⁶⁰ Goldstein,Paul,; "Copyright's Highway:From Gutenberg to the Celestial Jukebox", Hill and Wang, New York,1994,sf.79

⁶¹ Ermecke, G., "Die Soziale Bedeutung des geistigen Eigentums, Sch"r. IGU sf..30; "Die Verantwortung von stat und Geselleschaft für das geistige Schöpfertum".IGU sf.17; Wundsiedler, "F.Urheberrechtsreform im Spannungsfeld von Recht, Kultur",sf.34

sonucunda son dönemlerde en önemli konusunu internet ve web adresleri oluşturmaktadır. Günümüzde özellikle müzik ve sinema tabanlı vcd-dvd ve mp3'ler bu konu ve tartışmanın ana merkezi olmayı sürdürmektedirler.

Ülkemiz gelir ve kurumlar vergileri mevzuatlarında telif hakları kavramından söz edilmiş fakat bu kavramın neyi ifade ettiği ve sınırlarının ne olduğu konusu açıklanmamıştır. Bu nedenle telif hakkı kavramından anlaşılması gerekeni belirleyebilmek için bu kavramın sınırlarını belirten hukuki düzenlemeleri incelemek gerekmektedir. Kanunlarda yapılan açıklamalar çerçevesinde telif hakkı kavramını, kanun tarafından eser sahibine tanınan hak ve imtiyaz olarak tanımlayabilir, bu tanımın yanında telif hakkı kavramının devredilebilen bir hak olmasına dayanarak tanımı şu şekilde de yapabiliriz; fikir ve sanat ürünü olarak meydana getirilen eserlerden sahibinin kullanma ve yararlanma hakkına telif hakkı denilmektedir.

3.2. Telif haklarının kapsamı :

Telif hakları kavramının kapsamı telif haklarının bölümlendirilmesi ile anlaşılabilir. Telif haklarının kapsamı fikir ve sanat eserleri olduğundan dolayı bunların bölümlendirmesini yapmak en önemli kıstas olacaktır. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu' muzda da belirtildiği üzere şu şekilde bölümlendirilebilir ;

3.2.1. İlim ve edebiyat eserleri

Herhangi bir şekilde dil ve yazı ile ifade olunan eserler ile bilgisayar programları ve bu programların hazırlık taslakları, sözlü ve sözsüz sahne eserleri, teknik ve ilmi fotoğraf eserleri, haritalar, planlar, projeler, maketler, sahne-çevre tasarım projeleri v.b. eserler bu tip eserler arasına girmektedirler.

3.2.2. Müzik eserleri

Sözlü sözsüz besteler ve üzerine her ne şekilde olursa olsun sahibinin özelliğini taşıyan kayıt yapılmış kaset, plak, cd v.b. nin içindeki kayıtlar.

3.2.3. Güzel sanat eserleri

Resimler, yağlı ve sulu boya tablolar, güzel yazılar, serigrafiler, heykeller, oymalar, fotoğraf eserleri, karikatürler ve tiplerdir.

3.2.4. Sinema eserleri

Sesli ve görüntülü veya sadece görüntülü olarak hazırlanmış eserler bu kapsama girmektedirler. Fakat sırf beste, nutuk, konferans v.b. nakle yarayan filmler sinema eseri sayılmamaktadırlar.

3.2.5. Video eserleri

Üzerindeki elektromanyetik parçalara sesli görüntü veya sadece görüntü kaydedilmiş olan eserlere verilen genel isimdir.

3.2.6. İşlemeler

Bir başka eserden yararlanan bağımsız olmayan fikir ve sanat ürünlerine denilmekte olup işleyenin özelliğini taşıması halinde eser sayılabilmektedirler.

3.3. Fikir ve sanat eseri sayılabilmenin koşulları:

Yaratılan yada uyarlanan bir eserin sanat eseri sayılabilmesi için gereken şartlar şöyledir;

- Bir fikir ve sanat ürününün eser sayılabilmemesinin temel şartı sahibinin özelliğini taşımasıdır. Bunu açıklamak gerekirse eser onu meydana getirenin damgasını ve kişiliğini taşıyorsa yani; kişinin bağımsız düşünce ve çabasının ürünü ise, anılan eser üzerinde sahibi emek harcamış, onu kendi bilgileri ile donatmış ise kendi özelliğini taşıyan bir eser meydana getirmiş demektir.
- Eser sayılabilmenin diğer bir şartı ise fikir ve sanat ürününün kanunda öngörülüş altı ana eser grubundan birine dahil olmasıdır.

- Sanat eseri sayılabılmenin diğere ve kanunumuzca en önemli koşulu ise kayıt ve tescil edilmesidir. Eğer kayıt ve tescil edilmemiş ise sahibinin bu eser üzerinde maddi hakları doğmamış olmaktadır.

3.4. Telif hakkı sahibinin hakları, korunma süresi ve hakkın sona ermesi:

Eser sahibi, sanat ürününü meydana getiren ve özelliğini bu eserde belirten kişidir. Bir kişi eser sahibi olabileceği gibi birden fazla kişi yada bir tüzel toplulukta eser sahibi olabilir. Eğer bir tüzel kişilikte bu işi yapması için ücretli olarak çalıştırılan bir kişi eser yaratıyorsa burada telif hakkının sahibi tüzel kişilik olmaktadır.

Eser sahibi insanlığın ortak kültür varlığına katkıda bulunmuştur ve bu emeğinin hakkını maddi ve manevi olarak almalıdır. Alman doktrininde Schöpfungswharheit (yaratma gerçeği) veya Urheberschaft (eser sahipliği) denilen bu ilke uluslararası fikir ve sanat hukukunda kendini kabul ettirmiş bir gerçektir.⁶²

1951 yılında kabul edilen ve 1983 ile 1995 yıllarında iki defa değiştirilen Ulusal Kanunumuz hazırlanırken eser sahiplerine tanınan haklar göz önünde bulundurulmuş ve hemen hemen tüm Avrupa ülkelerinin altına imza attığı Bern Sözleşmesi göz önüne alınarak Kanunumuz hazırlanmıştır. Bern sözleşmesi ile eser sahibine tanınan haklar; eserin ekonomik açıdan korunmasına, çoğaltılmasına, dağıtılmasına, kullanılmasına ve bizzat eserin bütünlüğünün korunmasına yöneliktir. Bu sözleşmede eser sahiplerine sağlanan korunma hakkı, eser sahibinin vatandaşı olduğu ülke kanunları ile değil evrensel olan bu sözleşme hükümlerine göre sağlanmaktadır. Bu da göstermektedir ki hak sahiplerinin korunması amacı ile ulusal alanda ülkeler, kanunlarının hazırlanması esnasında kendilerine kısıtlamalar yapmışlardır.

Eser sahibinin hakları manevi ve maddi olarak iki bölümde incelenebilir;

Eser sahibinin sahip olduğu manevi haklar; eser sahibinin, eserin sahipliğini üstlenme ve eserinin özelliğine ve bütünlüğüne saygı gösterilmesini talep etme olarak tanımlanabilir. Manevi haklar eğer eser sahibi gerçek kişi ise yaşadığı sürece, tüzel kişi ise hukuki kişiliği devam ettiği sürece devam edebilmektedir. Gerçek kişinin ölümünden sonra kanuni mirasçılar veya bu hakkı devralan kişiler 70 yıl süresince bu

⁶² Ayıter,Nuşin, a.g.e.,sf.90

haklarını kullanabilirler. Manevi hakların devri söz konusu olduğunda ise mirasçılar yada devir alanlar bu hakkı ölenin menfaatine kullanmalıdırlar. Manevi hakların devri sonucu bir mali hak elde edilmesi söz konusu değildir. Bu hakkın devrinin asıl amacı eser sahibinin hakkına tecavüz edilmesinin önlenmesidir.

Eser sahibinin sahip olduğu mali haklar ise; eserden iktisaden yararlanma hakkı olarak tanımlanabilir. Fakat bu hak alenileşmiş eserlerde yoktur. Alenileşme bir eserin sahibinin oluru alınarak yada zaman aşımı süresi göz önünde bulundurularak eserin kamuya sunulması olarak tanımlanabilir. Eser sahibi mali haklarını süresiz olarak bir başkasına verebileceği gibi süreli olarak da kullandırma hakkına sahiptir. Mali haklar eser sahibinin yaşadığı sürece ve ölümünden itibaren 70 yıl süre ile kullanılabilir. Tüzel kişiliklerde ise mali haklardan yararlanma süresi eserin topluma sunulma tarihinden itibaren 70 yıldır. Mali haklar da kendi içinde işleme hakkı, çoğaltma hakkı, yayma hakkı, temsil hakkı, radyo ve yayım hakkı ve pay hakkı olarak ayrımlanabilir. Mali hakların devri ya eser sahibinin yaşarken haklarını süreli veya süresiz olarak devretmesi ile ya da ölümünden sonra mirasçılara bu hakların devri ile ortaya çıkmaktadır. Eser sahibinin ölümünden sonra mirasçılar tüm telif hakkı, telif ücreti v.b. gelirlerin sahipleridir. Fakat yukarıda da belirtildiği gibi eser sahibinin ölümünden sonra da mirasçılarının bu haklardan yararlanma süresi kanun ile 70 yıla sınırlandırılmıştır.

Tarihten bugüne doğru geldikçe gelişen sanat ve sanat eseri kavramı bugün dünyanın gelişmiş ülkelerinde yaratılan eserin kıymeti yanında ekonomilerine kattığı katma değer bakımından da önemli bir yer tutmaktadır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi tarihten gelen özel bir ilgi olmaması durumunda ekonomi içinde kültürel etkinliklerin yarattıkları katma değer genel ekonomiye kıyaslanması ile de bulunabilir ya da en azından bu konu bir kıstas olabilir. Telif hakları kavramından eğer internet telif hakkı kavramını ayrı tutarsak -ki bunun nedeni ülkelerin teknolojik olarak gelişmişliği- internet kullanımının en azından e-ticaretin bugünkü kadar gelişmiş olmadığı 1997 yılında ABD'nin GSMH kalemleri arasında 400 milyar dolar ile telif hakları ön sıralarda gelmektedir.⁶³

⁶³ Mann, Charles C., "Who Will Own Your Next Good Idea?", The Atlantic Monthly, 282/3, September 1998, sf.49

4. Know-How (Teknik Bilgi)

4.1. Know-how hakkı kavramı ve tanımı:

Know-how kavramının, üzerinde uzlaşmaya varılmış bir tanımı bulunmamaktadır. Kuşkusuz bunun nedeni kavramın içeriğinin ve sınırlarının tam olarak belirlenmemiş olmasıdır. Bununla birlikte çeşitli uluslararası kuruluşlar know-how' ı tanımlamaya çalışmışlardır. WIPO (Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı), know-how' a, teknik bilgi adını vermekte ve kavramı, "Sınai mülkiyet ile ilgili tekniğin kullanılmasına yarayan bilgi ya da üretim yöntemleri" şeklinde tanımlamaktadır. Dünya Sınai Mülkiyeti Koruma Birliği'ne göre; know-how, kazanç amacına yönelik olarak yenilik taşıyan ve patent edilebilirliğine bakılmaksızın belirli bir meslek ya da sanayi ile ilgili tekniği uygulamaya yarayan bütün bilgi ve üretim araçlarıdır.⁶⁴ Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan know-how kavramı, beceri, yetenek anlamına gelen 'skill' kelimesinin eş anlamlısı olarak kullanılmaktadır.⁶⁵ Eğer bir tanım yapmak gerekirse know-how "firmaların sunmuş oldukları hizmetlerin ve ürünlerin kalitesini arttırmaya ve onları diğer firmalara karşı avantajlı konuma getirmeye yönelik her türlü özel bilgi ve deneyimler" olarak tanımlanabilir.

Bütün bu tariflere rağmen know-how, patentlerin tarifnamelerinde bulunmayan, patenti alınmış bir buluşla ilgili bilgiler olarak da ifade edilebilir. Know-How' lar patent sahibinin patente koymak istemediği, ancak, patent verildikten sonra patent sahibinin kendisinde bulunabilecek olan pratik bilgiler olarak da tarif edilebilir.⁶⁶

Günümüzde uluslararası firmaların dünya ekonomisi üzerindeki önem ve etkisi gittikçe arttığından bu firmaların dünya ekonomisindeki etkinliklerini koruyabilmeleri için üretim ve hizmet yöntemlerini sürekli geliştirmeleri gerekmektedir. Ayrıca bu tür firmaların pazarladıkları hizmet ve ürünleri kendi ülkelerinde olduğu gibi gelişmekte olan ülkelere de aynı kalitede sunabilmeleri gerekmektedir. Bu nedenle bu firmaların gerek kendi kurdukları firmalara gerekse diğer küçük ve orta ölçekli firmalara bilgi, deneyim ve tecrübelerini aktarması hayati önem taşımakta ve doğal olarak bu tür bilgi

⁶⁴ Yosmaoğlu Nevzat, a.g.e.,sf.49-50

⁶⁵ Çetin İrfan;Odak Batuhan,a.g.e.,sf.132

⁶⁶ Yosmaoğlu Nevzat, a.g.e. ,sf.49-50

ve deneyimlerin aktarılmasını konu alan know-how sözleşmeleri de her geçen gün yaygınlaşmaktadır.

Know-How'lar esas olarak mühendislik hizmetleri ve teknik yardım olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar. Mühendislik hizmetleri; know-how'a daha önce konulmamış olan bilgiler hariç, know-how'ın uygulanması ve özel durumlarda gerçekleştirilmesi için gerekli ve faydalı olan bilgilerin tanıtılmasıdır. Teknik yardım ise; mühendislik hizmetlerini veya know-how 'ı verenin, alıcı durumundaki bir kimsenin ülkesindeki mühendislik hizmetlerini ve know-how' ı gerçekleştirmek için yaptığı hizmetlerdir.⁶⁷

4.2. Know-how sözleşmesi ve know-how sözleşmesinin hukuki niteliği:

4.2.1. Genel anlamda know-how sözleşmesi :

Know-how sözleşmesi, taraflardan birine (know-how verene), diğer tarafa (know-how alana) belirli bir know-how'ı açıklama ve know-how'ın kullanımına izin verme; buna karşılık know-how alana da belirli bir bedel ödeme borcu yükleyen sözleşmedir.⁶⁸

Know-how, teknik alandaki bilgi ve tecrübeler yanında, işletmenin yönetim ve organizasyonuna ilişkin bilgileri de içerir. Know-how sözleşmesinin içeriğini, esas olarak teknik alana ilişkin bilgilerin oluşturduğu ilk nesil know-how sözleşmelerinde, üretimde kullanılan teknik buluşlar, yöntemler ve planlar sözleşmenin asli edimlerini oluşturmakta, teknik alana ilişkin olmayan bilgi ve tecrübeler ise, yan edinim niteliğinde ortaya çıkmaktaydı. Ancak ekonomik gelişmelere paralel olarak organizasyon ve pazarlama kavramlarının ekonomik sistemdeki ağırlığı artmıştır. İşletme organizasyonuna, sürüm ve pazarlama alanlarına ilişkin bilgi ve tecrübelerinde zamanla know-how sözleşmelerine konu olduğu görülmüştür. Teknik alana ilişkin olmayan bilgi ve tecrübeler "ticari know-how" olarak nitelendirilmektedir.⁶⁹ İkinci nesil know-how sözleşmeleri olarak adlandırılan bu tür know-how sözleşmelerinde

⁶⁷ Yosmaoğlu Nevzat, a.g.e., sf.51

⁶⁸ Erbay İsmail, "Know-How Sözleşmesi", Ankara 2002, sf.67

⁶⁹ Ögüz Tufan, "Know-How Sözleşmesi", İstanbul 2001, sf.21

işletme organizasyonu ve yönetimi; sürüm ve pazarlama yöntemlerine ilişkin bilgi ve tecrübeler sözleşmenin asli edinimi veya edimlerini oluşturmaktadır.⁷⁰

Kamu ve özel sektör kuruluşlarının, dışarıda yerleşik kişi ve kuruluşlarla yapacakları know-how anlaşmalarını Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü' ne tescil ettirmeleri gerekmektedir. İthal edilen eşya için satış koşulu olarak, patent, ticari marka ve telif hakları gibi isimler altında royalty yada lisans ücretine ait ödemeler, gümrük kıymetinin bir parçasını oluşturmaktadır. Dolayısıyla, Gümrük Kanunu gereğince alıcının doğrudan yada dolaylı olarak ödemesi gereken, fiilen ödenen veya ödenecek fiyata dahil edilmemiş royalty yada lisans ücretlerinin gümrük kıymetine dahil edilmesi gerekmektedir.⁷¹

4.2.2. Know-how sözleşmesinin hukuki niteliği :

Türk Hukukunda maddi varlığı olan mallar menkul ve gayri menkul mallar olarak sayılmıştır. Fiziki varlığı olan her şey, hukuki anlamda mal olarak değerlendirilemez ancak üzerinde tasarruf edilebilen mallar bir hakkın konusu olabilir. Fiziki varlığı olmayan şeyler ise, ancak kanun koyucu tarafından hak olarak değerlendirilmesi durumunda, bir hakkın konusu olabilir.⁷²

Know-How gayri maddi bir mal olmasına rağmen hukuk düzeninin hak konusu olarak seçtiği ve özel hak konusu olarak düzenlediği gayri maddi mallar kapsamına girmemektedir. Know-how' un özel bir hakkın konusunu teşkil etmemesi onun korunmadığı anlamına gelmeyip, sahibi tarafından gizli tutulduğu sürece haksız rekabet kapsamında saldırının haksız fiil teşkil ettiği oranda haksız fiil kapsamında korunur. Ancak know-how' ın bu şekilde korunması da ona hak olma vasfını tanımaz. Haksız rekabette esas olan, ekonomik hayatta rekabetin eşitçe sağlanmasıdır. Korumanın amacı know-how' ın bir hak olmasına dayanmayıp, ticari hayatta rekabetin tesis edilerek, işletmelerin verimini arttırmak, mal veya hizmetlerin kalitesini yükseltmektir.⁷³ Bu görüşün aksine know-how kavramının bir hak olduğunu savunan görüşlerde mevcuttur. Know-how' ın kanunla güvence altına alınan fikri ve sınai mülkiyet haklarının

⁷⁰ Öğüz Tufan, a.g.e.,sf.22

⁷¹ Alptürk Ercan, "Finansal ve Vergisel Boyutuyla Know-How", Yaklaşım,S.118,Ekim 2002,sf.102

⁷² Çetin İrfan,.Odak Batuhan,a.g.e.,sf.132

⁷³ Erbay İsmail, a.g.e., sf.99

karşısında, kanunla düzenlenmemiş fikri mülkiyet olarak, bunlarla olan ilişkisi nedeniyle, "bitişik/bağlantılı hak" kategorisinde yer aldığı ileri sürüldüğünü belirtmiş ve konuya ilişkin olarak uluslararası alanda düzenlemeler getiren GATT-TRİP's Antlaşmasını örnek göstermiştir.⁷⁴ Antlaşmanın Genel Hükümler ve Temel Prensipler başlıklı 1(2) maddesinde, fikri mülkiyet haklarının konusu ve kullanımlarına ilişkin 2. bölüm içerisinde 8 ayrı kısımda listelenmiş olan konulardan, 1.kısımdan 7. kısma kadar olanlarının bu antlaşmanın amacı bakımından, "fikri mülkiyet" niteliğinde ifade edilmiş ve 7. kısma kadar olan bölümde fikri mülkiyet hakları sayılmış, 7.kısımda da bu hakların dışında bırakılan gizli bilgi (know-how) düzenlenmiştir. Dolayısıyla know-how burada fikri mülkiyet olarak kabul edilmemekle beraber bu haklar ile olan bağlantısı nedeniyle onlarla aynı bölüm altında listelenmiştir.⁷⁵ Tarafımca know-how hakkının tam olarak bir gayrimaddi hak olarak kabul edilmemesinin nedeni gizli tutulduğu sürece tasdike ihtiyacı olmamasıdır fakat diğer bir taraftan da tasdik edilmediği sürece şans eseri de olsa başkaları tarafından kullanıldığında bir hak talep edilemeyecek olması know-how'ı bir yandan gayrimaddi hak tanımında kendine bir yer edinebilmesine, diğer bir yandan da gizli kalabilmesi yönünden dolayı kendine gayrimaddi haklar içerisinde yer bulamamaktadır.

T.C. Merkez Bankası, 2 Ocak 2002 tarih ve 2002/YB-1 Sayılı Sermaye Hareketleri Genelgesi'nin 1.1/3. maddesi know-how antlaşması yapılmasını Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü'nden gerekli izinlerin alınması şartına bağlamış ve 1.3/1-b.maddesinde de know-how 'dan bahsederken know-how' ın maddi bir hak olduğunu belirtmiştir. Yine TCMB 3.7.1991 tarih ve 20918 RG nolu 1-M Sayılı Genelgesi'nin 25/A-5/b.maddesinde de know-how' ın maddi bir hak olduğundan bahsetmiştir. Bunun dışında 27 Aralık 1998 tarih 23556 nolu Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 217 seri nolu Maliye Bakanlığı Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin 50.maddesi de know-how' dan gayri maddi bir hak olarak bahsetmiştir.

⁷⁴ Bakırcı, M. Enes, " *Teknoloji Transferinde Patent ve Know-How Lisansı Sözleşmeleri*", İstanbul 2001, sf.18

⁷⁵ Gülerci, Altan Fahri, " *Know- How Sözleşmesinin Hukuki Niteliği* ", [www.hukukcu.com](http://www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/know-how.htm) /bilimsel/ kitaplar/know-how.htm

Rekabet Kurulu RKHK' nın 27-f ve 5-son. maddelerinden aldığı yetkiyle 14.07.2002 tarih ve 24815 no' lu RG' de yayımlanarak yürürlüğe giren 2002/2 no' lu Dikey Antlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği' ni çıkarmıştır. Söz konusu Tebliğ 3.maddesi f bendinde know-how kavramını tanımlamıştır. Tebliğ'in 3.maddesinin f bendinde know-how şöyle tanımlanmıştır; sağlayıcının tecrübe ve denemeleri sonucu elde ettiği ve patentli olmayan, uygulamaya yönelik, gizli, esaslı ve belirlenmiş bilgi paketi anlamına gelir.

Tebliğ ayrıca know-how 'a ait, aşağıda sayacağımız bu üç unsuru da tanımlamıştır;⁷⁶

4.2.2.1. Gizlilik

Tebliğ 3/f-1. maddesinde gizlilik kavramını, “Know-how 'ın bir bütün halinde veya parçaları tam olarak bir araya getirildiğinde ve birleştirildiğinde dahi herkes tarafından bilinmemesi ya da kolaylıkla erişilebilir olmaması” şeklinde ifade etmiştir. Know-how, know-how alana bildirildiği takdirde ona bir kazanç sağlamalıdır.⁷⁷

4.2.2.2. Esaslılık

Tebliğ, 3/f-2. maddesinde esaslılık kavramını, “Know-how' ın, anlaşma konusu malların veya hizmetlerin kullanılması, satımı veya yeniden satımı bakımından alıcı için vazgeçilmez bilgiler içermesi” şeklinde ifade etmiştir. Buna göre sözleşmenin yapıldığı tarihte know-how alanın rekabet pozisyonunu iyileştirebilmesi makul olarak beklenebilmelidir. Sözgelimi ; yeni bir pazara girmesine yardım etmeli veya know-how almamış ya da benzer bir know-how'a sahip olmayan mal ve hizmet üreticilerine karşı rekabet avantajları sağlamalıdır.⁷⁸ Know-how teknik bilgi şeklinde tezahür ediyorsa, bunun esaslılığı, teknolojinin yeni olup olmadığına veya mevcut teknolojinin çalışmasını sağlayan özelliklere bakarak tespit edilebilir.⁷⁹

⁷⁶ Gülerci,Altan Fahri, a.g.e.

⁷⁷ Aslan,İ. Yılmaz, “AT Rekabet Hukuku Mevzuatı”, Ankara 1998,sf.128

⁷⁸ Aslan,İ. Yılmaz, a.g.e.,sf.128-129

⁷⁹ Baş,Mustafa, “Teknik Bilgi (Know-How) Lisans Sözleşmesi”, Ankara 2000, sf.38-39

4.2.2.3. Belirlenmiş olma

Tebliğ'in 3/f-3. maddesine göre belirlenmiş olma, know-how' ın gizli ve esaslı olma şartlarını taşıdığını doğrulayabilmek için, yeterince geniş kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde tanımlanmış olmasını ifade eder. Baş, know-how' ın belirlenmesinin bu bilgilerin kolay bir şekilde kamuya yayılmasına neden olabileceğini belirterek sözleşme metninde know-how'ın ne olduğunu gösteren kayıtların belirli şartlar altında bir banka kasasında saklanabileceğini savunmuştur.⁸⁰ Tanımlama know-how'ın, reçeteler, formüller, imalat süreci, çizimler, modeller ve benzerlerinden teşekkül etmesi halinde kolay olmasına karşın, bu bilgilerin tecrübe birikimi ile ilgili olması halinde ise, çok zor hatta mümkün değildir. Her iki durumda da taraflar için önemli olan karşılıklı güven ilişkisinin mevcudiyetidir.⁸¹ Şu halde, bilginin belirli bir biçimde sunulma gereği aranmasa da, herhangi bir biçimde somut kaynağı bulunmalıdır.⁸²

Know-how sözleşmesi isimsiz bir sözleşmedir. Zira kanunda düzenlenmemiştir. İsimsiz bir sözleşme olarak know-how sözleşmesi karma bir sözleşme de değildir. Burada kanunun düzenlediği çeşitli akit tiplerine ait unsurların kanunun öngörmediği tarzda bir araya gelmesiyle oluşmuş bir akit, bir başka ifadeyle bir karma akit yoktur. İçeriğinde satım, kira, iş görme, kullandırma, şirket sözleşmelerine ait unsurlar bulunabilmesine rağmen, hiçbiri, know-how sözleşmesinin kanunda düzenlenmiş bu sözleşme tiplerinden birine dahil edilmesine yetecek ölçüde ön plana çıkmamaktadır.⁸³

5. Lisans Sözleşmeleri

5.1. Lisansın tanımı, lisans sözleşmeleri ve özellikleri:

Kökeni Latince 'Licere' sözcüğü olan lisans, yetkili kılmak, izin vermek anlamına gelmektedir. Lisans sözleşmeleri dar anlamı ile gayrimaddi haklar altında üretilen bir ürünün üretici firma açısından nasıl kullanacağını, ne kadar süre ile ne

⁸⁰ Baş, Mustafa, a.g.e., sf.40

⁸¹ Baş, Mustafa, a.g.e., sf.40

⁸² Bakırcı, M. Enes, a.g.e., sf.15

⁸³ Ögüz, Tufan, a.g.e., sf.34

şekilde kullanılacağıın tanımlandığı bir sözleşme, geniş anlamı ile gayrimaddi bir hakkın (gerek kendi kanunlarıyla özel olarak korunan, gerekse genel hukuk prensipleriyle korunan bir hakkın veya fiilin) kullanılmasının bir başkasına bırakıldığı bir sözleşmedir.⁸⁴

Burada belirtilmesi gereken bir diğer hususta şudur; sözleşme ile lisans hakkının kullanımının devri tek yol olmayıp, tek taraflı işlem olan vasiyetname ile tanınma, mahkeme veya idari bir kararla zorunlu lisans tanınması da mümkündür. Diğer taraftan zımni lisansların tanınabileceği de kabul edilmektedir.

Ülkemizde yürürlükte bulunan Fikri ve Sınai Eserleri Kanunu, Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Türk Ticaret Kanunu, Medeni Kanunu ile Borçlar Kanunu gibi genel hukuk içinde düzenlemeler Fikri ve Sınai Mülkiyet haklarının iktisabına, hakkın kendisine ait olup lisans hakkına ilişkin değildir. Lisansın verdiği hak ile lisansa konu olan hakkın niteliği birbirinden bağımsızdır. Çünkü lisans sözleşmesi ile sahip olunan hakkın devri değil kullanılmasının devri yapılmaktadır.⁸⁵

Lisans sözleşmeleri ile sözleşmeye konu olan hakkın devri yapılamamaktadır. Sadece o hakkın belirli bir süre kullanılmasına imkan tanınmaktadır. Eğer hakkın tamamen devri söz konusu olursa kanımca bu devir lisans sözleşmesi ile yapılmaz bu gayrimaddi hakkın el değiştirmesi olup bir satış sözleşmesi ile yapılabilir.

Lisans sözleşmelerinin en önemli özelliği lisans alanın değil, lisans verenin borçlu olmasıdır.⁸⁶ Lisans sözleşmeleri dünyadaki ekonomik gelişmelere paralel olarak yüz yıldan bu yana artan bir biçimde uygulanmaktadır. Rekabet haklarının kapsamı içine lisans sözleşmeleri de alınmış ve Rekabet Hukukunun getirdiği sınırlamalara konu olmuştur.

Lisans sözleşmelerinin işlevleri iki taraflı sözleşmelerden oldukça farklıdır. Bu sözleşme ile esas olmak üzere ekonomik değere sahip olunan yaratılmış bir eserin veya yapılan buluş nedeniyle sahip olunan bir hakkın, bilginin (patent, know-how) ticari olarak değerlendirilmesi esastır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde bu sözleşmeler

⁸⁴ Aydın, Gültekin, “ *Gayrimaddi Haklar*”, Vergi Dünyası Dergisi, Kasım 2003, sayı:267, sf:140-144

⁸⁵ Aydın, Gültekin, a.g.m., sf:141

⁸⁶ Aydın, Gültekin, a.g.m., sf:142

yeni endüstrilerin ve ticari faaliyetlerin çıkış noktasını oluşturmaktadır. Gerçekten de lisans sözleşmelerinin;

- a) ekonomik,
- b) girişim ve yatırımların gruplanması,
- c) piyasada belirleyici hakimiyet kurma,
- d) sulh,
- e) vergisel,
- f) teknoloji transferi,
- g) tazminat belirleme gibi fonksiyonları vardır.

Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarıyla ilgili lisans sözleşmelerinin özellikleri şöyledir;⁸⁷

- 1) Bedelli ve taraflara borç ve sorumluluk yüklenen bir sözleşme olması:

Sözleşme ile bir taraf lisans vererek gayrimaddi hakkın kullanılmasını devrederken, karşılığında diğer taraf belirli dönemlere yazılan bir ödeme borcu altına girmektedir. Bu borç genelde para olarak belirlenmektedir. Ancak ödeme şekli yüzde hesaplarıyla da yapılabilir. Her şeye rağmen bu sözleşmeler bedelli ve her iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdir.

- 2) Tasarruf sağlayıcı işlem – borçlandırıcı işlem olup olmadığı:

Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları mutlak hak karakterinde olup aynı zamanda tasarrufi haklar da sağlarlar. Oysa Sınai Ve Fikri Mülkiyet haklarının kullanım ve yararlanımını öngören lisans sözleşmeleri sadece borçlandırıcı sözleşmelerdir.

- 3) Sürekli borç ilişkisi kuran sözleşmedir:

Borçlandırıcı bir işlem olan lisans sözleşmelerinde lisans alan belirli bir zamana yayılan menfaat kullanımını temin etmektedir. Kullanım hakkını devreden yani lisans veren de sözleşme süresi boyunca lisans alana sözleşmedeki edimleri sağlamak yükümlülüğündedir.

- 4) Öngörülen yararı belirli bir sözleşmedir:

Yararı, getirisi, yükümlülüğü sözleşme yapıldığı anda bilinmektedir.

Lisans Sözleşmelerinin şekil ve esasları şöyledir;

- A) Şekli :

⁸⁷ Aydın, Gültekin, a.g.m., sf:143

Kendi kanunlarıyla özel olarak korunan Fikri ve Sınai Mülkiyet haklarına dair yapılacak lisans sözleşmelerinde yazılı olarak şekli zorunluluğu bulunmaktadır. Bunun dışında genel hukuk normları içinde korunan diğer fikri ve sınai haklar ile ilgili olarak geçerli bir şekil zorunluluğu yok ise de; gerek diğer fikri ve sınai haklara ilişkin lisans sözleşmelerinde gerekse konunun sürekliliği, önemi ve iktisadi boyutlu olması itibariyle yazılı şekle tabi olmalıdır. Uygulama da zaten bu yöndedir.

B) Esası:

Fikri ve Sınai Mülkiyet haklarının kullanımının devri sözleşmeleri olan lisans sözleşmelerinde, sözleşmenin oluşması için en az aşağıda açıklanan objektif unsurlar bulunmak zorundadır;⁸⁸

- Lisans sözleşmesinin konusu belirlenmelidir.
- Fikri ve Sınai hak sahibi (lisans veren) lisans sözleşmesine konu hakla ilgili gerekli maddi ve manevi olgu ve şartları lisans alanın yararlanmasına koymalıdır.
- Lisans sözleşmelerinde gayrimaddi hakka ait kullanım bedelinin de lisans alan tarafından yüklenildiği açıkça belirtilmelidir.

Yukarıda açıklanan bu ana unsurlardan birinin olmaması, sözleşmenin başlangıçta gerekli olmamasını, sözleşmenin iyi niyet koşullarında yapılmadığını, tazminat ve iptal davalarına konu olabileceğini ortaya koyacaktır.

5.2. Lisans sözleşmelerinin çeşitleri:

Lisans sözleşmelerini birçok bakış açısı altında incelemek mümkün olsa da en basit ve sade olarak lisans çeşitlerini şu şekilde sınıflandırabiliriz ;

1) Sağladığı yetkiye göre lisanslar:

a) İnhisari lisans:

Bu tip lisans sözleşmelerinde lisans veren kişi aynı lisansı başkasına vermemeyi yükümlenmektedir. Bu yükümlülük ve taahhüt lisans vereni belirli bir bölge veya ülkede sınai hakların kullanımını kendisi kullanmamak ve başkasına devretmemek borcu ve sorumluluğu altına sokmaktadır. Sınai mülkiyet hakları ile ilgili gerek yasal

⁸⁸ Aydın, Gültekin, a.g.m., sf:143

düzenlemeler gerekse genel hukuk içinde İnhisari Lisans alana üçüncü kişilere karşı dava açma hakkı (sözleşmede aksi kararlaştırılmamış olmak şartıyla) verilmiştir.

b) Basit lisans(İnhisari olmayan):

Bu tip lisans sözleşmelerinde ise lisans alan hiçbir şekilde inhisari yetki sahibi değildir. Aynı lisans birçok kişi arasında paylaşılabilir. Uygulamada bazı hallerde lisans alan sözleşmeye konulan şerh ile ‘ en fazla korunan lisans sahibi’ olma hakkını alarak sonraki diğer lisans alanlara daha fazla hak tanınmamasını garanti altına almaktadır.

c) Tek lisans:

Bu tip lisans sözleşmesinde lisans veren kendi kullanma hakkını saklı tutarak tek lisansta sınai hakkın kullanılması tek bir lisans sözleşmesine konu etmiştir.

2) Konusuna göre lisanslar:

Fikri ve sınai haklara ait sözleşmelerin konularına göre şu şekilde ayrımı yapılabilir;

a) Teknik ve endüstriyel değerlere ilişkin (Patent, faydalı model, know-how, endüstriyel tasarım)

b) Fikri haklara ilişkin (Bilgisayar programları,vb.)

c) Ticari hükümlerdeki düzenlemeler içinde (Ticaret unvanı, işletme adı)

d) Ürün ve hizmetleri ayırt edici işaretlere ilişkin (Tanıtıcı unsurlar, markalar)

Ayrıca üretim lisansı, yatırım lisansı,vb. şekillerde de lisans gruplanabilir.

3) Kaynağına göre lisanslar:

Kaynağına göre lisanslar ise şu şekilde sınıflandırılabilir;

a) Sözleşmeli lisans

b) Zorunlu lisans

c) Kanuni lisans

d) Alt lisans

e) Karşılıklı lisans

f) Birlik lisansı⁸⁹

⁸⁹ Bakırcı,M.Enes, “*Teknoloji Transferinde Patent ve Know-How Lisansı Sözleşmeleri*”, İstanbul 2001

5.3. Lisans sözleşmesinin tarafları:

Sözleşme ehliyetine sahip olan her gerçek ve tüzel kişi lisans konusu hakkın sahibi sıfatıyla lisans veren tarafını ve diğeri de lisans alan tarafını oluşturabilirler.⁹⁰

Birden çok kişiye ait olan hak için sözleşme ise hak sahiplerinin hepsi tarafından yapılmalıdır.⁹¹

Alt lisans sözleşmelerinde ise durum şöyledir; ancak lisans alana kendi sözleşmesinde böyle bir hak verilmiş ise alt lisans sözleşmelerinde taraf olabilir aksi taktirde böyle bir hakkı bulunmamaktadır.

5.4. Lisans sözleşmesinin sona ermesi:

Lisans sözleşmelerini sona erdiren haller aşağıda belirtilmiştir. Bu sona erme olayı tarafların yükümlülük ve sorumlulukları açısından ayrı bir öneme sahiptir.

Sürenin sona ermesi (Sözleşmeye konu fikri ve sınai mülkiyet haklarının süresinin dolması veya hükümsüzlüğüne karar verilmesi ile lisans sözleşmesinde yazılı yararlanma süresinin sona ermesi) halinde, haklı sebeple fesih olması, ölüm veya iflas olaylarının gerçekleşmesi durumlarında sözleşme sona erer.⁹²

Fikri ve sınai mülkiyet hakları ile ilgili genel ve özel şart ve koşullara kısaca değindikten sonra söyleyebiliriz ki; her hak ile ilgili lisans sözleşmelerinin, gerek kendi özel kanunlarında, gerek hukuk normları içindeki hükümlerde, uluslararası kurum ve kuruluşlarla ve devletlerle anlaşmalarda genişletilmiş uygulamaları mevcuttur.

⁹⁰ Aydın,Gültekin, a.g.m., sf.142

⁹¹ 556 sayılı marka Haklarını Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

⁹² Aydın,Gültekin, a.g.m., sf.144

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GAYRİMADDİ HAKLARIN VERGİ MEVZUATI KARŞISINDAKİ DURUMU

1. Tescile Tabi Olmayan Gayrimaddi Hakların Vergi Mevzuatı Karşısındaki Durumu

1.1. Franchising işlemlerinin vergi mevzuatı karşısındaki durumu:

Franchising ilişkisinde, vergi kanunları açısından taraflara vergi yükümlülüğünü getiren yani diğer bir ifadeyle sistem içinde vergiyi doğuran olay franchising sözleşmesidir.

Kurumlar Vergisi mükellefleri açısından franchising işlemlerinde franchise verenin elde ettiği kazancın niteliğine bakılmaksızın kurum kazancı olarak vergiye tabidir. Sistem içinde asıl önemli olan kısım franchising türüdür. Bunun sebebi ise royalti, katkı payı ödemeleri, vb gibi elde edilen kazançların da Kurumlar Vergisi' ne tabi olmasıdır.

Ulusal franchising sistemi dahilinde franchisor, franchisee'nin borçlandığı ve ödemek zorunda olduğu bedel mukabilinde fatura düzenleyerek yasal kayıtlarında gelir, franchisee ise bu bedeli gider olarak gösterecektir. Tam mükellefiyete tabi kurumların elde ettikleri kazançlar kurum kazancı sayılacağından dolayı, söz konusu bu kurumların gayri maddi mal ve hakları kiralamalarından elde ettikleri kazançlar kurum kazancı olarak vergiye tabi olacaktır.

Uluslararası franchising sisteminde franchise verenin yabancı bir ülkede bulunmasından dolayı dar mükellefiyet esasına göre vergileme yapılacaktır. Çünkü 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 30. maddesinde yasal ve iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye' de bulunmayanların, sadece Türkiye' de elde ettikleri kurum kazançları üzerinden vergileme yapılacağı ifade edilmiştir. Söz konusu yasada gayri menkul sermaye iratlarında; gayrimenkul, haklar ve menkul malların Türkiye'de

kiralanmasından elde edilen iratlar Türkiye’ de elde edilmiş sayılarak dar mükellefiyet esasında vergilendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.¹

Franchise veren taraf dar mükellef ise buna ödenen bedel (başlangıç ücreti) üzerinden franchise alan taraf 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’ nun 30. maddesi gereğince Kurumlar vergisi tevkifatı yapacaktır. Söz konusu maddeye göre tevkifat oranı % 15’ tir. Eğer franchise alan taraf da dar yükümlü ise, bu işi yapmak için Türkiye’ de daimi iş yerine gereksinimi vardır. İşyeri olması durumunda elde edeceği kazanç ticari kazanç olmaktadır.²

Gelir Vergisi Kanunu’nun 70. maddesinde belirtilen mal ve hakların kiralınması, Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 1-3/f bendi hükmü gereğince Katma Değer Vergisi’ ne tabidir. Bu nedenle tarafların aynı ülkede bulunması halinde, franchise veren taraf franchise alan taraftan alacaklı durumda bulunduğu franchising ücreti ve royalty bedelleri üzerinden %18 oranında KDV hesaplayacak ve vereceği KDV beyannamesi ile beyan edecektir.³

Sistem dahilinde yapılan franchise sözleşmesi taraflarından franchisee tam mükellef, franchisor da dar mükellef ise, Katma Değer Vergisi Kanunu’ nun 9. maddesinin ilgili hükmü gereğince franchisee ödediği bedeller üzerinden sorumlu olarak KDV hesaplayıp, 2 no’ lu KDV Beyannamesiyle beyan edip ödeyecek ve aynı zamanda bu tutarı 1 no’ lu KDV beyannamesi ile indirim konusu yapacaktır. 9. maddenin ilgili hükmü şu şekildedir; ‘Mükellefin Türkiye içinde ikametgahının, işyerinin, kanuni merkezi ve iş merkezinin bulunmaması hallerinde ve gerekli görülen diğer hallerde Maliye Bakanlığı, vergi alacağının emniyet altına alınması amacıyla, vergiye tabi işlemlere taraf olanları verginin ödenmesinden sorumlu tutabilir.’ Burada sorumlu sıfatıyla KDV sorumluluğu doğmaktadır.

Franchisor tam mükellef, franchisee de dar mükellef ise, işlem KDV Kanunu’nun 11/a bendi “İhracat teslimleri ve bu teslimlere ilişkin hizmetler ile yurtdışındaki müşteriler için yapılan hizmetler vergiden müstesnadır” şeklinde uygulanır. Anılan hüküm gereğince, hizmet ihracı kapsamında değerlendirilip, 26 Seri No’ lu KDV Genel

¹ Çelik ve Özel, y.a.g.e. sf.75.

² Sefer, Ferah, ‘Franchising İşlemleri ve Vergilendirilmesi’, Vergi Sorunları Dergisi, Yıl:16, Sayı:107, 1997, sf.134-139

³ Melemen ve Arzova, a.g.e., sf.353-354.

Tebliğinde belirtilen şartları da taşıması kaydıyla KDV' den istisna edilecektir.⁴. Hizmetten faydalanmanın yurtdışına yönelik olması istisnayı oluşturmaktadır.

1.2. Finansal kiralama işlemlerinin vergi mevzuatı karşısındaki durumu:

Finansal kiralamanın gayrimaddi hak durumuna gelmesini sağlayan 4842 Sayılı Kanunla, 04.01.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununda; finansal kiralama işlemlerinin değerlemesine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Bu çerçevede, 4842 sayılı Kanunun 25. Maddesi ile 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na "Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme" başlıklı Mükerrer 290. Madde ilâve edilmiştir. Söz konusu maddede yer alan hükümlerle, finansal kiralama işlemlerine ilişkin vergisel düzenlemelerin, bu konuda uluslararası muhasebe standartlarında belirlenmiş muhasebe kurallarına uygun hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Söz konusu düzenleme 01.07.2003 tarihinden itibaren yapılacak kiralama işlemlerinde uygulanmak üzere, Kanunun yayın tarihi olan 24.04.2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

VUK' ta yapılan yeni düzenlemeler finansal kiralamayı daha geniş boyutlu düzenlemektedir. Bunun en açık örneği yeni durumda, VUK' a göre bir kiralama işleminin finansal kiralama sayılabilmesi için, finansal kiralama şirketi tarafından yapılmasının şart olmamasıdır.

4842 Sayılı Kanunun 31. Maddesi ile Yeniden düzenlenen finansal kiralama kanununun kiralayan ve kiracıya sağladığı avantajlar kısaca şöyle özetlenebilir;

1. Yatırımların tamamının veya bir bölümünün finansal kiralama kanununda yer alan düzenlemeler çerçevesinde finansal kiralama yolu ile gerçekleştirilmesi halinde, kiralayan; finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymetlerle ilgili olarak, bunların satın alınması halinde uygulanan teşviklerden yararlanır. Bu sebeple VUK hükümlerine göre finansal kiralama sayılan bir kiralama işlemi, Finansal Kiralama Kanununa göre finansal kiralama kapsamında değerlendirilmiyorsa, kiralayan finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymetlerle ilgili olarak bunların satın alınması halinde uygulanan teşviklerden yararlanamayacaktır. Diğer bir anlatımla,

⁴ Gönen, Seçkin, "Türk Vergi Sistemi Açısından Franchising İşlemlerinin Vergilendirilmesi" Vergi Sorunları, S.193, Ekim 2004, sf.227

kiralamaya konu olan malın mülkiyet hakkı kiralayanda olduğu için mülkiyet doğrultusundaki hakta kiralayana ait olmaktadır.

2. Finansal Kiralama Kanunu 30. Maddesi uyarınca; Finansal Kiralama Kanunu hükümlerine uygun olarak düzenlenen finansal kiralama sözleşmeleri her türlü vergi, resim ve harçtan istisnadır. Bir finansal kiralama sözleşmesi VUK' a uygun olsa dahi Finansal Kiralama Kanununa uygun değilse bu istisnadan yararlanılamaz.
3. Finansal kiralama sözleşmelerinin bir Finansal kiralama şirketi ile yapılması durumunda KDV oranı indirimli olarak uygulanır. Fakat finansal kiralama sözleşmesinin bir finansal kiralama şirketi ile yapılmaması durumunda bu indirim söz konusu olamaz. Diğer bir anlatımla finansal kiralama sözleşmesi VUK 'a uygun olsa bile Finansal Kiralama Kanununa uygun değilse KDV oranı olarak normal oran uygulanır.

Yabancı şirket ile kiracı arasında akdedilen sözleşmeye göre getirilen mallara, gümrük vergileri bakımından aşağıdaki hükümler uygulanır ;

1. Satın alma hakkı bulunmayan bir sözleşmeye dayanarak veya bu hak bulunsa dahi teşvik belgesinde gümrük muafiyetinden yararlanması öngörülmemiş malların Türkiye'ye girişinde, gümrük mevzuatının süre kısıtlaması hariç, sözleşme süresine bağlı olarak, geçici muafiyet rejimine dair hükümler uygulanır. Bu şekilde Türkiye'ye getirilen mallar için ileride doğabilecek vergileri karşılayacak miktarda teminat alınır. Şu kadar ki, sözleşme süresi sonunda kesin ithalatın yapılmaması ve finansal kiralama konusu malların kiralayana iade edilmek üzere yurtdışına çıkarılmak istenmesi halinde, daha önce yapılan teminata bağlama işlemi genel hükümlere göre çözülür.
2. Sözleşme süresi sonunda finansal kiralamaya konu olan malın kesin ithalatının yapılması halinde, vergi ödeme mükellefiyetinin başladığı tarihteki cari kur ve normal fiyat üzerinden hesaplanacak gümrük vergileri tahsil olunur. Finansal Kiralama Kanunu'nun 29. Maddesinde yer alan finansal kiralama işlemlerine ilişkin söz konusu gümrük vergisi kolaylıklarından yararlanılabilmesi için, finansal kiralama sözleşmesinin Finansal Kiralama Kanunu hükümlerine uygun düzenlenmiş olması gerekmektedir. Finansal kiralama sözleşmesi VUK' a uygun

fakat Finansal Kiralama Kanunu'na uygun değilse, gümrük vergisine ilişkin geçici muafiyet hükümlerinden yararlanılamayacaktır.

Finansal kiralamanın bu şekilde iki boyutlu olmasının nedeni 4842 sayılı Kanunla VUK' ta finansal kiralamaya ilişkin olarak yapılan düzenlemelerin, Finansal Kiralama Kanunundaki düzenlemelerden daha geniş boyutlu olmasının bir sonucudur.

Aynı iktisadi kıymete ilişkin birden fazla sözleşme, ilave, tadil ve diğer sözleşmelerin yapılması halinde, tüm anlaşmaların bir arada değerlendirilmesi gerektiği açıklanmıştır.

Finansal kiralama sözleşmelerinde kullanılan faiz oranı belirlenemiyorsa, konu iktisadi kıymeti aynı vade ile satın almak için katlanılacak faiz oranı dikkate alınmalıdır.

Yeni durumda finansal kiralama şirketinin yeniden değerlendirme hakkı bulunmamaktadır.

Finansal kiralamaya konu iktisadi kıymetin, net bilanço aktif değerinden kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşülmesi sonucu bulunan tutarın pozitif olması durumunda, pozitif fark kiralayan tarafından amortismanına tabi tutulabilecektir. Fakat bu tutar genellikle sıfır yada negatif çıktığından böyle bir durum söz konusu olmamaktadır.

İktisadi kıymetin alınmasında anapara hariç faiz giderleri yatırım döneminde maliyete işletme döneminde ise ihtiyari olarak gidere veya maliyete atılabilmektedir. Faiz giderlerinin işletme döneminde de giderleştirilebileceğini savunan görüşler bulunmaktadır. Kanımca 163 ve 165 sayılı Gelir Vergisi tebliğ açıklamalarının paralelinde finansal kiralamanın değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Mükerrer 290. Madde hükmünün kiracı için getirdiği değişiklikler kısaca şöyledir;

İktisadi kıymeti kullanma hakkı: Kiralama konusu iktisadi kıymetin rayiç bedeli veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile değerlendirilir. Finansal kiralama konusu iktisadi kıymet, kullanma hakkı olarak aktife alınacaktır.

Borç: Kiralama konusu iktisadi kıymetin rayiç bedeli veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile değerlendirilir, reeskonta tabi tutulmaz. Finansal kiralama konusu iktisadi kıymet, kullanma hakkı olarak aktife alınırken, karşılığında kiralayana olan borç pasife kaydedilecektir.

Amortisman: Aktifleştirilen finansal kiralamaya konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı, VUK' un amortisman hükümleri çerçevesinde amortisman tabi tutulur. Sözleşmenin feshi durumunda kalan dönemler ile ilgili olarak amortisman ayrılma işlemi yapılamayacaktır.

Yeniden Değerleme: Aktifleştirilen finansal kiralamaya konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı yeniden değerlemeye tabi tutulur. Sözleşmenin feshedilmesi durumunda kalan dönemler için iktisadi kıymet ile ilgili yeniden değerlendirme yapılamayacaktır.

Kira ödemeleri: Finansal kiralama sözleşmesine göre yapılan kira ödemeleri, borç anapara ödemesi ve faiz gideri olarak ayrıştırılır. Ayrıştırma işlemi, her bir dönem sonunda kalan borç tutarına sabit bir dönemsel faiz oranı uygulanmasını sağlayacak şekilde yapılır.

Finansman gider kısıtlaması: Finansal kiralama işlemi bir kredi işleminden farklı olmadığından dolayı kiralayana ödenen finansal kiralama bedellerinin faiz kısmı finansman gider kısıtlamasına tabidir.

Amortisman ayırma hakkı yeni durumda hem kiracı hem de kiralayana tarafından uygulanabilecektir. Tabi bu hak yapılan işlemlerin değerine göre bazen tamamen kiracı tarafından, bazen ise iki taraflı olarak kullanılabilir.

Kiracının yatırım teşvik belgesi kapsamında aldığı ve kullandığı finansal kiralamaya konu olan mallara isabet eden yatırım indirimi müessesinden finansal kiralama şirketi yararlanmaktadır. Zira kiralamaya konu malın mülkiyet hakkı kiralayana aittir.

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununun 10. Maddesi finansal kiralama şirketlerinin anonim şirket olarak kurulmasını hükmetmiştir. Bu nedenle KVK 1. Maddesi uyarınca; kurumlar vergisine tabi bulunan anonim şirketler, dar veya tam mükellef olma yönünden farklı şekillerde vergilendirilirler.

Tam mükellef durumunda olan anonim şirketler Türkiye'de ve yabancı ülkelerde elde ettikleri kurum kazançları üzerinden vergilendirilirler. Bu nedenle bu tür şirketlerden kurumlar vergisi tevkifatı yapılması söz konusu değildir.

5520 sayılı KVK 30. Maddesi hükmü uyarınca sadece Türkiye'de elde ettikleri kurum kazançları üzerinden vergilendirilen dar mükellefiyete tabi kurumların ticari, zirai ve diğer kazanç ve iratları dışında kalan kazanç ve iratları ile telif, imtiyaz, ihtira,

işletme, ticaret unvanı, alameti farika v.b. gayrimaddi hakların satışı, devir ve temlik mukabilinde aldıkları bedeller %15 nispetinde kurumlar vergisi tevkifatına tabidir. Ancak 3226 sayılı finansal kiralama kanununun 30. Maddesi ile 5520 sayılı KVK 30. Maddesi, dar mükellefiyete tabi kurumların finansal kiralama kanunu uygulamasından doğacak kazanç ve ücretlerinden yapılacak vergi tevkifatı nispetlerini sifıra kadar indirmeye ve kurumlar vergisindeki nispete kadar çıkarmaya Bakanlar Kurulu'nun yetkili olduğunu hükme bağlamıştır. Bu hükme istinaden yayınlanan 93/5147 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 3226 sayılı finansal kiralama kanunun çerçevesinde dar mükellef kurumlarla yapılan finansal kiralama işlemlerinde uygulanması gereken kurumlar vergisi tevkifatı oranı %1 olarak belirlenmiştir. 5520 sayılı KVK 30. Maddesine göre tevkifat dar mükellef kurumca elde edilen kazanç ve iratların gayri safi miktarları üzerinden yapılır.

KDV Kanununun 17/4-e maddesinde; banka ve sigorta muamelelerine tabi olan işlemlerin katma değer vergisine tabi olmayacağı hükmü yer almaktadır. Finansal kiralama işlemleri 6802 numaralı Gider Vergileri Kanununun 28. Maddesine göre banka ve sigorta muameleleri vergisinden müstesna tutulmuştur. Bu nedenle finansal kiralama işlemleri bu istisna nedeniyle KDV muafiyetinden yararlanamamaktadır.

Katma değer vergisinin beyan edileceği dönemin tespiti vergiyi doğuran olayın gerçekleştiği döneme göre karar verilmelidir. Finansal kiralama işlemlerinin işleyişi incelendiğinde yapılan sözleşmelerin Medeni Kanunun 688. Maddesine göre mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan satış işlemi olduğu anlaşılmaktadır. 3065 sayılı KDV Kanununun 3. Maddesi c fıkrasında mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan satışlarda zilyetliğin devri, teslim olarak sayılmıştır. Yine aynı kanunun 10. Maddesinin a fıkrasında ise mal teslimi durumunda vergiyi doğuran olayın, malın tesliminde meydana geldiği hükme bağlanmıştır.

Eski uygulamada daha farklı bir anlayışın olduğu görülmektedir. Maliye Bakanlığının 25.07.1997 tarih ve 31382 numaralı yazısı ile finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymetin amortismanları kiraya veren tarafından ayrılacak, kiracı tarafından ödenen kira bedelleri kiraya veren tarafından gelir kaydedilecektir. Kiracı da kira bedellerini gider kaydedecektir. Ayrıca finansal kiralama işlemlerinde kira bedelinin ödendiği veya ödenmemiş olsa dahi tahakkuk ettiği dönemi dikkate almak

gerekecektir. Bu çıkarılan yazıya göre de katma değer vergisinin beyan edileceği dönemin uygulamada kira bedellerinin tahakkuk ettiği dönem olmaktadır.

Boğaziçi Vergi Dairesi Başkanlığının 04.12.1996 tarih ve 52007 sayılı Özelgesinde leasing dönemi sonunda devredilen malın sembolik bedeline mi yoksa emsal bedeline mi KDV tahakkuk ettirileceği incelenmiş ve sonuç olarak sembolik bedeline KDV tahakkuk ettirilmesine karar verilmiştir.

Devir anında karşımıza çıkan bir diğer sorun ise, devirde uygulanacak KDV oranıdır. Finansal kiralama işlemlerinin Türkiye’de uygulanan şekli, kira bedelleri içerisinde satış bedelini de içeriyor olmasıdır. Mülkiyetin kiraya verende kalması da ödenen kiralara teminatı niteliğindedir. Bu nedenle mülkiyetin devri sembolik bir değerle olmaktadır. Yapılan işlem bir satış işlemi değil bir devir işlemidir. İşlemin bu niteliğinden dolayı devir anında uygulanacak KDV oranı kira bedellerine uygulanan KDV oranı ile aynı olmalıdır.

Finansal kiralama konu olan malın yurtdışı bir kuruluştan kiralanması halinde, şayet KDVK 6. Maddesine göre söz konusu mal Türkiye’de kullanılıyorsa, yine aynı kanunun 9. Maddesine göre kiracı tarafından sorumlu sıfatıyla KDV hesaplanıp ödenmesi gerekmektedir.

KDV açısından kiracının yurtdışında kiraya verenin Türkiye’de olduğu ve bu kiralama işleminden yurtdışında faydalandığı durumda, KDVK 11/1-a maddesi, hizmet ihracının katma değer vergisinden müstesna olduğunu hükme bağlamıştır. KDVK 12. Maddesi ise hizmet kategorisine giren satışların şartlarını belirlemiştir. Buna göre bir hizmetin yurtdışındaki müşteriler için bir hizmet sayılabilmesi için;

1. hizmetin yurtdışında bir müşteri için yapılması,
2. hizmetten yurtdışında faydalanılması gerekmektedir

Yukarıdaki şartları taşıyan finansal kiralama işlemleri hizmet ihracı kapsamına alınacak ve KDV’den istisna olacaklardır. Fakat finansal kiralama sözleşmesi dönem sonunda mülkiyeti sembolik bir değerle devrini öngörüyorsa, bu sembolik değer mal ihracı kapsamına girmesi gerekmektedir.

3065 sayılı KDVK ’na göre mal ve hizmet satımlarında genel olarak uygulanan KDV oranı %18’dir. Finansal kiralama işlemlerinde ise bu oran genel olarak %1 benimsenmiştir. Fakat bazı durumlarda bu oran değişmektedir. Değişiklik binek

otomobiller ve diğerkara nakil araçlarında yapılmıştır. Finansal kiralama işlemlerine başladığında sağlanan avantaj neticesinde finansal kiralama yolu ile elde etme, sağlanmak istenen amacın dışına çıkarak yoğunlaşmıştır. Bu nedenle binek otomobildeki oranlar eski haline getirilmiştir.

Finansal kiralama yolu ile yapılan mal alım ve satımlarında katma değer vergisi oranı düşük belirlenmiştir. Bunun nedeni finansal kiralama yolu ile yatırım yapılmasını teşvik etmektir. Bu teşvik binek otomobillerde olmamasına rağmen indirim konusu yapılması açısından finansal kiralama yolu ile yapılan işlemlerde bir fark vardır. Normâl yolla iktisap edilen binek otomobiller indirim konusu yapılmazken, finansal kiralama yolu ile iktisap edilen binek otomobillere ilişkin KDV indirim konusu yapılabilmektedir.

Ayrıca yeni uygulamada kiralamanın finansal kiralama şirketince yapılması durumunda indirimli, kiralamanın Finansal kiralama şirketince yapılmaması durumunda normal KDV oranının uygulanacağı belirtilmiştir.

Eski Finansal Kiralama Kanununda işletmeler kira bedeli ödemelerini kısa vadelerde yapıp büyük vergi kaçaklarına neden olmaktaydılar. Örneğin 200.000.-YTL kurum kârı gözüken bir şirket 200.000.-YTL bedelli bir makineyi finansal kiralama ile alıp, ödemelerin sembolik bir bedel hariç tamamını cari dönem içinde yapıp bu ödemeleri gider gösterdikten sonra, %30 kurumlar vergisi bedeli üzerinden 60.000.-YTL kurumlar vergisi kaçağına neden olabilmekteydi. Yeni Finansal Kiralama Kanunu ödemelerin gider gösterilememesi ve sadece amortisman yolu ile gider kazanılabilmesi nedeni ile bu tip vergi kaçağını destekleyici uygulamalara da son vermesi ile önem arz etmektedir.

2. Tescile Tabi Gayrimaddi Hakların Vergi Mevzuatı Karşısındaki Durumu

2.1. Marka (Alamet-i farika) ve patent (İhtira beratı) haklarının vergi mevzuatı karşısındaki durumu:

Dünyanın ekonomik ve ticari düzenine temel teşkil eden fikri mülkiyet hakları alanında marka ve patentin önemli bir yeri vardır. Bu haklar sadece ulusal ve bölgesel sınırlar içinde değil, uluslararası ilişkilerde de önemli bir öge konumundadırlar. Bu anlamda konunun vergisel yönden değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Markalar ve patentlerin teşebbüsler bakımından gerçek değeri, işletmenin gelirinine olan olumlu katkısından ibarettir. Bu katkının belirlenebilmesi için, kaynak araştırması, veri tahlili ve değer göstergelerinin iyi hesaplanması gerekmektedir.

Marka değerlemesi konusunda ulusal hukukumuzda Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanunu'nda düzenlemeler yer almaktadır.

Vergi Usul Kanununa göre, maddi olmayan duran varlıklar maliyet bedeli ile değerlendirilmekte ve yok edilmeleri de amortisman yolu ile olmaktadır. Türk Ticaret Kanununa göre ise de, maddi olmayan duran varlıklar içerisinde yer alan marka ve patent hakları en fazla maliyet bedeli üzerinden bilançoya geçirilmektedir. Bu her iki yasada da öngörülen ve seçenek özgürlüğü bırakmayan bu yaklaşım hem teşebbüsleri hem de ulusal ekonomileri zarara uğratmaktadır.

Devlet sadece markanın satılması halinde maliyet bedeli ile satış bedeli arasındaki müspet farkı vergilendirme ile sınırlı olarak konuya bakmaktadır. Söz konusu düzenlemeleri iyileştirmek ve var olan devasa zenginlikleri, teşebbüslerin bilançolarına vergiden istisna olarak geçirmek, ülkemizin yararlarının korunması yönünden bir zorunluluktur. Zira, astronomik miktarda değeri olan bir markanın satış yada sair biçimde bir başkasına devri anına kadar teşebbüsün ticari kayıtlarında gösterilmemesi gelişen küresel ekonomi karşısında önemli bir ticari kayıp olarak gözükmektedir.

Bu açıklamaların temelinde önemli olan mevzunun marka ve patentin mali değerinin hesaplanması olduğu anlaşılmaktadır. Marka ve patentin mali değerlerinin hesaplanmasında “değer” ve “mülkiyet” kavramları iyi bilinmelidir. Marka ve patent hakları mutlak bir hak olup, fiziksel bir varlıkları yoktur.

Markanın değerlemesinde pek çok yöntem bulunmaktadır. Fakat bu konuda dünyada kabul görmüş üç yöntem bulunmaktadır. Bunlar piyasa yaklaşımı, maliyet yaklaşımı ve gelir yaklaşımı yöntemleridir.

- 1- Piyasa Yaklaşımı Yöntemi: Bu yöntem, en çok uygulama gören, kolay ve doğru anlaşılan bir değer biçme tekniğidir. Bu yöntemin iki aracı vardır. Bunlar aktif bir genel piyasa ve karşılaştırmalı malların değişimidir.
- 2- Maliyet Yaklaşımı Yöntemi: Bu yöntemde, mülkiyet konusunun gelecekteki hizmet kapasitesini belirlemede onun yerine geçecek paranın miktarını ölçmede hak sahibinin gelecekteki yararlarını ölçme için yapılan araştırmalar esas alınır.

- 3- Gelir Yaklaşımı Yöntemi: Gelir yaklaşımı yönteminde, markanın gelir getirebilme yeteneği esas alınır. Chambell ve Taylor tarafından en iyi biçimde tanımı yapılan bu teorinin temeli, marka değerinin, markanın ömründen alınmış olan net ekonomik yararların (tahsilat-gider) şimdiki değeri ile ölçülebilmesidir.⁵

Aşağıdaki tabloda 2004 yılında dünyanın en değerli 20 markasının sıralamasını, değerini ve menşei ülkesini görmekteyiz. Dikkat edilebildiği gibi dünyanın en değerli 20 markasının 13 tanesi ABD sınırları içerisinde yaratılmış markalardır. Fakat asıl önemli olan bu sıralamada yer alan markaların buldukları şirket aktiflerinde de ülkemizdeki durumun aksine yer alabilmeleridir. Belki tüm dünyadaki gayrimaddi haklara verilen değer ABD’ de ki kadar ciddi olarak ele alınabilseydi bu 20 markanın 13’ü değil de daha az bir kısmı ABD menşeli olabilecekti.

TABLO II

<i>Sıralaması</i>	<i>Marka</i>	<i>Değeri (milyar ABD Doları)</i>	<i>Menşei</i>
1-	Coca-Cola	67.5	ABD
2-	Microsoft	59.9	ABD
3-	IBM	53.4	ABD
4-	General Electric	50	ABD
5-	Intel	35.6	ABD
6-	Nokia	26.5	Finlandiya
7-	Disney	26.4	ABD
8-	McDonald's	26	ABD
9-	Toyota	24	Japonya
10-	Marlboro	21.1	ABD
11-	Mercedes	20	Almanya
12-	Citibank	19.9	ABD
13-	Hewlett-Packard	18.8	ABD
14-	American Express	18.5	ABD

⁵ Ergün, İur Mevci, "Marka Değerlemesi", Vergi Sorunları Sayı 184 Sf.117

15-	Gillette	17.5	ABD
16-	BMW	17.1	Almanya
17-	Cisco	16.5	ABD
18-	Louis Vitton	16	Fransa
19-	Honda	15.7	Japonya
20-	Samsung	14.9	Kore

Kaynak : http://www.cnnturk.com/EKONOMI/DUNYA/haber_detay.asp?PID=39&haberID=208457

Marka ve Patent hakkını kullanmak üzere alan gerçek yada tüzel kişi ödediği marka veya patent hakkına dair royalty ödemeleri üzerinden tevkifat yapmakla zorunludur. 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu 30. maddesi uyarınca tevkifat yapılabilmesi için, dar mükellef kurumlara anılan maddede sayılan nitelikteki kazanç ve iratların ödenmesi yeterli bulunmaktadır. Buna göre, dar mükellef kurumlarca Türkiye’de bir işyerinde yada daimi temsilci vasıtasıyla 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 30. maddesinde sayılan kazanç ve iratların elde edilmesi durumunda, sözü edilen kazanç ve iratları dar mükellef kurumlara sağlayanların sorumlu sıfatıyla tevkifat yapması gerekmektedir. Tevkifat tutarı çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması olmayan bir ülke ile yapılırsa tevkifat oranı %15 olarak belirlenmiştir. Ancak gayrimaddi hak bedelinin gerçek lehdarı diğer akit devletin bir mukimi ise bu şekilde alınacak vergi, gayrimaddi hak bedelinin gayrisafi tutarının %10 unu aşamayacaktır. Dar mükellef kurumlara ödenen tutar, tüm tevkifatlardan sonra kalan tutar olacaktır. Ayrıca GVK 94. maddesinin 5 numaralı maddesine göre bu hakların kiralanması dolayısı ile yapılan ödemeler %22 stopaja tabidir. Örneğin kanuni ve iş merkezi İsviçre’de bulunan A şirketi mukim olduğu ülkede ilaç üretimi ve pazarlanması işi ile iştigal etmektedir. Bu firma gizli bir formülle bir ilaç bulmuş ve bu ilacın patentini kendi adına tescil ettirmiştir. Daha sonra ilacın patent hakkını çeşitli ülkelerde bulunan ilaç firmalarına kiralamak üzere lisans sözleşmeleri imzalamıştır. Kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunan X şirketi A şirketinin bulduğu ilacın kullanım hakkını (gizli formülün kullanım hakkını) 10 yıllığına satın almış ve bunun karşılığında bir lisans sözleşmesi imzalamıştır. Yapılan sözleşme gereğince X şirketi her yıl düzenli olarak A şirketine kira ödemesinde bulunacaktır. Patent haklarının kiralanması karşılığında yurt dışında

mukim kurumun elde ettiği gelir gayrimenkul sermaye iradidir ve %22 oranında kurumlar vergisi tevkifatına tabidir. Eğer bu gizli formülün kullanım hakları tüm Dünya’da yada sadece Türkiye’de kullanılmak üzere *satılsaydı* bu işlem %15 oranında kurumlar vergisi tevkifatına tabi olacaktır. Her iki durumda da söz konusu ülke ile çifte vergilendirmeyi önleme antlaşması var ise kurumlar vergi tevkifatları %10 olarak uygulanacaktır.⁶

Bu şekilde yapılacak olan royalty ödemesinden yapılacak tevkifat kesintisi transferi takip eden ay muhtasar beyanname ile vergi dairesine bildirilecek ve ödenecektir. Eğer karşılıklı Uluslararası Antlaşma varsa yapılan bu kesintiyi yurtdışındaki firmanın kendi ülkesinde indirim hakkı oluşabilmektedir.

Bilindiği gibi iktisadi işletmelere dahil bilumum gayrimenkuller maliyet bedeli ile değerlendirilir. Gayrimaddi haklar da maliyet bedeli ile değerlendirilecek kıymetlerdendir. İşletmede bir yıldan fazla kullanılan ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz bulunan gayrimenkullerle 269. madde gereğince gayrimenkul gibi değerlendirilen iktisadi kıymetlerin alet, edevat, mefruşat, demirbaş ve sinema filmlerinin VUK ’un birinci kısmındaki esaslara göre yok edilmesi amortisman mevzusunu teşkil etmektedir. Bu nedenle marka ve patent gibi gayrimaddi haklarda maliyet bedelleri üzerinden amortisman yolu ile gider gösterilerek değerleri yok edilebilmektedir. Gayrimaddi haklarda amortisman süresi 15 yıl olup amortisman oranı %6,66’dır.⁷

Katma Değer Vergisi Kanunu’nda marka veya patent işleminin diğer gayrimaddi hak bedelleri gibi KDV’ye tabi olması için Türkiye’de yapılması veya işlem den Türkiye’de faydalanılması gerekmektedir. Yine Katma Değer Vergisi Kanunu’nda gerekli görülen hallerde vergi alacağının emniyete alınması amacıyla vergiye tabi işlemlere taraf olanları verginin ödenmesinden sorumlu tutulabileceği hüküm altın alınmıştır. Yine Katma Değer Vergisi Kanununda işlemi yapan firmanın yurtiçi kaynaklı olup olmaması göz önüne alınmaksızın hizmetten faydalanma kriterinin göz önüne alınacağı belirtilmiş yurtdışı kaynaklı bir firmanın yurtiçine yönelik hizmet satışları da KDV konusuna gireceği açıklanmıştır. Bu nedenle hizmetten faydalanan

⁶ Başak,Levent, “*Patent Müessesesinin Hukuki Niteliği Ve Dar Mükellefiyete Tabi Kurumlara Patent Haklarının Kullanılması Karşılığında Yapılan Ödemelerin Vergilendirilmesi Esasları*” Vergi Sorunları, Sayı 205,Ekim 2005 ,sf.73-79

⁷ 333 Sıra Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği

yurtiçindeki mükellef böyle durumlarda aldığı hizmet üzerinden hesapladığı KDV'yi iki no 'lu katma değer vergisi beyannamesi ile beyan edip yurtdışı mükellef adına ödeyecek diğer taraftan da bir no 'lu katma değer vergisi beyannamesinde indirim konusu yapacaktır. Transferin gerçekleştiği dönemi takip eden dönemde verilecek olan KDV2 beyannamesi ile sorumlu sıfatıyla KDV ödemesi yapılacak ve KDV1 beyannamesi ile aynı düzende indirim yapılacaktır.

2.2. Telif haklarının vergi mevzuatı karşısındaki durumu

Kurumlar vergisi mükelleflerinin bizzat kendilerinin eser meydana getirmeleri olanaksızdır. Fakat Telif hakkı kavramının açıklamalarından da görülebileceği gibi tüzel kişilikte çalışacak personelin böyle bir eser meydana getirmesi durumunda bu eserin sahibi tüzel kişilik olacaktır. Tüzel kişiliklerin telif hakkı sahibi olabilmelerinin bir başka yönü ise kazanç sağlamak üzere bir takım eserlerin haklarını kiralamaları veya tamamen almaları ile de ortaya çıkabilmektedir.

Her ne faaliyet olursa olsun Türkiye'de ki tam mükellef kurumlar TTK 'nın 18. maddesine hükmüne göre tüccar sayılmakta ve bu faaliyetleri de ticari kazanç olarak vergiye tabi tutulmaktadır. Bu paralelde tam mükellef kurumların elde ettikleri ticari kazançlarda diğer kazançları ile bir görülerek Kurumlar Vergisi' ne tabi tutulmaktadır. Ayrıca kurumların sahip oldukları telif hakları TTK 'nın 139. maddesinin 8 numaralı bendi ile ticaret şirketlerinin sermayelerine de dahil edilebileceği belirtilmiştir.

Dar mükellef kurumlar yönünden konuyu irdelersek, Kanuni ve iş merkezlerinden her ikisi de yurtdışında olan kurumlar sadece Türkiye' de elde ettikleri telif kazançları üzerinden Kurumlar Vergisi öderler. KVK 'da; kurumlar vergisi mükelleflerinin bir hesap dönemi içerisindeki kazançlarının vergi matrahını teşkil edeceği belirtilmekte olup ticari ve zirai kazançlar dışında kalan kazanç ve iratların tespitinde GVK hükümleri uygulanacağı belirtilmiştir. Bunun nedeninin ise 5520 sayılı KVK' da kaynak esasının olmaması fakat dar mükellefiyet kavramında kaynak esası kavramının benimsenmiş olmasıdır.⁸ Diğer bir anlatımla dar mükellefiyet tanımı dışında kalan tüm kurumların kazançları ticari kazanç olarak addedilmiş fakat dar mükellef

⁸ Gür, Mehmet, " Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları", Ankara 1986, sf.432-433

kurumların elde ettikleri kazançlar ticari kazanç dışında olarak sayıldığından kaynakta vergileme öngörülmüştür. Bu kurala göre dar mükellef bir kurum Türkiye’de ticari bir kazanç elde ediyorsa bu kurumun kazancı GVK ’nın ticari kazanç hükümlerine göre belirlenecek. Eğer bu kurum ticari kazançları dışında telif haklarından dolayı bilançoya dahil olmayan bir gelir elde ediyorsa 5520 sayılı KVK 30. maddesi gereğince %15 oranında kurumlar vergisi tevkifatına tabi tutulacaktır.

Kurumlar yalnızca telif haklarının kiralanmasından dolayı bir gelir elde etmişler ise bu gelir GVK ’nın gayrimenkul sermaye iradının tespitine ilişkin hükümlerine göre belirlenecektir. Kurumların telif haklarının satışı hariç bunları değerlendirmeleri karşılığında elde ettikleri gelir sadece gayrimenkul sermaye iradı sayılacak ve GVK ’nın ilgili maddeleri uyarınca %22 oranında kurumlar vergisi tevkifatına tabi tutulacaktır.

Her iki durumda da dar mükellef şirketin yerleşik olduğu ülke ile çifte vergilendirmeyi önleme antlaşması var ise kurumlar vergisi tevkifatı oranı %10 olacaktır.

Ancak 5520 sayılı KVK 30. maddesi uyarınca telif haklarının satılması, devir, veya kiralanması durumunda alınan bedeller iradı sağlayanlar tarafından gayrisafi miktarı üzerinden kurumlar vergisi tevkifatına tabi tutulacaktır. Tevkifata tutulmuş bu kazançlar için ayrıca tekrar beyanname verilmesi veya yıllık beyannameye dahil edilmesi mükelleflerin tercihine bırakılmıştır.

İşletmenin aktifinde kayıtlı telif hakları bir iktisadi kıymet olmasından dolayı bunların amortisman konusunu incelemekte faydalı olacaktır. Telif hakları, gayrimenkullerin tabi olduğu esasa göre yani maliyet bedeline göre amortismanına tabi tutulabilirler. Amortisman süresi ise kendilerinden faydalanılacak süreye göre hesaplanmalıdır. Eğer bu süre hesaplanamıyorsa bu haklar beş yılda %20 oranı ile amorti edilmelidir. Tarafımızca bu tip bir hesaplama yeni amortisman mantığına ters düşmekte kullanım süresi 70 yıl olan telif hakları 15 yıl gibi bir sürede giderleştirilebilmektedir. (Yeni amortisman oranlarında telif hakları gibi gayrimaddi hakların amortisman oranı %6,66 olarak belirlenmiştir.)

3065 sayılı KDVK ’nın 1. maddesinin 1 numaralı fıkrası hükmünün içeriğinde serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetlerden bahsedilmiş ve serbest meslek faaliyetinin devamlılığı, kapsamı ve niteliğinin Gelir Vergisi Kanunu’na

göre belirleneceği açıkça ifade edilmiştir. Bu anlamda serbest meslek faaliyetinin devamlılık arz etmesi halinde katma değer vergisinin konusuna gireceği aksi halde ise verginin konusuna girmeyeceği anlaşılmaktadır.⁹

Eser yaratma faaliyetinin katma değer vergisi konusuna girebilmesi için bu faaliyetin sürekli olarak yapılması gerekmektedir. Sürekli serbest meslek faaliyetinin ne olduğu GVK 18. maddesinde açıklanmış olup eser ve eser yaratma faaliyetinin sürekli bir çerçevede yürütülmesi Katma Değer Vergisi bakımından vergi dairesine mükellefiyet tesis ettirmeyi gerektirmektedir. Bu faaliyet geçici olarak yapılıyor ise böyle bir tesise gerek görülmemektedir.¹⁰

Görünmektedir ki KDV mükellefiyeti konusunda esas olan arızilik ve devamlılık ilkesidir. Bu konu yoruma açık gibi görünse de Maliye Bakanlığının bu konudaki açıklamasına göre aynı yıl birden fazla veya birbirini izleyen yıllarda arka arkaya birden fazla eser meydana getirenlerin faaliyetleri sürekli faaliyet olarak kabul edilmiştir. Örnek vermek gerekirse televizyona dizi senaryosu yazıp geçimini sağlayan bir kişi (sadece bir dizinin senaryosu) 20 haftalık senaryoyu her hafta bir haftalık senaryo teslim etmesi halinde KDV'ye tabi olacak, senaryoların tümünü bir kerede teslim etmesi halinde ise KDV'ye tabi olmayacaktır. Danıştay ise bu konuda telif kazancının devamlı yada arızı olarak yapılmasına değil de işyeri açma yada herhangi bir şekilde bir organizasyonda bulunmaya bağlamıştır. Danıştay'a göre yukarıdaki örnekte senaryo nasıl teslim edilirse edilsin KDV'ye tabi olacaktır. Yada her sene resim sergisi açan bir resim öğretmeni bu resimleri satmasından dolayı KDVK 'na göre mükellef Danıştay'a göre ise mükellef sayılmayacaktır. Tarafımca doğru kabul edilen görüş ise Danıştay'ın görüşüdür.

Eser yaratan serbest meslek erbabı ve bunların kanuni mirasçıları bu eserlerini değerlendirmeleri karşılığında elde ettikleri gelir, kaynakta vergileme (stopaj) yöntemine göre vergilendirildiğinden GVK 18. maddesine göre mükellefiyet tesisi ettirme zorunlulukları yoktur. Fakat diğer taraftan da bakarsak hizmetin süreklilik arz ettiği konularda KDV mükellefiyeti tesis etmek zorunda kalan serbest meslek erbapları sadece KDV beyannamesi vererek mükellefiyet tesis ettiremeyeceklerinden dolayı hem

⁹ Maliye ve Gümrük Bakanlığı 3/7/1985 gün ve KDV-2601017-284/44425 sayılı muktezası

¹⁰ Uğur,Necati, "Telif Kazançlarının Katma Değer Vergisi Karşısındaki Durumu" Maliye Postası, Yıl 6,Sayı 120,Eylül 1985,sf.24-25

serbest meslek makbuzu kesmek hem resmi defterlerini tutmak zorunda kalacakları da gerçektir.

Eserlerin sadece çoğaltma hakkının devredilmesi halinde eğer eser sahibi çoğaltmayı başkasına yaptırıp dağıtımını kendisi yapar ise ve bu durum süreklilik arz ediyorsa KDV mükellefiyeti tesis ettirmek zorunda kalacaktır. Çoğaltma ve yayın hakkı beraber devredilir ise de kıstas aynı olacak ve konunun sürekli olup olmaması konusu yine önem kazanacaktır.

Telif kazançlarında devamlılığı belirleyen en belirgin özellik, eser sahibinin geçimini bu işten sağlayıp sağlamaması ve sürekli bir organizasyon içinde bulunup bulunmamasıdır. Bu durumda telif kazancı elde etmek için sürekli bir organizasyonun içerisinde eser yaratma faaliyetinde bulunmak ve GVK 18. maddesinde yer alan istisna kapsamına alınmış ve stopaj suretiyle nihai vergilemesinin yapılmış olması nedeni ile yıllık gelir vergisi beyannamesi vermeyecektir. Fakat KDVK' na göre beyanname vermek zorunda olduklarından dolayı diğer hususları da yürütmek zorundadırlar.

2.3. Know-how hakkının vergi mevzuatı karşısındaki durumu:

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 70/5. maddesine göre; 'Arama, işletme ve imtiyaz hakları ve ruhsatları, ihtira beratı, alameti farika, marka, ticaret unvanı, her türlü teknik resim, desen, model, plan ile sinema ve televizyon filmleri, ses ve görüntü bantları, sanayi ve ticaret ve bilim alanlarında elde edilmiş bir tecrübeye ait gizli bilgilerle gizli bir formül veya imalat usulü üzerindeki kullanma hakkı veya kullanma imtiyazı gibi hakların' sahipleri, mutasarrıfları, zilyedleri, irtifak ve intifa hakkı sahipleri veya kiracıları tarafından kiraya verilmesinden elde edilen gelirler gayri-menkul sermaye iradı olarak tanımlanmıştır. Bu kanun maddesi içinde parantez olarak ihtira beratının mucitleri veya kanuni mirasçıları tarafından kiralanmasından doğan kazançlar serbest meslek kazancıdır. Kanunun ilgili maddesinde adı geçen ihtira beratı, her türlü teknik resim, desen, model, plan ile sanayi, ticaret ve bilim alanlarında elde edilmiş bir tecrübeye ait gizli bilgilerle, gizli bir formül veya imalat usulü üzerindeki

kullanma hakkı veya kullanma imtiyazı gibi hakların tümü know-how kavramıyla bağlantılıdır.¹¹

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda “ KVK ’nın 1. maddesinde yazılı kurumlardan kanuni ve iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye içinde bulunmayanlar, yalnız Türkiye ’de elde ettikleri kurum kazançları üzerinden vergilendirilecekleri ” hüküm altına alınmıştır. Kanundaki, kanuni merkez ve iş merkezi ibarelerinin ne anlama geldiği açıkça belirtilmiştir.

Aynı kanunun 12. maddesinde, ‘ Dar mükellefiyet mevzuuna giren kurum kazancının, maddede belirtilen kazanç ve iratlardan oluştuğu, maddenin 5. bendinde gayrimenkullerin, hakların ve menkul malların Türkiye’ de kiralanmasından elde edilen iratların dar mükellefiyet mevzuuna giren kurum kazançlarından biri olduğu’ belirtilmiştir. Dolayısıyla dar mükellef kurumlar, Türkiye’ de bu şekilde elde ettikleri iratlar nedeniyle kurumlar vergisinin mükellefidirler.¹²

Her türlü yapılacak olan know-how transferleri Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 30. maddesi kapsamında gayri menkul sermaye iradı olarak tevkifata tabi olacaktır. KVK ’nın 30. maddesinde, dar mükellefiyete tabi kurumların ticari, zirai ve sair kazanç ve iratları dışında kalan kazanç ve iratlar ile telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, alameti farika ve benzeri hakların satışı, devir ve temlik mukabilinde alınan bedellerin % 15 nispetinde kurumlar vergisi tevkifatına tabi olduğu hüküm altına alınmıştır. Ancak aynı maddenin 4. fıkrasında; Bakanlar Kurulunun bu oranı, gelir unsurları veya faaliyet konuları itibariyle sifıra kadar indirmeye veya bu oranı bir katını geçmemek üzere yeni bir oran tespit etmeye yetkili olduğu açıklanmıştır. Aynı maddede, yapılacak vergi tevkifatının kazanç ve iratların gayri safi miktarları üzerinden hesaba alınacağı belirtilmiştir.

Know-how veren dar mükellef kurumun kanuni veya iş merkezinin olduğu ülke ile Türkiye arasında bir vergi anlaşmasının yapılıp yapılmadığına da bakılması gerekmektedir. Eğer yapılan anlaşmada oran % 10 olarak belirlenmiş ise tevkifat yapılacak tutar % 10’ u geçemeyecektir. Know-how veren kurumun genelde yurt dışı

¹¹ Alptürk, Ercan, “ *Finansal ve Vergisel Boyutuyla Know-How*”, Yaklaşım Dergisi,sayı 118,Ekim 2002,sf.102-105

¹² Arıkan, A. Naci, “*Teknik Bilgi(Know-How) Sözleşmelerinin Hukuksal ve Vergisel Boyutu*” ,Vergi Dünyası Dergisi,sayı234,Şubat 2001,sf.78

firma olması nedeniyle, tevkifat hesaplaması çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları kapsamında yapılacaktır. İlgili vergi anlaşmalarında gayrimenkul sermaye iratları üzerinden yapılacak tevkifat, ödemelerin gayri safi tutarlarının % 10' u ile sınırlı olacaktır. Ayrıca Kurumlar Vergisi Kanunu 'nun 30. maddesi uyarınca, bu maddeye göre yapılacak vergi tevkifatının, kazanç ve iratların gayri safi tutarları üzerinde yapılacağı hüküm altına alınmıştır.¹³

İşletmenin aktifine girmeyen ve sermaye olarak değerlendirmeyip kiraya verilen ve sınai bir hak niteliğinde olan teknik bilgi(know-how) karşılığında elde edilen kazançların KVK 'nın 24. maddesi uyarınca gayrimenkul sermaye iradı olarak vergi tevkifatına tabi tutulması ve Türkiye' deki kurum tarafından gider yazılmak suretiyle kurumlar vergisi matrahından indirilmesi gerekmektedir.¹⁴

Uluslararası firmalar Türkiye'de ayrı bir tüzel kişilik olarak varlık gösterebildikleri gibi, ana merkezin bir şubesi olarak da faaliyette bulunabilmektedirler. İkinci örgütlenme biçiminde yurtdışı firmanın işletme adı aynen korunurken, Türkiye'de kurulan şubesi işletme adına 'Turkey Branch' takısı getirilerek kurulmaktadır. Örnek vermek gerekirse, uluslararası Denon firması Türkiye' de ayrı bir tüzel kişilik halinde örgütlenmeyip, Vergi Usul Kanunu'nun 156. maddesindeki işyerlerinden birine veya birkaçına sahip olarak 'Denon Turkey Branch' adı altında örgütlenebilir. Eğer firma bu şekilde örgütlenirse Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12/1. maddesindeki 'Türkiye' deki Vergi Usul Kanunu hükümlerine uygun işyeri veya daimi temsilcisi bulunduran yabancı kurumlar tarafından bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla yapılan işlerde elde edilen ticari kazançlar' hükmü uyarınca dar mükellef kurumunun elde ettiği kazanç, ticari kazanç hükümleri çerçevesinde vergilendirilecektir.¹⁵

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinin 1. fıkrasında, Türkiye' de yapılan işlemlerin KDV' ye tabi olduğu belirtilmiş, aynı maddenin 3/f bendinde ise "Gelir Vergisi Kanunu'nun 70. maddesinde belirtilen mal ve hakların kiralanması işlemlerinin" Türkiye' de yapılması durumunda KDV' ye tabi olduğuna değinilmiştir. İşlemlerin Türkiye' de yapılmasından ne anlaşılması gerektiği ise aynı kanunun 6.

¹³ Çetin, İrfan; Odak, Batuhan.,a.g.m.,sf.132

¹⁴ Çetin, İrfan; Odak, Batuhan.,a.g.m.,sf.135

¹⁵ Çetin, İrfan; Odak, Batuhan.,a.g.m.,sf.140

maddesinde; “Hizmetin Türkiye’ de yapılması veya hizmetten Türkiye’ de faydalanılması” şeklinde anlatılmıştır.

Hizmetin yapılması ve hizmetten faydalanılması kriterlerinden birisi temel kural, diğeri özel kural niteliğinde değildir. Bütün hizmetler için her iki kuraldan uygun olan geçerli olacak, hizmetin Türkiye’ de yapılmış olması için belirtilen iki şart aranacak, herhangi birinin oluşması halinde hizmet Türkiye’ de yapılmış sayılacaktır.

Know-how ile ilgili olarak yabancı kurumlara yapılan ödemeler, Gelir Vergisi Kanunu’nun 70/5. maddesinde gayrimenkul sermaye iradı olarak tanımlanmıştır. Bu ödemelerle ilgili know-how bilgilerinden Türkiye’ de faydalandığı açıktır. Bu durumda know-how ödemeleri sonucu dar mükellef kurumların elde ettiği gelirler KDV’nin konusuna girmektedir.¹⁶

Kanuni ve iş merkezi yurt dışında olan ve Türkiye’ de işyeri bulunmayan dar mükellef kurumlara KDV’ ye tabi bir ödeme yapan mükelleflerin Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 9. maddesi uyarınca sorumlu sıfatıyla ilgili KDV’ yi beyan edip ödemeleri gerekmektedir. Sorumlu sıfatıyla KDV 2 beyannamesi veren mükellefler bu şekilde hesaplayıp ödedikleri KDV’ yi 1 numaralı KDV beyanlarında ilgili ay dahil olmak üzere ve ilgili yıl geçmemek üzere indirim konusu yapabileceklerdir.

Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 44. maddesinde de, ‘Türkiye’ de yerleşmiş olmayan gerçek kişiler ile kanuni veya iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye’ de bulunmayan tüzel kişilerde bu kanuna göre vergi kesintisi yapmakla sorumlu kişilerin, tarhiyata muhatap tutulacağı’ belirtilmiştir. Bu maddede, kanuni veya iş merkezi yurt dışında bulunan dar mükellef kurumlara KDV’ ye tabi bir ödeme yapan mükelleflerin sorumlu sıfatıyla beyan etmeleri gereken ilgili KDV’ yi beyan etmemeleri durumunda ilgili verginin ödenmemesinden dolayı tarhiyata muhatap tutulacakları ifade edilmiştir.¹⁷

¹⁶ Arıkan A. Naci,a.g.m., sf.84

¹⁷ Arıkan,A. Naci,a.g.m., sf.84

3. Gayrimaddi Hakların Uluslararası Vergi Anlaşmaları Karşısındaki Durumu

3.1. Antlaşma, uluslararası vergi anlaşmaları ve vergilendirme:

Genel olarak antlaşma ilkesini tanımlamak gerekirse Antlaşma, uluslararası hukukun bu yetkiyi tanıdığı kişiler arasında, bir hukuki ilişki kurmak, kurulmuş hukuksal bir ilişkiyi değiştirmek yada ortadan kaldırmak amacıyla yapılan hukuksal bir işlemdir ve devletler arasında yazılı ve uluslararası hukuk uyarınca yapılmış bir istek birleşmesi olarak tanımlanabilir. Antlaşmaları en geniş anlamıyla açıklayan bu tanım, bir uluslararası antlaşma türü olan vergi antlaşmalarının tanımına da kaynak oluşturmaktadır. Bu tanımdan yola çıkarak vergi antlaşmalarının tanımını yapmak gerekirse; uluslararası hukukun kişisi olan iki devletin, aynı gelir üzerinde kullandıkları vergilendirme yetkilerinin çakışmasından doğan çifte vergilendirmeyi önlemek ve ortadan kaldırmak amacıyla aralarında yaptıkları hukuksal işlem olarak tanımlanabilir.¹⁸

Her devletin kendi egemenlik sınırları içerisinde sosyal, politik, ekonomik ve mali koşullarına göre vergi sistemini kurması, kaynak ve uyrukluk ilkelerine göre gelir unsurlarını vergilemesi sonucu aynı gelir konusu üzerinden birden fazla devletin vergi alması durumunun olmaması için devletler kendi mevzuatlarında çifte vergilendirmeyi önleyici yada azaltıcı önlemler almışlardır. İstisna, muafiyet, mahsup gibi yöntemler bunlardan bazılarıdır.

Bu önlemlerin yetersiz kalması, sorunların giderilmemesi nedeniyle uluslararası alanlarında anlaşmalara gerek duyulmuştur. Yeni standart ve modeller geliştirilmesi ihtiyacı en çok OECD ve BM bünyesinde olmuştur. Esas itibari ile bu iki bünyede oluşan ve bugün dünyada uygulanan modeller gelişmiş ülkeler lehine sonuçlar vermektedir. Bu modellerde vergileme hakkı genel olarak yatırımcının ikamet ettiği mukim ülkeye tanınmıştır. Bunun sonucu, özellikle kar paylarının, faizlerin ve gayrimaddi hak bedellerinin (az gelişmiş ülkeler aleyhine) gelişmiş ülkelere kaynak akışını sağlaması olmuştur.

Türkiye bu anlaşmalara katılmış, bazı maddelerine, anlaşmaların gelişmiş ülkeler arasındaki ilişkilere göre düzenlenmiş olmasından dolayı çekince koymuştur,

¹⁸ Soydan, Billur Yaltı, “Uluslararası Vergi Anlaşmaları”, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, Temmuz 1995, sf.29

ayrıca kendi kanunlarında düzenlemeleri, şerhleri uygulamaktadır. 1969 yılında yayınlanan “Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Amacıyla Yapılacak Antlaşmalar İçin Türk Projesi” de özünde bu fikri yansıtmaktadır. Türk Projesi Türkiye’nin OECD modeline koyduğu çekincelerin OECD model metni ile bütünleştirilmesine dayanmaktadır, Türk Modeline göre gelir mümkün olduğu kadar doğduğu ülkede vergilendirilmelidir ve bu yönü ile OECD modelinden ayrılmaktadır. OECD anlaşmasına taraf olan Türkiye, bu anlaşmanın 12. maddesinde gayrimaddi hak bedellerine ait koşulları imzalamıştır.

OECD Modelinin gayrimaddi hak bedellerini düzenleyen 12. maddesinin 1. fıkrasına göre, devletlerden birinde doğan karşı devletin mukimi olan kişiye ödenen gayrimaddi hak bedelleri, bedeli elde edenin mukimi olduğu devlette vergilendirilecektir. Yine madde hükmüne göre aranılan bir şart vardır. Bu şart kendisine ödemede bulunan kişinin gayrimaddi hak bedelinin gerçek lehdarı olmasıdır. Bu madde kaynak devlete vergilendirme hakkı tanımaktadır.

Türkiye OECD modeline koyduğu rezerv ile Türkiye’den kaynaklanan gayrimaddi hak bedellerinden vergi alma hakkını saklı tuttuğunu kaydetmiştir. Türkiye’nin imzaladığı bir çok çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmasının temelde bir benzeri olan Belçika anlaşmasının 12. maddesinin ilk iki fıkrası aşağıda olduğu gibidir ;

- Bir akit devlette doğan ve diğer akit devletinin bir mukimine ödenen gayrimaddi hak bedelleri, bu diğer devlette vergilendirilebilir.
- Bununla beraber, söz konusu gayrimaddi hak bedelleri elde edildikleri akit devlette ve o devletin mevzuatına göre de vergilendirilebilir; ancak gayrimaddi hak bedellerinin gerçek lehdarı diğer akit devletin mukimi ise bu şekilde alınacak vergi, gayrimaddi hak bedellerinin gayri safi tutarının %10’unu aşamayacaktır.

Bu fıkra OECD Modelinden sapma göstermektedir. Buna göre, devletlerden birinde doğan bir gayrimaddi hak bedelinin, diğer devletin bir mukimine ödenmesi halinde, bu bedel, bu diğer devlet tarafından vergilendirilebilecektir. Ancak bu vergileme OECD Modelinde öngörüldüğü şekilde, münhasır vergileme hakkına dayanan bir vergileme değildir. Bu hükümlerle, tam mükellefiyet prensibinin uygulaması

yapılmakta ve ülkesinde ikâmet edilen devletin, dünyanın her tarafında elde edilen geliri toplayıp vergileme hakkına sahip olduğunu sergilemektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında kaynak devletin gayrimaddi hak bedelleri üzerinden alacağı en çok vergi oranının %10'u geçemeyeceği hüküm altına alınmaktadır.

Görüldüğü gibi OECD Modeli anlaşma metni yalnızca mukim ülkede vergilendirilirken, koyulan rezerv ile kaynak ülkede vergilendirme yapılması imkânı getirilmiş, fakat bu vergilendirmenin en çok %10'a kadar olacağı hüküm altına alınmıştır. Örneğin Türkiye'de doğan gayrimaddi hak bedeli OECD anlaşma metni uyarınca vergilendirilmezken, Belçika Anlaşmasında olduğu üzere konuşan rezerv ile Türkiye vergilendirme yapabilecektir.¹⁹

Birleşmiş Milletler Modelinde ise OECD Modelinin aksine hak bedeline konu her iki ülkeye de vergilendirme yetkisi tanınmış ve hak bedellerinin nerede elde edilmiş sayılacağına dair düzenlemeler getirilmiştir. Türkiye'nin yaptığı anlaşmalar Birleşmiş Milletler Modeli çerçevesinde oluşmaktadır.

3.2. Değerlendirme :

Taraf olduğumuz antlaşmalarda gayrimaddi hak bedeli olarak tanımlanan gelirler, iç hukukumuzda kısmen gayrimenkul sermaye iratlarına ilişkin GVK.m.70'te kısmen de değer artış kazançlarına ilişkin GVK.mük.m.80'de düzenlenmiştir.

GVK.m.70/5'te, arama, işletme ve imtiyaz hakları ve ruhsatları, ihtira beratı, alameti farika, marka, ticaret unvanı, her türlü teknik resim, desen model, plân ile sinema ve televizyon filmleri, ses ve görüntü bantları, sanayi-ticaret ve bilim alanlarında elde edilmiş bir deneyime ait bilgilerle gizli formül veya imalat usulü üzerindeki kullanma hakkı veya kullanma imtiyazı gibi hakların kiralanmasından elde edilen bedeller gayrimenkul sermaye iradı sayılmıştır. GVK.mük.m.80/3'te ise bu hakların (ihtira beratları hariç) elden çıkarılmasından doğan kazançların bir kısmı değer artış kazancı olarak kabul edilmiştir.

İç hukukumuzda gelirin hangi adla düzenlendiği anlaşmanın uygulanması bakımından bir önem taşımamaktadır. Anlaşmanın 12. maddesi uyarınca bu gelirlerin

¹⁹ Aydın, Gültekin, a.g.m.,sf.142

vergilendirme hakkı ÷lkemize ait olduğu oranda, gelir i hukukumuzda mevcut kurallara göre vergilendirilecektir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada, öncelikle gayrimaddi haklar ile ilgili genel bilgiler verilip daha sonra da tescile tabi olmayan gayri maddi haklar ve tescile tabi olan gayrimaddi haklar ile ilgili genel bilgiler verilmiş olup, üçüncü bölümde de gayrimaddi haklar vergi mevzuatı karşısında sergiledikleri durum açısından değerlendirilmişlerdir.

Gayrimaddi haklar, dünyevi açıdan bahsetmek gerekirse, işletmeler içerisinde elle tutulamayan haklar olmasına rağmen, işletmelerin büyüme, kurumsallaşma, ekonomilere katkılarını arttırma v.b. amaçları için önemli birer araçlardır. Dünyada işletmeler bu tip haklarına büyük önem vermelerine, bu tip yaratımları olduğu anda tescil ettirme konusunda hiç gecikmemelerine rağmen ülkemizde durum farklıdır. Türkiye’ de bu tip haklara gereken önemleri verilmemekte, gayrimaddi haklar işletmelerin bilançolarında yer alamamakta, alsalar dahi çok cüzi miktarlarda bilançolarda yerlerini bulabilmektedirler. Bunun sonucunda ülkemizde gayrimaddi hak değerleri hesaplanamamakta, paralelinde de bunların vergilendirilmesi de çok büyük ölçüde eksik olarak yapılmaktadır.

Ülkemizde, şu an için dünya paralelinde gelişmemiş hatta çok çok gerisinde kalmış, gayrimaddi hak kültürü geliştikçe ve dünyadaki diğer ülkelerdeki gibi haklı yerine kavuştukça Türk ekonomisi bundan çok büyük yararlar sağlayacaktır. Zira, ABD ekonomisinin yaklaşık %5’i bu tip haklardan dolayı oluşan gelirlerden oluşmaktadır. Ülkemizdeki durumun ölçülememesinin nedeni ise açıktır.

Sonuç bölümünde, gayrimaddi haklara genel bir eleştiri getirmek yerine tek tek bütün gayrimaddi haklara bir göz atıp, daha sonra genel bir eleştiri getirmek daha uygun görülmüştür.

Türkiye’de hatta Avrupa ülkelerinde tam olarak oturduğu söylenemeyen franchise sisteminin en büyük eksikliği, hem ülkemizde hem Avrupa’da yasal bir sisteme tam olarak oturtulamamışlığı ve hem franchisor’un hem de franchisee’nin kendilerini korumak için bir yasal sistem göremeyişleridir. Yasal sistemin olmayışı dışındaki eksiklik ise, gerçekleştirilen franchising sözleşmelerinin tamamına yakın bölümünün yurtdışı bağlantılı olduğu, franchise ’ı veren tarafın yurtdışı menşeli ve alan tarafında yurtiçi menşeli olduğudur. Bunun en başta katma değer yaratma gibi bir artışı

gözükse de yurtdışındaki bu firmalara yapılan ilk büyük ödemelerin ve daha sonra yapılan aylık sabit yada hasılat üzerinden alınan ödemelerin ülkeden nakit para çıkışına neden olduğunu fark edebilmekteyiz. Bu, ilk bakışta, büyük bir problem gibi gözükme de ve ülkemizde şu an bir döviz sıkıntısı olmasa da kriz dönemlerinde bu nakit çıkışı globalleşen ve gitgide bu tip ödemelerin arttığı ülkemizde problem arz edebilecektir.

Finansal kiralama konusu eski ve yeni olarak iki bölümde incelenmiştir. Elbette ki eski finansal kiralama kanununa eleştirilerimiz daha çok olabilirdi. Örneğin leasing konusunda yapılan ödemelerin tümüyle gider gösterilmesi sonucunda bir vergi kaybına neden olduğunu gösteren misâl gibi, fakat yeni finansal kiralama kanunu bu tip eksiklikleri ortadan kaldırmıştır. Şu an için finansal kiralama kanunu olması gerektiği gibi gözükmekte, fakat eski kanunun eksiklerinden yararlanılamadığı ve bir vergi avantajı sağlanamadığından dolayı artık piyasada pek tercih edilen bir yol olamamaktadır. 2006 yılında yatırım indirimi sisteminin kaldırılması nedeniyle leasing sistemi eski yoğun günlerine kanaatimizce dönebilecektir. Zira bunun nedeni, yeni finansal kiralama kanununda leasing ile yatırım malı alımlarında yatırım indiriminden yatırım malı alanın değil de yatırım malı satanın yararlanmasıydı. Bu da yatırım malı alan firmaları banka kredisi yoluna yönlendirmekteydi. Banka kredisi veya nakit ile alınan yatırım malları yatırım indirimine tabi olabilmekte ve yatırım malının en az % 40'ı tutarında ki kısmı kurumlar ya da gelir vergisi matrahlarından düşülebilmektedir. Kanımızca 2006 yılında yatırım indiriminin kalkmasıyla firmalar, % 18 KDV ödedikleri banka kredisi yada nakit kullanımı yolunu terk edip, % 1 KDV ödeyecekleri finansal kiralama yoluna başvurmaya başlayacaklardır.

Peştemallık hususu Türk Vergi Sisteminde çok önemli bir yer arz ediyor gibi görünse de, sadece iki yada üç kaynakta bu olguya rastlanmıştır. Peştemallık sistemi gayrimaddi bir hak olmasının yanında aynı zamanda Vergi Sistemimizde çoklukla karşılaştığımız yazılı olmayan fakat uygulanan durumlardandır. Eminim ki peştemallık sisteminin ülkemizde gelişme göstermesi, tüm diğer gayrimaddi hakların gelişimini destekleyecektir. Bunun nedeni, peştemallıkların tüm diğer gayrimaddi hakları içine alan bir uygulama olmasıdır.

Marka ve Patent konularının da en büyük eksiği, aynı Franchising sisteminde olduğu gibi bu hakkı verenin genelde yurtdışı kaynaklı olmasıdır. Bunun en büyük nedeni, ülkemizde bu tip hakların tescil edilmesine yeni yeni önem verilmeye başlanması, bundan önceki dönemlerde tescil edilememelerinden dolayı büyük kayıplara neden olunmasıdır. Bu tip haklarda konu içinde de bahsedildiği gibi, vergilendirme konusu en başta biraz karışık ve anlaşılması güç gibi gözükse de, asıl konunun yararlanma yeri olduğu anlaşılabilirliği zaman hiç de karmaşık bir yapıya sahip olmadığı, yapılması gerekenin sadece yorum olduğu anlaşılacaktır.

Telif hakları konusunda yapılması gereken kanuni düzenlemeler ülkemizde tamamen yapılmıştır. Fakat en büyük eksik bunların uygulanabilirliği ve takip edilmeleri gerektiğidir. Zira bugün ülkemizde tüm bu haklar gazete ve televizyon ilanlarıyla çeşitli kuruluşlar üzerinden takip ediliyor gibi gözükseler dahi, kaçak bilgisayar yazılımlarının, kitapların, çeşitli Compact Disk'lerin piyasada resmi satışların çok üzerinde olduğunu görmek için ayrı bir bakış açısına sahip olmanın gereği yoktur. Bu tip haklar tüm halk nezdinde bilinçli bir şekilde kontrol edilebilirse, eğer bu konunun en iyi uygulandığı ülke olan ABD gibi olabilirsek, bu tip hakların yarattığı katma değer sonucu ülkemize yüksek meblağlarda vergi geliri sağlanabilir. Diğer bir taraftan bakmak gerekirse de, elbette ki vergi kaçığını destekleyici bir pozisyonda görünmeyi kimse istemese de, telif hakları konusu tam olarak uygulanırsa, vergi geliri kazanmanın tersine ülkemizden büyük miktarda nakit çıkışı olabileceği açıktır. Çünkü, diğer gayrimaddi haklar gibi ülkemiz bu konuda da henüz satıcı değil, alıcı pozisyonundadır.

Know-how, yani teknik bilgi olgusunun ülkemizde şu an için yasal bir zemine oturtulmamasının en büyük nedeni, bu tip teknik bilgilerin henüz yurtiçinde gerektiğinin çok çok altında üretilmesidir. Türkiye'de bilgi kaynaklı araştırmalara pek önem verilmediğini gören devlet, bu alandaki ilerlemeyi hızlandırmak amacı ile, son bir, bir buçuk yıl içerisinde, firmalarda Ar-Ge, yani araştırma geliştirme giderlerine ayrılan payların kurumlar ve gelir vergisi matrahlarından düşülebilmelerine olanak sağlayarak bu tür bilgilerin gelişimine ve yurtdışı bilgi alımını azaltmayı sağlamayı çalıştıkları açık, bir gerçektir. Bu tip desteklerin sürmesi sonucunda, tescillenen teknik bilgiler hem

yurtiçinde katma değer yaratacak, hem de yurtdışına satılarak en azından yurtdışından alımlarla denk bir düzeye getirilmeye çalışılacaktır.

Gayrimaddi hakların gelişimi maalesef ülkemizde henüz emekleme aşamasındadır. Bu aşamanın tamamlanması ile ülkemizde gayrimaddi haklar hem ticari hayatta hem de vergisel açıdan hak ettikleri düzeye, en azından Avrupa'nın düzeyine, kavuşacaktır. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu gelişme, ilk bakışta yüksek miktarda döviz çıkışına neden olabilecek gibi görünse de, sanayileşmenin yaygınlaşması Ar-Ge çalışmalarına verilen desteğin arttırılması, halkın bilinçlendirilmesi gibi aşamalarla bu tip bir döviz çıkışı belki bu gayrimaddi hakların yurtdışına satılması, kiralanması ile bir döviz girdisi yaratabilecek dönüşüme gelebileceği kanısını taşımaktayız.

KAYNAKLAR

- Alptürk, Ercan, “*Finansal ve Vergisel Boyutuyla Know-How*”, Yaklaşım,S.118,Ekim 2002,ss.102-105
- , “*Hukuksal ve Vergisel Boyutlarıyla Telif Hakları*”, Vergi Sorunları,S.186,Mart 2004, ss.80-84
- Altındağ, Mehmet, “*Yurtdışı Reklam ve Komisyon Giderlerinin Gider Kaydı ve KDV Karşısındaki Durumu*”, Yaklaşım,S.151, Temmuz 2005,ss. 132-134
- Alver, Cemil, “*Katma Değer Vergisi Kanunu*”, Ankara 1989
- Arıkan, A. Naci, “*Teknik Bilgi(Know-How) Sözleşmelerinin Hukuksal ve Vergisel Boyutu*”, Vergi Dünyası, S.234,Şubat 2001,ss.78-82
- Arkan, Sabih, “*Marka Hukuku*”,Cilt II,Ankara,1998
- Aslan, İ. Yılmaz, “*AT Rekabet Hukuku Mevzuatı*”, Ankara 1998
- Aydemir, Dinçer, “*Sorular ve Yanıtlar*”, Vergi Dünyası, S.276, Ağustos 2004,ss. 178-182
- Aydın, Gültekin, “*Gayrimaddi Haklar*”, Vergi Dünyası,S.267,Kasım 2003, ss.140-144
- Ayıter,Nurşin, “*Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri*”,Ankara 1981
- Bainbridge,I.David, “*Cases & Materials in Intellectual Property Law*”, London 1995
- Bakırcı,M.Enes, “*Teknoloji Transferinde Patent ve Know-How Lisansı Sözleşmeleri*”, İstanbul 2001

- Balcı, A. Bayazıt, “Uluslararası Çifte Vergilendirme Sorunları-I”, Vergi Dünyası, S.263, Temmuz 2003, ss.4-13
- ,
“Uluslararası Çifte Vergilendirme Sorunları-II”, Vergi Dünyası, S.264, Ağustos 2003, ss.13-17
- Bartels,Busso, “A new era for the PCT system”, “The Patent Cooperation Treaty A New Era,Institute of Advanced Legal Studies”,London,1985
- Baş,Mustafa, “Teknik Bilgi (Know-How) Lisans Sözleşmesi”, Ankara 2000
- Başak,Levent, “Yabancı Ülke Kuruluşlarının Türkiye’de Faaliyet Gösteren İrtibat Bürolarının Kurumlar Vergisi Kanunu Karşısındaki Durumu-I”, Vergi Sorunları, S.167, Ağustos 2002, ss.100-105
- ,
“Yabancı Ülke Kuruluşlarının Türkiye’de Faaliyet Gösteren İrtibat Bürolarının Kurumlar Vergisi Kanunu Karşısındaki Durumu-II”, Vergi Sorunları, S.168, Eylül 2002, ss.67-69
- ,
“Yabancı Ülke Kuruluşlarının Türkiye’de Faaliyet Gösteren İrtibat Bürolarının Gelir Vergisi Kanununun 94. Madde Karşısındaki Durumu-I”, Yaklaşım, S.117, Eylül 2002, ss.103-106
- ,
“Yabancı Ülke Kuruluşlarının Türkiye’de Faaliyet Gösteren İrtibat Bürolarının Gelir Vergisi Kanununun 94. Madde Karşısındaki Durumu-II”, Yaklaşım, S.118, Ekim 2002, ss.110-114
- ,
“Dar Mükellefiyete Tabi Kurumlarca Veya Yabancı Sermayeli Şirketlerce Türkiye’de Elde Edilen Kazanç ve/veya İratların Yurtdışına Transferinde Herhangi Bir Sınırlama Mevcut mudur?I”,Yaklaşım,S.146, Şubat 2005, ss.100-106
- ,
“Dar Mükellefiyete Tabi Yabancı Kuruma, Satın Alınan Bilgi Karşılığında Yapılan Ödemelerin Vergilendirilmesi ve 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununa Yönelik Bir Değişiklik Önerisi”, Vergi Sorunları, S.198, Mart 2005, ss.103-109

- , *“Dar Mükellefiyete Tabi Kurumlarca Veya Yabancı Sermayeli Şirketlerce Türkiye’de Elde Edilen Kazanç ve/veya İratların Yurtdışına Transferinde Herhangi Bir Sınırlama Mevcutmudur? II”*, Yaklaşım, S.147, Mart 2005, ss.86-89
- , *“Dar Mükellefiyete Tabi Kurumların Türkiye’de Bulunan Daimi Temsilcilerine Ödenen Her Bedel Yıllık Beyanname ile Beyan Edilmek Zorunda mıdır?”*, Yaklaşım, S.152, Ağustos 2005, ss.125-132
- , *“Patent Müessesesinin Hukuki Niteliği Ve Dar Mükellefiyete Tabi Kurumlara Patent Haklarının Kullanılması Karşılığında Yapılan Ödemelerin Vergilendirilmesi Esasları”* Vergi Sorunları, Sayı 205, Ekim 2005, ss.73-79
- Bilen, Cavit, *“Yurtdışı Hizmet Alımlarında Kurumlar Vergisi Tevkifatı ve Sorumlu Sıfatıyla KDV Beyanı”*, Yaklaşım, S.117, Eylül 2002, ss.93-96
- Cansızlar, Doğan, *“Teşvik, Vergi ve Devlet İhale Mevzuatları Yönünden Finansal Kiralama”*, Yaklaşım, S.5, Mayıs 1993, ss.30-33
- Çakan, Yılmaz, *“Yurtdışına Ödenen Komisyonlar”*, Vergi Dünyası, S.263, Temmuz 2003, ss.74-77
- Çetin, İrfan-Odak, Batuhan, *“Gelişen Know-How Tanımı ve Uluslararası Firmalar Tarafından Yapılan Know-How Aktarımlarının Vergilendirilmesi”*, Vergi Dünyası, S.264, Ağustos 2003, ss.96-99
- Doğrusöz, A. Bumin, *“Kaynakta Vergileme-Stopaj”*, İstanbul 1992
- Eisenchitz, S.T., *“Armitage, English Patent Law”*, London 1987
- Ejder, H. Lütfü, *“Kurumlar Açısından Kaynakta Vergilendirmenin Amaç ve Fonksiyonlarının İncelenmesi”*, Vergi Sorunları, S.184, Ocak 2004, ss.74-77

- Erbay,İsmail, “*Know-How Sözleşmesi*”, Ankara 2002
- Erdem,Bahadır, “*Patent Hakkının Korunmasına ve Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk*”,İstanbul 2002
- Erginay, Akif, “*Vergi Hukuku*”, Ankara 1990
- Ergün, İur Mevci, “*Marka Değerlemesi*”, Vergi Sorunları, S.184, Ocak 2004, ss.117-121
- Ermecke,G.Peter, “*Die Soziale Bedeutung des geistigen Eigentums*”, “*Die Verantwortung von stat und Geselleschaft für das geistige Schöpfertum*”, Berlin 1963
- Ertuğrul,Murat, “*Entelektüel Sermaye'nin Firma Piyasa Değeri Üzerindeki Etkisi*”, 1. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, www.ceterisparibus.net/kongre/kocaeli
- Goldstein,Paul, “*Copyright's Highway:From Gutenberg to the Celestial Jukebox*”,New York 1994
- Gönen,Seçkin, “*Türk Vergi Sistemi Açısından Franchising İşlemlerinin - Vergilendirilmesi*” Vergi Sorunları,S.193, Ekim 2004, ss.227-231
- Gurry,Francis, “*Dünya Fikri Haklar Organizasyonu ve Patent İşbirliği Antlaşması (PCT)*”,Patent Sistemleri ve Patent Ofis Organizasyonları Uluslararası Sempozyumu, Ankara 1992
- Gülerci,A.Fahri, “*Know- How Sözleşmesinin Hukuki Niteliği*”, www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/know-how.htm
- Gür,Mehmet, “*Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları*”,Ankara 1986
- Hubmann,Franz, “*L'Histoire Internationale du droit d'auteur*”,Paris 1974

- Kaplan,Mürsel Ali, “*Döviz Cinsinden Ödenen Gayrimaddi Hak Bedellerinde Ortaya Çıkan Kur Farkları ve Stopaj*”, Vergi Dünyası, S.258, Şubat 2003, ss..174-179
- Kara,Çetin, “*Uluslararası Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarında Tam Mükellefiyet (Mukimlik) Kavramı*”, Vergi Dünyası, S.238, Haziran 2001, ss.166-171
- Karaahmet,Erdoğan, “*Türkiye’deki Marka Korumasının Dünü Bugünü ve Yarını*” başlıklı bildirisini, Marka Koruması Uluslararası Sempozyumu, İstanbul 1998
- Karakoç,Yusuf, “*Genel Vergi Hukuku*”, Ankara 2002
- Kartaloğlu,Emre, “*Uluslararası Spor Organizasyonlarına İlişkin Yayın Haklarının Satın Alınmasının Vergi Kanunları Kapsamında Değerlendirilmesi*”, Vergi Sorunları, S.202, Temmuz 2005, ss.86-92
- Kaya,Aslan, “*Türk Hukukunda Patentten Doğan Haklar*”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası,S.4,Ocak 1997,ss.173-173
- Kırbaş,Sadık, “*Vergi Hukuku-Temel Kavramlar İlkeler ve Kurumlar*”, Ankara 1988
- Kızılot,Şükrü, “*Danıştay Kararları ve Özelgeler (Muktezalar)*”,Ankara 1993
- Kurtalp,Erdem, “*Finansal Kiralama Kanununa göre Finansal Kiralamanın Tanımı ve Hükümler*”, İstanbul 1988
- Llewely,Margaret, “*Is There A Need For A European Utility Model? A View From The United Kingdom*” Annales De la Faculte De Droit D’İstanbul, S.47, Mayıs 1997
- Maç,Mehmet, “*KDV Uygulaması*”, İstanbul 1993

- , “Yurtdışından Alınan Hizmet Bedellerine İlişkin Kur Farkları”, Vergi Dünyası, S.257, Ocak 2003, ss.96-99
- Mann,Charles C., “Mann, Who Will Own Your Next Good Idea?”, The Atlantic Monthly, 282/3 (September 1998),ss.49-57
- Mutlu,Nuriye, “Yurtdışından Mal ve Hizmet Alımlarının Farklı Vergilendirilmesi ile İlgili Yorum ve Açıklamalar”, Mali Analiz, S.11, Temmuz 2005, ss.77-81
- Noyan, Erdal, “Marka Hukuku”,Ankara 2003
- Oktar, Kemal, “KDV İstisnalar ve İadeler”, Ankara 2001
- Ortan,Ali Necip, “Avrupa Patent Sistemi”, Ankara,1992
- Öcal, M.Erdoğan, “Finansal Kiralama İşlemlerinin Esasları,Buna ilişkin Mevzuat ve Uygulama”, Yaklaşım,S.3,Mart 1993,ss.80-83
- Öncel,Mualla-Kumrulu,Ahmet-Çağan,Nami, “Vergi Hukuku”, Ankara, 1993
- Öney,Ayhan, *İktisadi ve Ticari Deyimler Sözlüğü*, Ankara,1976
- Öğüz,Tufan, “Know-How Sözleşmesi”, İstanbul 2001
- Özbalcı,Yılmaz, “Damga Vergisi Kanunu”, İstanbul 1981
- Özdemir,H.İbrahim, “Gelir ve Kurumlar Vergisi Mükelleflerince Yapılan Hizmet İthalinde Stopaj Sorumluluğu”, Yaklaşım,S.151, Temmuz 2005, ss.109-112
- Öztürk,Osman, “Entelektüel Sermaye - I”, Vergi Sorunları, S.192, Eylül 2004, ss.19-24

- , “*Entelektüel Sermaye - II*”, Vergi Sorunları, S.193, Ekim 2004, ss.26-31
- Pfafner,Klaus, “*The Patent Cooperation Treaty, An Introduction*”,European Intellectual Property Review,1979,98
- Rabel,Ernst, “*Das Problem Der Qualifikation*” RabelsZ 5 (1931)
- Sefer,Ferah, “*Franchising İşlemleri ve Vergilendirilmesi*”, Vergi Sorunları, S.107, Ağustos 1997,ss.134-139
- Semercigil,Murat, “*Kurumlar Vergisi Kanunu ve Açıklamaları*”, Ankara 1995
- Soydan,Billur Yatlı, “*Uluslararası Vergi Anlaşmaları*”,İstanbul 1995
- Şahin,Hatice, “*Leasing ile İlgili Muhasebe ve Finansal Raporlama Sorunları*”, Yayınlanmamış uzmanlık tezi,1993
- Tekinalp,Ünal, “*Gümrük Birliğinin Türk Hukuku Üzerinde Etkileri*”,İHFM,C.LV (Gümrük Birliği)
- Tünel,S.Selman, “*Franchise Bedeli Ödemelerinin KDV Kanununun Vergiyi Doğuran Olay Hükmü Çerçevesinde Değerlendirilmesi*”, Vergi Dünyası,S.263, Temmuz 2003, ss.82-91
- Türker,Yalçın, “*Dar Mükellefiyete Tabi Kurumların Elde Ettikleri Serbest Meslek Kazançları Üzerinden KVK 'nun 24. Maddesi Uyarınca Yapılacak Vergi Tevkifatı*”, Vergi Dünyası, S.257, Ocak 2003, ss.95-97
- Uğur,Necati, “*Telif Kazançlarının Katma Değer Vergisi Karşısındaki Durumu*”, Maliye Postası,S.120,Eylül 1985,ss.24-25
- Uluatam,Özhan, “*Türk Vergi Hukuku*”, Ankara 1990

- Yalçın,Hasan-Yücel,Selçuk, “*Gelir ve Kurumlar Vergisi Uygulamasında Giderler*”, İstanbul 1996
- Yavaş,Serkan, “*Patent, Marka Gibi Gayrimaddi Hakların Vergilendirilmesi*”, Mali Analiz, S.22, Temmuz 2006, ss.19-24
- Yılmaz,Ejder, *Hukuk Sözlüğü*, Ankara,2002
- Yosmaoğlu,Nevzat, “*Patentler-Know how’ lar-Markalar*”,Ankara 1978
- Yücel,Selçuk-Turan,Hayrettin, “*Dar Mükellef Kurumlar*”, İstanbul 1999
- Yüksel,Ali Sait, “*Patent ve Lisans Sözleşmesi Hukuku*”,Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayın No:384,I.Baskı,İstanbul,1989, sf.5-8

Marka Başvuruları İçin Gerekli Evraklar:

1. Başvuru dilekçesi; (bir nüsha ekteki örneğe uygun olarak A4 normunda düz (antetsiz) beyaz kağıda daktilo veya bilgisayar yazıcısıyla doldurulmuş ve imzalanmış olacaktır.)
2. Marka örneği (Maksimum 8x8 cm boyutlarında 20 (yirmi) adet)
3. Başvuru ücretinin ödendiğini gösterir belge aslı
4. Marka tescil ücretinin ödendiğini gösterir belge aslı
5. Faaliyet belgesi
6. İmza sirküleri
7. Vekil varsa vekaletname

Not: Bir marka başvurusunun geçerli sayılabilmesi için, 1, 2 ve 3 numaralı evrakın birarada verilmesi gerekir. 4, 5, 6 ve 7 numaralı evrak tescil aşamasında verilebilir.

MARKA BAŞVURU FORMU

TÜRK PATENT ENSTİTÜSÜ

Markalar Dairesi Başkanlığı

En çok 8 x 8 cm. Ebadında marka örneği yapıştırılacak ve aynı örnekten 20 adet dilekçeye eklenecektir.

BAŞVURU SAHİBİNİN

Adı, Soyadı veya Ünvanı(1) :.....
Gerçek kişi ise Doğum Yeri ve Tarihi:.....
Uyruğu :.....
Telefon Numarası(2) :.....
Telefax Numarası(2) :.....
Adresi(2) :.....

VEKİLİN

Adı, Soyadı veya Ünvanı(1) :.....
Telefon Numarası(2) :.....
Telefax Numarası(2) :.....
Adresi(2) :.....

Markanın Çeşidi(3) :.....

Marka Yabancı Kelime İhtiva Ediyorsa

Anlamı ve Telafuzu(4) :.....

Markanın Üzerinde Kullanılacağı Mal

Veya Hizmetlerin Sınıfları ve Listesi(5):.....

Rüçhan Talebi Var mı?(6)

Var,Başvuruya Dayanıyor

Var,Sergiye

Dayanıyor Yok

Marka Başka Ülkede Tescilli mi?(7) Evet Hayır

556 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümleri çerçevesinde yukarıda bilgileri verilen markanın tescilini arz ederiz.

Tarih / İmza

-
- (1) Ünvan kısaltma yapılmaksızın tam ve açık olarak yazılacaktır.
 - (2) Adreslerle telefon ve telefax numaraları alan kodları ile tam olarak yazılacaktır.
 - (3) Marka çeşidi, Ticari, Hizmet, Ortak, Garanti markalarından birisi yazılacaktır.
 - (4) Marka yabancı kelime ihtiva ediyorsa anlamı ve telafuzu açıkça belirtilecektir.
 - (5) Mal veya hizmetler genel tabirler kullanılmadan Uluslararası NİS Anlaşması'nın ekinde yer alan mal ve hizmet listesinden alınarak açık olarak yazılacaktır. Gerektiğinde ek kağıt kullanılabilir.
 - (6) Rüçhan talebi başvuruya dayanıyorsa, rüçhan hakkı ile ilgili başvurunun yapıldığı ülkenin adı, başvuru tarih ve numarası ayrıca belirtilecektir. Rüçhan talebi sergiye dayanıyorsa, serginin açıldığı ülkenin, eyaletin, ilin veya ilçenin adı teşhir ve resmi açılış tarihi ayrıca belirtilecektir.
 - (7) Başvurusu yapılan marka başka ülkelerde tescilli ise ülkenin adı, tescil tarihi ve numaraları ayrıca belirtilecektir.

LİSANS SÖZLEŞMESİ

...../...../20..... tarihinde bir.....firması olan ve.....
.....adresinde mukim bundan sonra "LİSANS VEREN" diye anılacak
.....ile bir Türk firması olan ve.....adresinde mukim bundan
sonra "LİSANS ALAN" diye anılacakarasında bir LİSANS
ANLAŞMASI imzalanmıştır.

MADDE 1

Lisans Anlaşmasının konusu, Lisans Veren adına Türkiye'de no. ile tescilli bulunan markasının sadece Lisans Alan tarafından kullanılmasıdır.

MADDE 2

Lisans Anlaşmasının geçerlilik süresi markanın sicil kaydına Lisans Anlaşmasının kayıt tarihinden itibaren 10 yıldır. Geçerlilik süresinin bitiminden en az 6 ay önce taraflardan herhangi biri anlaşmanın bitimini mektupla bildirmez ise, Anlaşma süresi 10 yıl daha uzayacaktır. Müteakip süre bitimlerinde de aynı yöntem uygulanacaktır.

MADDE 3

Bu Lisans Anlaşmasının karşılığında Lisans Alan,Lisans Veren'e.....TL.bedel ödeyecektir.Bu miktar, Lisans Anlaşmasının uzatılması durumunda taraflarca yeniden belirlenir.

MADDE 4

Lisans Alan, Lisans altında üreteceği mamullerin tamamı için gerekli bilgiyi Lisans Veren den reçeteler halinde alacak ve Türkiye nin hükümlerine uygun olarak üretim yapacaktır.

Lisans Alan, Lisans altında yapacağı üretim sırasında belirli bir kaliteyi koruyacak ve kalitenin korunması için gerekli tedbirleri üretimden önce her mamul için ayrı ayrı alacaktır.

MADDE 5

Lisans Alan, Lisans aldığı mamullerde Lisans konusu markayı aynen kullanacaktır. Markada değişiklik gerekiyorsa Lisans Veren adına gerekli tescil yaptırıldıktan sonra yeni dizaynlı marka Lisans Alan tarafından kullanılacaktır.

MADDE 6

Lisans Veren, Lisans Alanın yazılı muvafakatı olmadan bir başka gerçek ya da tüzel kişiye bu Lisans Anlaşmasının konusu olan marka için ve Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde tali lisans veremeyecektir.

MADDE 7

Lisans Anlaşmasından doğacak her çeşit anlaşmazlıkların çözümünde Uluslararası Ticaret odasınınca tayin edilecek hakemler yetkili olacaktır.

MADDE 8

Lisans Alanın Türk Hükümetinin İthalat Rejimi esaslarına göre talep edeceği hammaddelerin fiyatları rayiç fiyatları geçemeyecektir.

MADDE 9

Türkiye de geçici süreler için ithalatın durdurulması veya ödemelerin ertelenmesi gibi Lisans Alanın elinde olmayan gerekçelerle ithalatın yapılamaması, Lisans Anlaşmasının Lisans Veren tarafından tek taraflı iptalini gerektirmeyecektir.

MADDE 10

Normal şartlar altında ithalat yapılabildiği halde, Lisans Alan hammadde ihtiyaçlarını bir başka firmadan karşıladığı ve ikaza rağmen Lisans Verenden almadığı takdirde Lisans Veren iş bu Lisans Anlaşmasını tek taraflı iptal edebilecektir.

MADDE 11

Lisans Alan tarafından imal edilecek mamullerin numuneleri Lisans Verenin göndereceği personel tarafından kontrol edilebilecek ve Lisans Alan kontrol için gelen personele gerekli kolaylıkları sağlayacaktır.

MADDE 12

Bu Lisans Anlaşması başka hiç bir şekil ve şarta tabi değildir.

İMZALAYAN

Ünvanı

İMZALAYAN

Ünvanı

MARKA DEVİR SÖZLEŞMESİ

DEVİR EDEN:

DEVİR ALAN:

Türk Patent Enstitüsü Başkanlığı'na tescilli..... tarih ve
sayılı markası; sahibi tarafından marka tescil belgesi
üzerinde kayıtlı tüm emtialar için geçerli olmak üzere bütün hak ve yetkileri hukuk
vecibeleri ile birlikteYTL.sı bedel karşılığında,
adresinde mukim,.....ne devir edilmiş ve devir alınmıştır.

DEVİR EDEN
(İMZA)

DEVİR ALAN
(İMZA)

NOTER TASDİKİ

Ref :

TÜRK PATENT ENSTİTÜSÜ BAŞKANLIĞI
Tescil Başvurusu Yapılmış Olup İlan Edilen

Markalara İtiraz Formu

İtiraz edilen marka başvurusunun
yayınlandığı gazetenin tarih ve numarası :

İtiraz edilen markanın başvuru numarası :

İtiraz edilen markanın adı :

İtiraz sahibinin adı soyadı veya unvanı :

Vekili var ise adı soyadı veya unvanı :

Vekilin adresi ve telefonu :

İtiraz sahibinin tescilli markası, tescil
tarihi ve numarası :

İtiraz gerekçeleri :

Müvekkilimiz adına yukarıda belirtilen sayılı markası ile,
..... kod numarası ile işlem gören ve sayılı bültende ilan edilen
..... markası tüketiciyi yanıltacak ölçüde benzerdir.

Bu nedenle ibareli başvurunun 556 Sayılı K.H.K.'nin 8.maddesi
hükümlerine göre reddedilmesi gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen marka başvurusunun, yine yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan
nedenlerden dolayı tescil edilmesine itirazımız olup, gereğini arz ederiz.

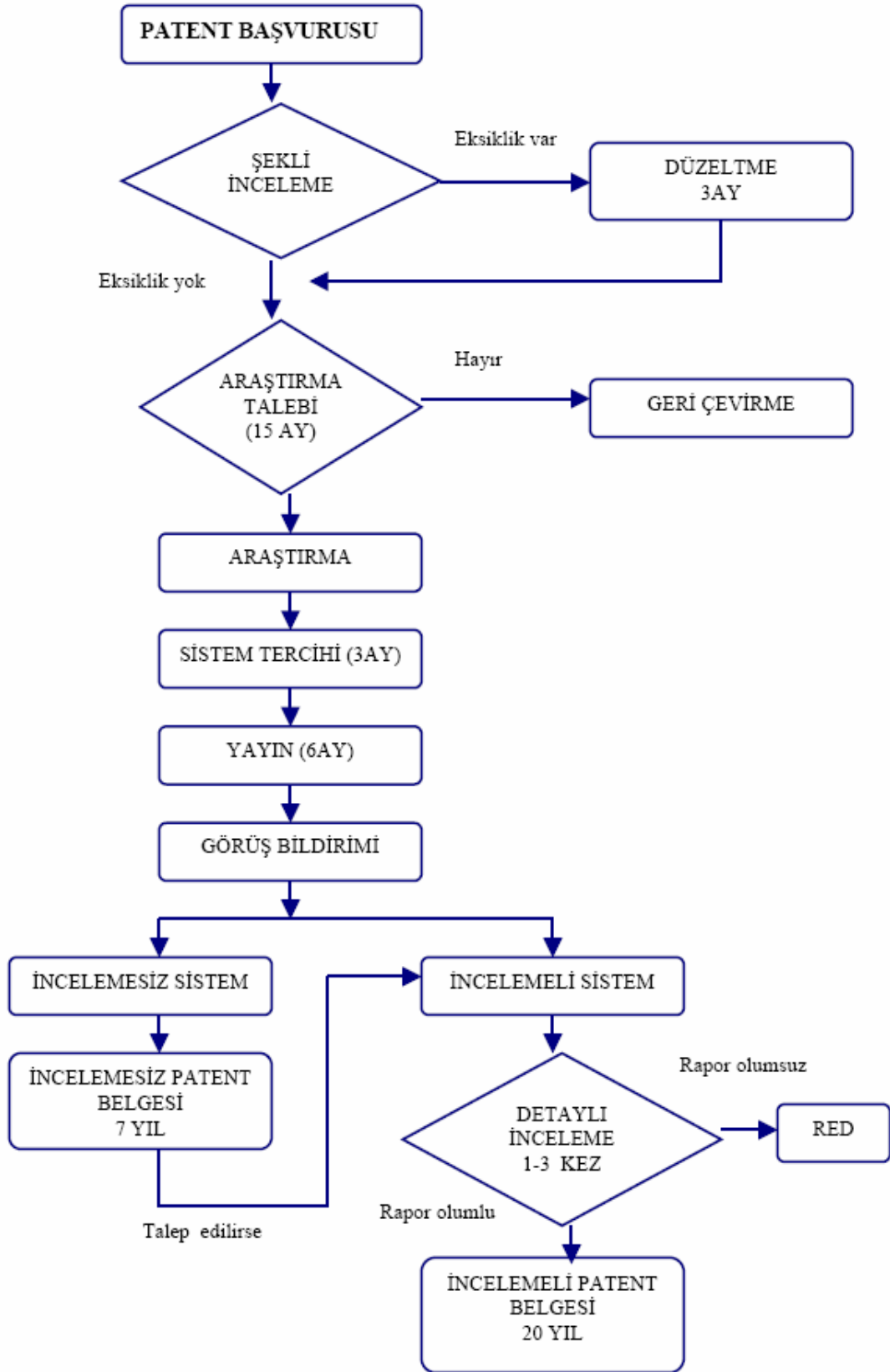
Saygılarımızla ;

EK.6**TÜRKİYE'DE MARKA BAŞVURULARI ve VERİLEN MARKALARIN
YILLARA GÖRE DAĞILIMI**

YILLAR	BAŞVURU			TESCİL		
	YERLİ	YABANCI	TOPLAM	YERLİ	YABANCI	TOPLAM
1994	11,591	2,668	14,259	6,013	2,367	8,380
1995	12,650	3,248	15,898	7,581	2,873	10,454
1996	15,652	4,515	20,167	9,400	3,345	12,745
1997	15,908	4,803	20,711	7,684	2,943	10,627
1998	14,578	4,964	19,542	5,429	2,035	7,464
1999	17,837	5,855	23,692	12,166	5,851	18,017
2000	20,866	7,761	28,627	10,452	5,372	15,824
2001	19,054	9,123	28,177	9,937	4,166	14,103
2002	28,225	7,480	35,705	13,202	5,813	19,015
2003	29,476	8,443	37,919	14,099	7,272	21,371
2004	37,054	9,558	46,612	18,563	8,673	27,236
2005	23,104	4,636	27,740	13,277	5,090	18,367

BELLİ BAŞLI İLLERDE YERLİ MARKA BAŞVURULARI

İl	2002		2003		2004		2005		TOPLAM
	Başvuru	Verilen	Başvuru	Verilen	Başvuru	Verilen	Başvuru	Verilen	
Adana	406	170	417	226	709	239	604	214	2,985
Afyon	82	45	94	65	213	56	154	63	772
Amasya	14	20	54	12	44	18	23	25	210
Ankara	2,142	1,047	1,916	943	2,237	1,232	1,835	886	12,238
Antalya	429	156	420	188	691	316	428	234	2,862
Aydın	106	59	134	45	227	75	174	70	890
Bolu	51	22	45	30	46	22	45	22	283
Burdur	12	18	15	16	25	14	29	5	134
Bursa	1,341	686	1,188	699	1,603	864	1,224	640	8,245
Denizli	340	120	402	183	832	252	443	210	2,782
Edirne	43	41	56	24	43	30	57	19	313
Elazığ	37	21	54	22	61	27	78	20	320
Erzincan	23	5	17	11	10	10	61	5	142
Erzurum	50	35	40	23	51	29	51	16	295
Eskişehir	382	138	282	126	345	255	230	147	1,905
Gaziantep	591	214	758	192	1,134	401	832	395	4,517
Hatay	134	38	123	43	154	72	127	70	761
İçel	187	106	257	81	414	156	350	111	1,662
İstanbul	15,970	7,269	16,879	8,034	19,602	10,498	11,890	7,755	97,897
İzmir	1,767	852	1,725	809	2,612	1,107	1,467	893	11,232
Kayseri	385	223	390	218	556	266	347	191	2,576
Kocaeli	380	182	371	202	461	259	318	204	2,377
Konya	683	336	721	424	1,090	462	814	482	5,012
Manisa	196	88	195	123	298	118	311	90	1,419
Muğla	141	45	155	69	238	97	162	54	961
Rize	239	218	336	189	346	201	101	129	1,759
Sakarya	149	57	199	62	273	121	167	110	1,138
Samsun	129	82	165	71	188	105	132	80	952

TPE-P01

TPE-P01

*Bu bölüm
Türk Patent
Enstitüsü tarafından
doldurulacaktır.*

Başvuru tarihi, Numarası, Saati ve Dakikası	Başvuru No:
Türk Patent Enstitüsü	PATENT BAŞVURU DİLEKÇESİ FORM TPE-P01 KHK 551
1. Buluş Başlığı : Buzdolabı için yumurtalık.	
2. Uluslararası Tasnif Sınıf veya Sınıfları : F25D 23/04	
3. Başvuruyu Yapan / Yapanlar ile İlgili Bilgiler 3.1 Ad,Soyad/Unvan : ARÇELİK ANONİM ŞİRKETİ Uyruk : Adres : AR-GE Dept., E5 Ankara Asfaltı Üzeri, Tuzla Şehir : İstanbul Posta Kodu: 81719 Ülke : Tel : Fax :	
3.2 Ad,Soyad/Unvan : Uyruk : Adres : Şehir : Posta Kodu: Ülke : Tel : Fax :	
3.3 Ad,Soyad/Unvan : Uyruk : Adres : Şehir : Posta Kodu: Ülke : Tel : Fax :	

Lütfen buluşu kısaca tanımlayan ve marka niteliğindeki terimleri kapsamayan bir başlık yazınız.

Tasnif sınıfını biliyorsanız yazınız bilmiyorsanız boş bırakınız

Başvuru sahibi gerçek/ tüzel kişi /kişi(ler) olabilir başvuru sahibi tüzel kişi/kişi(ler) ise lütfen kuruluşun tam ve açık unvanını yazınız.

Başvuruyu yapanların 3' ten fazla olması durumunda lütfen sayfa 1'i tekrar kullanınız.

*KHK/551 (Madde 171)
İkametgahı yurtdışında
bulunan kişiler patent
vekilleri vasıtasıyla temsil
edilir.*

*Patent başvurusu için vekil
tayin edilmiş ise lütfen 4.
bölümü doldurunuz.*

*KHK/551 (Madde 45,121)
Patent başvurusu önceki
tarihli bir patent başvurusu
ile ilgili ise lütfen 6.2.
bölümü doldurunuz.*

*Lütfen yandakilerden ilgili
olanı işaretleyiniz.*

*KHK/551
(Madde 49,50,51,52)*

*Lütfen yandakilerden ilgili
olanı işaretleyiniz. Cevabınız
HAYIR ise 5'e gidiniz.*

*Cevabınız EVET ise rüçhan
hakkının doğduğu bu
başvuruya / başvurulara ait
bilgileri eksiksiz ve doğru
olarak veriniz.*

4. Patent Vekiline İlişkin Bilgiler Patent Vekilinin Ad, Soyad/Unvanı : Uyruk : Adres : Şehir : Posta Kodu : Ülke : Tel : Fax :								
5. Referans Numarası Başvuru Sahibi veya Patent Vekilinin Referans Numarası :								
6. Önceki Tarihli Başvuru ile ilgili Bilgiler 6.1. Önceki patent başvurusu/patentin Numarası : Tarihi :								
6.2 Patent Başvurusunun, önceki tarihli Patent Başvurusu/Patent ile İlişkisi: Bölünmüş Başvuru ☐ Ek Patent ☐								
7. Rüçhan Hakkının Talep Edilmesi 7.1. Başvuruda rüçhan hakkı talep edilip edilmediği EVET ☐ HAYIR ☒								
7.2. Talep edilen rüçhan hakkının doğduğu başvuruya ait bilgiler ÜLKE BAŞVURU NUMARASI TARİHİ <table border="1"><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table>								
7.3. Sergilerde teşhir hakkından doğan rüçhan talebine ilişkin bilgiler <table border="1"><thead><tr><th>ÜLKE/İLİN ADI</th><th>TEŞHİR TARİHİ</th><th>RESMİ AÇILIŞ TARİHİ</th></tr></thead><tbody><tr><td></td><td></td><td></td></tr></tbody></table>			ÜLKE/İLİN ADI	TEŞHİR TARİHİ	RESMİ AÇILIŞ TARİHİ			
ÜLKE/İLİN ADI	TEŞHİR TARİHİ	RESMİ AÇILIŞ TARİHİ						

KHK 551 -(Madde 44)

Başvuruda buluşu yapan belirtilir. Eğer başvuruda bulunan, buluşu yapan değilse veya buluşu yapan birden çok kişi ise başvuruda bulunan kişinin, buluşu yapan(lar)dan patent isteme hakkını ne şekilde elde ettiği başvuruda açıklanır

Buluşu yapmanın belirtilmemesi veya patent isteme hakkının ne şekilde elde edildiğinin açıklanmaması halinde başvurunun incelenmesi işlemi başlatılmaz

8. Buluşu Yapan / Yapanlar ile İlgili Bilgiler
Buluşu yapmanın / yapanların başvuru sahibi olup olmadıkları ?

EVET

HAYIR

8.1. Buluşu yapan / yapanlar

Adı-Soyadı : HAKAN ÜNAL

Uyruk : T.C.

Adres : Arçelik A.Ş., Eskişehir Buzdolabı İşletmesi, Org. San. Böl., 26540 Eskişehir

8.2. 8.2. Buluşu yapan / yapanlar

Adı-Soyadı : EBRU ŞAHİN

Uyruk : T.C.

Adres : Arçelik A.Ş., E5 Ankara Asfaltı Üzeri, Tuzla 81719-İstanbul

8.3. Buluşu yapan / yapanlar

Adı-Soyadı :

Uyruk :

Adres :

8.4. Buluşu yapan / yapanlar

Adı-Soyadı :

Uyruk :

Adres :

8.5. Buluşu yapan / yapanlar

Adı-Soyadı :

Uyruk :

Adres :

9. Patent Başvurusu Yapma Hakkının Buluşu Yapandan / Rüçhan Hakkı Sahibinden elde edilmesi ile ilgili beyan :

Lütfen buluş üstündeki patent başvurusu yapma hakkının buluşu yapandan / rüçhan hakkı sahibinden ne şekilde elde edildiğini belirtiniz.

HİZMET İLİŞKİSİ

10. Başvuru Sahibinin Beyanı

Yukarıda isimleri bildirilen kişilerin , başvuruya ait buluşu yapan / yapanlar olduğunu beyan ederim/ederiz

imza

Tarih(gün,ay,yıl)

KHK/551
(Madde 42,43,53)

Başvuru ile birlikte Tarifname ve İstem veya İstemler ve Özet, İngilizce, Fransızca veya Almanca dillerinden biri ile de verilebilir. Ancak bu durumda bunların Türkçe çevirilerinin Enstitü'ye veya onun yetkili kaldığı makama, başvuru tarihinden itibaren en geç 1 ay içinde verilmemesi halinde başvuru geri çevrilir.

Lütfen burayı imzalayınız.

KHK/551(Madde 42)
Başvuru ücretinin , başvuru ile birlikte veya başvuru tarihinden itibaren herhangi bir bildirim gerek olmadan en geç 7 gün içinde ödenmesi şarttır. Başvuru ücretinin bu süre içinde ödenmemesi halinde, başvuru geri alınmış kabul edilir.

11. Dilekçe Ek Listesi Başvuru tarihinin kesinleşmesi için verilmesi zorunlu unsurlar			*TPE
11.1. Tarifname	sayfa	nüsha	☐
İstem/İstemler	adet	nüsha	☐
Resimler	sayfa	nüsha	☐
Özet	sayfa	nüsha	☐
11.2. İngilizce	Almanca	Fransızca	
☐	☐	☐	
11.3. Başvuru sırasında veya öngörülen sürelerde 11.4. verilmesi gerekli unsurlar :			*TPE
Rüçhan hakkı belgesi	☐	☐	
Başvuru harcımın ve ücretinin ödendiğini gösterir belge	☒	☐	
Araştırma talep formu (2/551)	☐	☐	
12. Talep 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Hükümleri uyarınca bu dilekçedeki bilgilere göre patent verilmesini talep ederim/ederiz.			
İmza		Tarih (gün,ay,yıl)	
Başvuru ücretini TPE'nin İş Bankası Kızılay Şubesi 4214-1099999 sayılı hesabına yatırmız. Lütfen doldurulmuş formu ve eklerini, başvuru ücret ve harcımın ödendiğini gösterir belge ile birlikte aşağıdaki adrese gönderiniz.			
TÜRK PATENT ENSTİTÜSÜ Patent Dairesi Başkanlığı Hipodrom Cad. No:115 06330-Yenimahalle -ANKARA			

*Tpe için ayrılan kısımdır, lütfen doldurmayınız

*Bu bölüm
Türk Patent
Enstitüsü tarafından
doldurulacaktır.*

Başvuru tarihi, Numarası, Saati ve Dakikası	Başvuru No:
Türk Patent Enstitüsü	
Faydalı Model Başvuru Dilekçesi Form TPE-P02 KHK 551	
<p><i>Lütfen buluşu kısaca tanımlayan ve marka niteliğindeki terimleri kapsamayan bir başlık yazınız.</i></p> <p>1. Buluş Başlığı : İnsan gücüyle, yakıtsız uçabilmeyi sağlayan kanat sistemi.</p>	
<p><i>Tasnif sınıfını biliyorsanız yazınız bilmiyorsanız boş bırakınız</i></p> <p>2. Uluslararası Tasnif Sınıf veya Sınıfları : B64C 31/04</p>	
<p><i>Başvuru sahibi gerçek/ tüzel kişi (ler) olabilir. Başvuru sahibi tüzel kişi(ler) ise lütfen kuruluşun tam ve açık unvanını yazınız.</i></p> <p>3. Başvuruyu Yapan / Yapanlar ile İlgili Bilgiler</p> <p>3.1 Ad,Soyad/Unvan : Nehir Küçükusta Uyruk : T.C. Adres :Eryaman 2. Etap Soyak Blokları No:7/23</p> <p>Şehir :Ankara Posta Kodu: Ülke : Türkiye Tel : 0 312 281 Fax :</p>	
<p><i>Başvuruyu yapanların 3 ten fazla olması durumunda lütfen sayfa 1 'i tekrar kullanınız.</i></p> <p>3.2 Ad,Soyad/Unvan : Uyruk : Adres : Şehir : Posta Kodu: Ülke : Tel : Fax :</p>	
<p>3.3 Ad,Soyad/Unvan : Uyruk : Adres : Şehir : Posta Kodu: Ülke : Tel : Fax :</p>	

*KHK/551 (Madde 171)
İkametgahı yurtdışında
bulunan kişiler patent vekilleri
vasıtasıyla temsil edilir.*

*Başvuru için vekil tayin
edilmiş ise lütfen 4. bölümü
doldurunuz.*

*KHK/551 (Madde 45)
Faydalı Model başvurusu
önceki tarihli bir faydalı model
/ patent başvurusu ile ilgili ise
lütfen 6. bölümü doldurunuz.*

*KHK/551
(Madde 49,50,51,52)*

*Lütfen yandakilerden ilgili
olamı işaretleyiniz. Cevabınız
HAYIR ise 8'e gidiniz.*

*Cevabınız EVET ise rüçhan
hakkının doğduğu bu
başvuruya / başvurulara ait
bilgileri eksiksiz ve doğru
olarak veriniz.*

4. Patent Vekiline İlişkin Bilgiler Patent Vekilinin Ad, Soyad/Unvanı : Uyruk : Adres : Şehir : Posta Kodu : Ülke : Tel : Fax :								
5. Referans Numarası Başvuru Sahibi veya Patent Vekilinin Referans Numarası :								
6. Önceki Tarihli Başvuru ile ilgili Bilgiler 6.1. Önceki Faydalı Model / Patent başvurusunun; Numarası : Tarihi :								
7. Rüçhan Hakkının Talep Edilmesi 7.1. Başvuruda rüçhan hakkı talep edilip edilmediği EVET ☐ HAYIR ☒								
7.2. Talep edilen rüçhan hakkının doğduğu başvuruya ait bilgiler <table border="1"><thead><tr><th>ÜLKE</th><th>BAŞVURU NUMARASI</th><th>TARİHİ</th></tr></thead><tbody><tr><td></td><td></td><td></td></tr></tbody></table>			ÜLKE	BAŞVURU NUMARASI	TARİHİ			
ÜLKE	BAŞVURU NUMARASI	TARİHİ						
7.3. Sergilerde teşhir hakkından doğan rüçhan talebine ilişkin bilgiler <table border="1"><thead><tr><th>ÜLKE/İLİN ADI</th><th>TEŞHİR TARİHİ</th><th>RESMİ AÇILIŞ TARİHİ</th></tr></thead><tbody><tr><td></td><td></td><td></td></tr></tbody></table>			ÜLKE/İLİN ADI	TEŞHİR TARİHİ	RESMİ AÇILIŞ TARİHİ			
ÜLKE/İLİN ADI	TEŞHİR TARİHİ	RESMİ AÇILIŞ TARİHİ						

KHK 551 -(Madde 44)

Başvuruda buluşu yapan belirtilir. Eğer başvuruda bulunan , buluşu yapan değilse veya buluşu yapan birden çok kişi ise başvuruda bulunan kişinin , buluşu yapan(lar)dan faydalı model isteme hakkını ne şekilde elde ettiği başvuruda açıklanır.

Buluşu yapmanın belirtilmemesi veya faydalı model isteme hakkının ne şekilde elde edildiğinin açıklanmaması halinde başvurunun incelenmesi işlemi başlatılmaz.

8. Buluşu Yapan / Yapanlar ile İlgili Bilgiler

Buluşu yapmanın / yapanların başvuru sahibi/sahipleri olup olmadıkları ?

EVET

HAYIR

8.1. Buluşu yapan / yapanlar

Adı-Soyadı : Nehir Küçükusta

Uyruk : T.C.

Adres :Eryaman 2. Etap Soyak Blokları No:7/23 Ankara

8.2. Buluşu yapan / yapanlar

Adı-Soyadı :

Uyruk :

Adres :

8.3. Buluşu yapan / yapanlar

Adı-Soyadı :

Uyruk :

Adres :

8.4. Buluşu yapan / yapanlar

Adı-Soyadı :

Uyruk :

Adres :

8.5. Buluşu yapan / yapanlar

Adı-Soyadı :

Uyruk :

Adres :

9. Faydalı Model başvurusu yapma hakkının buluşu yapandan / rüçhan hakkı sahibinden elde edilmesi ile ilgili beyan :

Lütfen buluş üstündeki faydalı model başvurusu yapma hakkının buluşu yapandan / rüçhan hakkı sahibinden ne şekilde elde edildiğini belirtiniz.

BAŞVURU SAHİBİ AYNI ZAMANDA BULUŞ SAHİBİDİR.

10. Başvuru Sahibinin Beyanı

Yukarıda isimleri bildirilen kişilerin , başvuruya ait buluşu yapan / yapanlar olduğunu beyan ederim/ederiz

İmza

Tarih(gün,ay,yıl)

KHK/551
(Madde 42,43,53,159)

Başvuru ile birlikte Tarifname,
İstem veya İstemler ve Özet,
İngilizce, Fransızca veya
Almanca dillerinden biri ile de
verilebilir. Ancak bu durumda
bunların Türkçe çevirilerinin
Enstitü'ye veya onun yetkili
kıldığı makama, başvuru
tarihinden itibaren en geç 1 ay
içinde verilmemesi halinde
başvuru geri çevrilir.

Lütfen bu alanı imzalayınız.

KHK/551(Madde 42)
Başvuru ücretinin ,başvuru
ile birlikte veya başvuru
tarihinden itibaren
herhangi bir bildirim
gerek olmadan en geç 7 gün
içinde ödenmesi
şarttır.Başvuru ücretinin bu
süre içinde ödenmemesi
halinde, başvuru geri
alınmış kabul edilir.

için ayrılan kısımdır, lütfen doldurmayınız

11. Dilekçe Ek Listesi Başvuru tarihinin kesinleşmesi için verilmesi zorunlu unsurlar	*TPE	
11.1. Tarifname10..... sayfa3..... nüsha	☐	
İstem/İstemler ..12.... adet3..... nüsha	☐	
Resimler ...4... sayfa3..... nüsha	☐	
Özet ..1.... sayfa3..... nüsha	☐	
11.2. İngilizce ☐	Almanca ☐	Fransızca ☐
Başvuru sırasında veya öngörülen sürelerde verilmesi gerekli unsurlar :		*TPE
Rüçhan hakkı belgesi ☐	☐	☐
Başvuru harcının ve ücretinin ödendiğini gösterir belge ☒	☐	☐
12. Talep 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Hükümleri uyarınca bu dilekçedeki bilgilere göre faydalı model verilmesini talep ederim/ederiz.		
İmza	Tarih (gün,ay,yıl)	
Başvuru ücretini TPE'nin İş Bankası Kızılay Şubesi 4214-1099999 sayılı hesabına yatırınız. Lütfen doldurulmuş formu ve eklerini, başvuru ücret ve harcının ödediğini gösterir belge ile birlikte aşağıdaki adrese gönderiniz.		
TÜRK PATENT ENSTİTÜSÜ Patent Dairesi Başkanlığı Hipodrom Cad. No:115 06330-Yenimahalle -ANKARA		

**ULUSLARARASI PATENT İŞBİRLİĞİ ANTLAŞMASINA
(PCT) TARAF OLAN ÜLKELER**

■ A.B.D.	■ Grenada	■ Moldavya
■ Almanya	■ Güney Afrika	■ Monako
■ Antigua and Barbuda	■ Gürcistan	■ Moritanya
■ Arnavukluk	■ Hırvatistan	■ Mozambik
■ Avustralya	■ Hindistan	■ Nijer
■ Avusturya	■ Hollanda	■ Norveç
■ Azerbaycan	■ İngiltere	■ Orta Afrika Cumhuriyeti
■ Barbados	■ İrlanda	■ Özbekistan
■ Belarus	■ İspanya	■ Polonya
■ Belçika	■ İsrail	■ Portekiz
■ Belize	■ İsveç	■ Romanya
■ Benin	■ İsviçre	■ Rusya Federasyonu
■ Birleşik Arap Emirlikleri	■ İtalya	■ Saint Lucia
■ Bosna-Hersek	■ İzlanda	■ Senegal
■ Brezilya	■ Japonya	■ Sierra Leone
■ Bulgaristan	■ Kamerun	■ Singapur
■ Burkina Faso	■ Kanada	■ Slovakya
■ Cezayir	■ Kazakistan	■ Slovenya
■ Cote d'Ivoire	■ Kenya	■ Sri Lanka
■ Çad	■ Kıbrıs Rum Yönetimi	■ Sudan
■ Çek Cumhuriyeti	■ Kırgızistan	■ Svaziland
■ Çin	■ Kolombiya	■ Tacikistan
■ Danimarka	■ Kongo	■ Tanzanya
■ Demokratik Kore Cum.	■ Kore	■ Togo
■ Dominik	■ Kosta Rika	■ Trinidad and Tobago
■ Ekvator	■ Küba	■ Tunus
■ Ekvator Ginesi	■ Letonya	■ Türkiye
■ Endonezya	■ Lesoto	■ Türkmenistan
■ Ermenistan	■ Liberya	■ Uganda
■ Estonya	■ Lihteynştayn	■ Ukrayna
■ Fas	■ Litvanya	■ Umman
■ Filipinler	■ Lüksemburg	■ Vietnam
■ Finlandiya	■ Macaristan	■ Yeni Zelanda
■ Fransa	■ Madagaskar	■ Yugoslavya
■ Gabon	■ Makedonya	■ Yunanistan
■ Gambia	■ Malavi	■ Zambiya
	■ Mali	
	■ Meksika	

- Gana
- Gine
- Gine-Bissau

■Moğolistan

■Zimbabwe

PATENT İSTATİSTİKLERİ

YIL	PATENT BAŞVURULARI						VERİLEN PATENTLER					
	YERLİ	YABANCI				TOPLAM	YERLİ	YABANCI				TOPLAM
		TPE	PCT1	PCT2	EPC			TPE	PCT1	PCT2	EPC	
1981	157	368	-	-	-	525	26	254	-	-	-	280
1982	126	385	-	-	-	511	42	304	-	-	-	346
1983	157	354	-	-	-	511	56	244	-	-	-	300
1984	153	447	-	-	-	600	66	344	-	-	-	410
1985	132	461	-	-	-	593	61	324	-	-	-	385
1986	175	551	-	-	-	726	56	227	-	-	-	283
1987	138	760	-	-	-	898	63	257	-	-	-	320
1988	154	746	-	-	-	900	53	319	-	-	-	372
1989	154	894	-	-	-	1,048	31	450	-	-	-	481
1990	138	109	-	-	-	247	48	438	-	-	-	486
1991	136	1,073	-	-	-	1,209	60	632	-	-	-	692
1992	190	1,062	-	-	-	1,252	54	621	-	-	-	675
1993	168	1,071	-	-	-	1,239	52	740	-	-	-	792
1994	148	1,244	-	-	-	1,392	61	1,131	-	-	-	1,192
1995	178	1,514	-	-	-	1,692	60	703	-	-	-	763
1996	187	692	26	-	-	905	47	554	-	-	-	601
1997	210	599	100	630	-	1,539	7	451	-	-	-	458
1998	214	593	140	1,547	-	2,494	32	360	7	397	-	796
1999	273	523	187	2,045	-	3,028	28	309	8	797	-	1,142
2000	266	443	179	2,556	-	3,444	21	276	47	808	-	1,152
2001	299	124	145	2,649	2	3,219	44	255	74	1,763	-	2,136
2002	388	91	69	1,294	37	1,879	44	360	114	1,268	11	1,797
2003	465	42	31	309	315	1,162	79	228	69	635	179	1,190
2004	636	68	60	154	1,319	2,237	53	227	80	622	977	1,959
2005	351	30	11	64	840	1,296	27	109	39	248	1,021	1,444
TOPLAM	5,593	14,244	948	11,248	2,513	34,546	1,171	10,117	438	6,538	2,188	20,452

**BELLİ BAŞLI İLLERDE YERLİ PATENT ve FAYDALI MODEL
BAŞVURULARI**

İl	2002		2003		2004		2005	
	Patent	F.M.	Patent	F.M.	Patent	F.M.	Patent	F.M.
Adana	6	14	5	16	6	16	2	9
Afyon	4	1	-	4	2	2	4	1
Amasya	1	2	1	2	-	1	1	1
Ankara	54	100	67	135	83	159	60	108
Antalya	3	7	8	14	14	15	3	13
Bolu	2	-	2	3	-	-	2	-
Burdur	2	3	1	2	1	4	4	6
Bursa	32	90	24	100	35	124	15	72
Edirne	1	1	1	-	-	-	-	-
Elazığ	-	-	2	2	-	1	-	1
Erzincan	-	-	1	1	-	-	-	-
Erzurum	2	1	1	1	-	-	1	-
Eskişehir	5	13	4	25	7	13	3	9
Gaziantep	6	4	4	3	4	15	8	8
Hatay	3	4	2	4	-	1	5	-
İçel	4	8	6	11	5	9	3	6
İstanbul	151	409	213	537	324	645	206	422
İzmir	38	80	44	92	43	125	56	67
Kayseri	7	38	12	51	6	91	5	56
Kocaeli	12	15	8	33	14	24	5	7
Konya	7	54	4	54	11	89	3	35
Manisa	3	4	4	11	7	12	4	8
Muğla	4	2	2	3	2	3	3	1
Rize	1	-	-	1	1	2	-	1
Sakarya	1	2	3	11	6	16	2	5
Samsun	7	6	3	4	3	7	1	3

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Yeri ve Yılı	Bursa		21.11.1977
Öğr. Gördüğü Kurumlar	Başlama Yılı	Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lise	1990	1994	Bursa Çelebi Mehmet Lisesi
Lisans	1994	2000	İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Yüksek Lisans	2003	2006	Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Medeni Durum	Bekar		
Askerlik Durumu	Tamamlandı - 30.05.2006		
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi	İngilizce		Upper-intermediate
	İtalyanca		Elementare
Çalıştığı Kurum	Başlama ve Ayrılma Tarihleri		Çalışılan Kurumun Adı
	01.06.1998	Devam ediyor	Y.M.M. Recep YAVAŞ
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Topluluklar	1- Uludağ Üniversitesi Maliye Bölümü Danışma Kurulu Üyeliği - 2005 2- İstanbul Üniversitesi Mezunları Derneği 3- İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Mezunları Derneği		
Yayımlanan Çalışmalar	1- Dünya’da ve Türkiye’de serbest bölgeler rejimine kısa bir bakış - Bursa Bilanço Dergisi 2- Türkiye Cumhuriyetinde yatırım indirimi müessesesine kısa bir bakış ve kardeş ülke Kırgızistan Cumhuriyeti ile ekonomik ilişkiler-Kırgızistan Türk Dünyası Celalabad İşletme Fakültesi Sosyal Bilimler hakemli e-dergisi		
Tarih	15.11.2006		
Ad-Soyad - İmza	Soner YAVAŞ		

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
MALİYE BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE GAYRİMADDİ HAKLARIN
İRDELENMESİ VE VERGİ MEVZUATI KARŞISINDAKİ
DURUMU

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Soner YAVAŞ

BURSA 2006